

KARLOVA UNIVERZITA V PRAZE

Filozofická fakulta

Rigorózní práce

2013

Karlova univerzita v Praze

Filozofická fakulta

Katedra teorie kultury (kulturologie)

Rigorózní práce

Mgr. Eliška Lapková

Ateismus a víra v České republice na příkladě náboženského života města Kladna

**Atheism and belief in the Czech Republic for example of religious life in the city of
Kladno**

Praha, 2013

Poděkování

Poděkování patří především PhDr. Vladimíru Czumalovi, CSc. za nápad a PhDr. Marcelu Zoufalé, Ph.D. za inspiraci. Zároveň bych ráda poděkovala celé katedře kulturologie.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V

dne

podpis

Abstrakt

Náboženství je z kulturologického hlediska velkým kulturním fenoménem, který ani v české, převážně ateistické společnosti zcela nevymizel. Otázku ateismu si práce klade ve smyslu, nakolik je tradiční institucionální forma náboženství dnes přitažlivá, nakolik je živá a do jaké míry můžeme pokračující sekularismus české společnosti chápat jako skutečný odklon individua od duchovních náboženských hodnot a od potřeby transcendentních vztahů. Aktuálním tématem, dramatizujícím vztah ateismu a náboženství v české společnosti, jsou pak církevní restituce. Cílem práce je analýza způsobu udržování víry uvnitř jádra věřících, způsobu její expanze do veřejnosti a reakcí ateistické veřejnosti, to vše na empirickém příkladě města Kladna. Hypotézy práce se týkají způsobu předávání víry, nenáboženských veřejných aktivit církví, reakcí veřejnosti na tyto aktivity a schopnosti církví a náboženských skupin podílet se na vlastním mediálním obraze.

Ateismem a vírou se práce zabývá na čtyřech úrovních: první úroveň je teoretické vymezení pojmů, sumarizace autorů, kteří se tématem v české společnosti zabývali, historické uvedení do situace a představení města Kladna, ve kterém probíhal empirický výzkum. Druhou úrovní je přehled jednotlivých náboženských skupin, které v době výzkumu sídlily v Kladně, jejich historické a věroučné zařazení a empirický výzkum těchto náboženských skupin. Výzkum zahrnuje zúčastněné pozorování a zúčastněné rozhovory a následné dotazníkové šetření ateistické veřejnosti. Třetí úroveň obsahuje výsledky výzkumu a jejich interpretaci. Ve čtvrté úrovni se ověřují hypotézy, analyzují se současné problémy církevních institucí, jako jsou církevní restituce a pokračující sekularizace. Empiricky ověřené hypotézy a závěry by mohly naznačit hlavní kulturně - sociologické problémy a témata vztahu ateismu a náboženství v současnosti v České republice.

Klíčová slova

Náboženství, ateismus, empirický výzkum, Kladno, náboženské skupiny, církve, křesťanství, kvalitativní výzkum, dotazníkové šetření, sekularizace, religiozita, církevní restituce.

Abstract

Religion is culturological terms of great cultural phenomenon that even in Czech, mostly atheistic society completely disappeared. The question of atheism, this work aims in the sense that how the traditional institutional form of religion remains attractive, as far as live and to what extent we continued secularism Czech society understood as a real departure from the individual religious values and spiritual needs of transcendental relationships. The aim is to analyze the way of keeping the faith of believers inside the nucleus, the manner of its expansion into the public and the public reaction atheist, all the empirical example of Kladno. Topic, dramatizujícím relationship atheism and religion in Czech society, are the canon restitution. Working hypothesis on how the transmission of faith, public non-religious activities of churches, public reaction to these activities and the capabilities and activities of churches and religious groups to participate in their own media image.

Atheism and belief, the thesis deals on four levels: the first level is the theoretical definitions, the authors summarize that the topic discussed in Czech society, a historical introduction to the situation and the performance of Kladno, which was conducted empirical research. The second level is an overview of the religious groups at the time of the research were located in Kladno, their historical and doctrinal classification, empirical research into these religious groups, which includes participant observation and involved interviews and subsequent survey atheistic public. The third level includes research results and their interpretation. In the fourth level, verify hypotheses, analyze the current problems of religious institutions, such as church restitutions and ongoing secularization. Empirically verified hypotheses and conclusions could suggest the main cultural and sociological issues and topics related atheism and religion is currently in the Czech Republic.

Keywords

Religion, atheism, empirical research, town Kladno, religious groups, churches, Christianity, qualitative research, survey, secularization, religiosity, church restitution.

OBSAH

1. Úvod	13
2. Teorie vzniku náboženství.....	23
2.1 Náboženská potřeba a její složky	24
2.2 Náboženské systémy	25
3. Analytické vymezení předmětu	34
3.1 Hypotézy a cíle.....	38
3.2 Podstatné charakteristiky zvoleného města.....	40
3.2.1 Historie města Kladna	41
4. Východiska a metody empirického šetření	49
4.1 Kvalitativní empirický výzkum.....	49
4.1.1 Předvýzkum.....	49
4.1.2 Zúčastněné pozorování.....	49
4.1.3 Zúčastněné rozhovory	50
4.2 Kvantitativní empirický výzkum.....	51
4.2.1 Dotazníkové šetření.....	51
4.2.2 Výběr respondentů	51
4.2.3 Konstrukce dotazníku.....	52
4.2.4 Zpracování a interpretace dat	52
5. Náboženská mapa Kladna	53
6. Katolicismus.....	54
6.1 Historie křesťanství	54
6.1.1 Judaismus	54
6.1.2 Křesťanství	59
6.2 Římskokatolická církev.....	63
6.2.1 Historie římskokatolické církve	64

6.2.2 Věrouka	66
6.2.3 Kladenský sbor	67
6.3 Církev řeckokatolická (katolická církev byzantsko – slovanského ritu).....	68
6.3.1 Historie	69
6.3.2 Věrouka	70
6.3.3 Kladenský sbor	70
7. Protestantismus.....	71
7.1 Církev bratrská	72
7.1.1 Historie	72
7.1.2 Věrouka	73
7.1.3 Kladenský sbor	73
8. Církve vzešlé z probuzeneckého hnutí	74
8.1 Evangelická církev metodistická.....	74
8.1.1 Historie	75
8.1.2 Věrouka	76
8.1.3 Kladenský sbor	76
9. Letniční hnutí a církve z něho vzešlé	77
9.1 Apoštolská církev	78
9.1.1 Historie	78
9.1.2 Věrouka	79
9.1.3 Kladenský sbor	79
9.2 Křesťanská společenství.....	80
9.2.1 Historie	81
9.2.2 Věrouka	81
9.2.3 Kladenský sbor	82
10. Církve vzniklé v 19. a 20. století.....	83

10.1 Biblický sbor křesťanů	83
10.1.1 Historie	84
10.1.2 Věrouka	84
10.1.3 Kladenský sbor	85
10.2 Církev adventistů 7. dne	85
10.2.1 Historie	86
10.2.2 Věrouka	86
10.2.3 Kladenský sbor	87
11. Církve vzniklé ve 20. století na českém a slovenském území.....	87
11.1 Církev československá husitská	87
11.1.1 Historie	88
11.1.2 Věrouka	88
11.1.3 Kladenský sbor	89
11.2 Českobratrská církev evangelická	90
11.2.1 Historie	90
11.2.2 Věrouka	90
11.2.3 Kladenský sbor	91
12. Křesťanské sekty	91
12.1 Svědkové Jehovovi.....	91
12.1.1 Historie	92
12.1.2 Věrouka	93
12.1.3 Kladenský sbor	93
13. Výsledky empirického šetření I.....	94
13.1 Částečný přepis rozhovoru s farářem Římskokatolické kladenské farnosti u kostela sv. Václava Jaroslavem Kučerou	96
13.1.1 Zúčastněné pozorování.....	97
13.2 Částečný přepis rozhovoru s farářem řeckokatolické církve Yaroslavem Huljakem ..	98

13.3 Částečný přepis rozhovoru s pastorem kladenského sboru Církve Bratrské Danielem Kalentou	100
13.3.1 Zúčastněné pozorování.....	102
13.4 Částečný přepis rozhovoru s pomocným kazatelem kladenského sboru Evangelické církve metodistické Tomášem Trávníčkem.....	102
13.4.1 Zúčastněné pozorování.....	104
13.5 Částečný přepis rozhovoru s pastorem kladenského sboru Apoštolské církve Stanislavem Bubnikem.....	105
13.5.1 Zúčastněné pozorování – Apoštolská církev.....	107
13.6 Částečný přepis rozhovoru s pastorem kladenského sboru Křesťanského společenství Zdeňkem Šindelářem.....	108
13.6.1 Zúčastněné pozorování.....	109
13.7 Částečný přepis rozhovoru s pastorem Biblického sbor křesťanů Kladno Marcusem Dennym	110
13.7.1 Zúčastněné pozorování.....	112
13.8 Částečný přepis rozhovor s kazatelem sboru Adventistů 7. Dne na Kladně Petrem Harastejem.....	112
13.8.1 Zúčastněné pozorování.....	113
13.9 Částečný přepis rozhovoru s farářem kladenského sboru Církve československé husitské Phanuelem Osweto.....	115
13.9.1 Zúčastněné pozorování.....	116
13.10 Částečný přepis rozhovoru s farářkou kladenského sboru Českobratrské církve evangelické Danielou Brodskou.....	117
13.9.1 Zúčastněné pozorování.....	118
13.11 Zúčastněné pozorování bohoslužby Svědků Jehovových	119
14. Interpretace výsledků I.	120
15. Výsledky empirického šetření II.	121
15. Interpretace výsledků II.....	132
16. Církevní restituce v České republice.....	135

16.1 Církevní restituce: Pokračování nedůvěry občanů v církve?	139
17. Interpretace výsledků III.	141
18. Závěr	150
19. Seznam literatury.....	155
20. Přílohy	161

1. Úvod

Na úvod bych ráda vysvětlila, proč se zabývám pokračováním své diplomové práce, která přinesla poznatky z výzkumu náboženského života města Kladna, jenž byl prováděn v letech 2010 – 2012 zúčastněným pozorováním, rozhovory a dotazníkovým šetřením za účelem zodpovězení řady hypotéz, které mimo jiné uvádím i v této práci. Domnívám se, že téma náboženství a víry obecně je stále více aktuální, ačkoli by se mohlo zdát, že postupující sekularizace hovoří spíše o opaku. V diplomové práci jsem odpověděla na otázky, proč je důležité se náboženstvím vůbec zabývat, proč provádět výzkum náboženství v české společnosti zasažené zdánlivým ateismem a v neposlední řadě jsem také vysvětlila důvody empirického výzkumu ve středočeském městě Kladně. Ačkoli tyto zásadní otázky zodpovídá už má předchozí práce, pro pochopení problému jako celku, pro návaznost tématu a logického pokračování významu nových hypotéz musím vycházet z vlastních zjištění a některá fakta, ačkoli v jiném kontextu, zopakovat.

Cílem práce je sonda do náboženského života v kontextu současné české kultury na příkladě města Kladna. Sonda zahrnuje analýzu způsobu života jednotlivých náboženských skupin, sledování jejich vystupování na veřejnosti a zapojování se do městského života, dále výzkum reakcí ateistické veřejnosti na jednotlivé náboženské celky. Cílem je syntetické hodnocení náboženského života města Kladna. Nové cíle práce obsahují shrnutí a vlastní interpretaci výzkumu prováděného Sociologickým ústavem AVČR v rámci analýzy reakcí na církevní restituce v České republice. Novým cílem je také zhodnocení mediálního obrazu náboženských skupin a schopnost jejich podílení se na tomto svém mediálním obraze. Práce by měla přinést i aktuálně formulované závěry o významu a možnostech náboženského života v současné české společnosti.

Nová témata se také dají vysledovat ve dvou hlavních liniích:

1. Posun problému náboženských institucí v České republice, který s rokem 2012 vyvstal po projednávání navrácení majetku církvím, a situace po následném schválení zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi) s platností od 1. 1. 2013.

2. Potvrzení nových tezí a hypotéz, které vyvstaly v závěru mé diplomové práce a které nyní uvádím v kapitole „Hypotézy“.

Proč se církevními restitucemi v práci vůbec zabývám, má jednoduché vysvětlení – ve společnosti dochází po dlouhé době k upínání pozornosti na církve a církevní společnosti, které do té doby žily poměrně klidným životem ve stínu hlavního dění a do veřejného života, potažmo veřejného mínění, příliš aktivně nezasahovaly. Tato náhle vyvolaná pozornost se jednoznačně projevila ve vnímání církví ateistickou veřejností. V médiích objevující se hrozivá čísla finančních náhrad, údaje o navrácení velkých katastrálních území převážně zemědělských pozemků a zároveň značná změť názorů a spekulací kolem celého připravovaného zákona vedlo k prohloubení a pokračování nedůvěry v církevní instituce. Krok, na který se dlouhá léta čekalo, zůstal veřejnosti nevysvětlen. Naopak, po protestech některých křesťanských protestantských církví, které paradoxně navrácení majetku odsuzovaly, se stal ještě více nečitelným. Církevní restituce jsou tedy velkým tématem, které nelze v práci hodnotící problematiku ateismu a víry v České republice opomenout, a proto se jimi v kapitole šestnáct zabývám.

Práce je nicméně sumarizována do několika oddílů.

V kapitole druhé rozebírám náboženskou potřebu a její složky, náboženské systémy a teorie vzniku náboženství, což má za úkol přiblížit podstatu náboženského myšlení.

Ve třetí kapitole se věnuji analytickému vymezení předmětu, odvolávám se na autory, kteří o náboženství a ateismu psali, stanovuji též hypotézy a cíle práce a představuji město Kladno, které je objektem mého výzkumu.

Ve čtvrté kapitole představuji konstrukci celého výzkumu, východiska a metody empirického šetření.

Šestá až jedenáctá kapitola patří rozřazení jednotlivých náboženských skupin a církví vyskytujících se ve městě Kladně, představení jejich věrouky a stručné historii.

V kapitole dvanáct podávám výsledky empirického výzkumu - popisy zúčastněného pozorování a přepisy rozhovorů s církevními představiteli, ve třinácté kapitole potom výsledky interpretuji.

Ve čtrnácté kapitole předkládám výsledky dalšího empirického výzkumu, tentokrát dotazníkového šetření kladenské ateistické veřejnosti, další kapitola se věnuje jejich interpretaci.

Jak jsem již napsala výše, šestnáctá kapitola patří církevním restitucím. Také představuje výsledky celorepublikového výzkumu CVVM Naše společnost 2012, v12-09 (viz příloha č. 3), na který se odvolávám při vlastní interpretaci v další kapitole.

Poslední kapitolou je závěr, ve kterém se snažím předložit nové poznatky z obou výzkumů, hledám řešení vyvstalých problémů a ověřuji hypotézy celé práce.

Nyní bych se však chtěla vrátit k vymezení obecných pojmů, se kterými posléze pracuji. Jsou to hlavně pojmy náboženství a kultura.

Z kulturologického hlediska je náboženství velkým kulturním fenoménem, který nemohl jen tak zmizet, vyhasnout během pár desetiletí a nezanechat stopy. Je otázkou, nakolik je tradiční institucionální forma náboženství dnes přitažlivá, nakolik je živá a nakolik jde o skutečný odklon od duchovních náboženských hodnot, od potřeby transcendentních vztahů. Práce se náboženstvím zabývá právě v tomto kontextu. Současně si klade otázky po způsobu udržování víry uvnitř jádra věřících a po způsobu její expanze do veřejnosti. Přináší také reakce ateistické veřejnosti, to vše na empirickém příkladě města Kladna.

Pro účely této práce kulturou rozumím „*systém artefaktů, sociokulturních regulativů a idejí sdílených a předávaných členy určité společnosti*“ (Soukup, 2005, s. 640).

Podobně jako definovat kulturu, definovat náboženství není vůbec jednoduchý úkol. Náboženství je velice složitý fenomén a systém, který provází lidstvo od samých počátků jeho existence a k němuž se vyjadřovali vědci z celé škály humanitních věd. Tak můžeme pozorovat různé přístupy k náboženství:

- Antropologický přístup je ovlivněn evolucionismem a difuzionismem. Představitelem evolucionismu je **John Lubbock** (1834-1913), který v díle *Původ civilizace* (1870) předložil model vývojových stupňů náboženství. Stadia vývoje rozdělil na „*animismus, fetišismus, totemismus, šamanismus a pohanství*“ (Soukup, 2005, s. 301). **James George Frazer** (1854-1941) ve *Zlaté ratolesti* (1890) přispěl do debaty o náboženství mimo jiné teorií o stádiích lidského myšlení, které rozdělil na magii, náboženství a vědu (Soukup, 2005). **Edward B. Tylor** (1832-1917) hledal primitivní počátky náboženství. V díle *Primitivní kultura* (1871) setřídil jednotlivé formy náboženského myšlení do vývojové řady animismus, exorcismus, fetišismus, polyteismus a monoteismus (Soukup, 2005).

Difuzionisté **Friedrich Ratzel** (1844-1904) a **Leo Frobenius** (1873-1938) se zabývali teoriemi kulturních okruhů. Na ně navázal **Bernard Ankermann** (1895-1943) a **Wilhelm Schmidt** (1868-1954) vypracováním teorie kulturně – historických cyklů:

- Primitivní kultury ustrnulé v ekonomii zaměřující se na kořist, sběr plodin a drobný lov byly vázány mravními příkazy na nejvyššího Stvořitele, původce mravních předpisů. Mezi takové kultury patří např. Pygmejové, Indiáni Ohňové země nebo vyhynulí Tasmánci.
 - Primární kultury podmíněné neolitickou revolucí se dělí do třech oblastí – patriarchální kultura kočovných pastýřů (jižní sibiřské stepi) má nejvyšší bytost spojenou s všemohoucností a nebeským charakterem, patriarchální kultura totemických velkých lovců (horské lesy střední Asie) upíná své náboženské představy ke slunci. Nejvyšší bytost je pasivní, o lidi se nestará. Je možné sledovat silný rozvoj magie v důsledku snahy ovlivnit reprodukci zvířat. Matriarchální kultura rolnická má ve svém středu ženu. Také ve svých náboženských představách uctívá ženskou bohyni, shodující se s velkou bohyní, matkou zemí. Vyústění je v lunární mytologii (Soukup, 2005).
 - Sekundární kultury jsou kultury v oblastech velkých řek, které jsou známé vývojem zemědělství, rozvojem řemesel a vznikem vesnic. Společně s terciálními kulturami specializujícími se na dělbu práce a hierarchické uspořádání společnosti jsou prototypem polyteistických a monoteistických náboženských představ (Bowie, 2008).
 - Psychologický přístup je zastoupen velkými jmény oboru Sigmundem Freudem, Carlem Gustavem Jungem a Erichem Frommem.
- Sigmund Freud** (1856-1939) vyšel z teorie Roberta Smithe, že prvním náboženským myšlením byl totemismus. V díle Totem a tabu (1913) se opírá o charakteristické rysy totemismu a spojuje je s psychoanalýzou, hlavně s Oidipovským komplexem a teorií dodatečné poslušnosti. Totemické náboženství se podle něj rodí z pocitu viny syna k otci. Ideje Boha je potom transformací vzpomínek na otce, zatíženými pocity viny. Jako důkaz udává mytologii primitivních národů, ale i starozákonní příběhy. Eucharistii přirovnává k totemické hostině, která je totožná se zvířecí obětí (Bowie, 2008). Náboženství podle Freuda je kolektivní dětská obsesivní neuróza lidstva.

Carl Gustav Jung (1875-1961) se v díle *Proměny a symboly libida* (1912) zaměřuje na náboženství jako na účinnou léčbu duševních nemocí. Navazuje na Freuda, ke kterému přidává předoidipovský komplex, tedy vztah k matce. Ideu Boha potom definuje jako komplex archetypů kolektivního nevědomí, které představuje určité množství energie libida (Bowie, 2008). V díle *Psychologie a náboženství* (1940) se věnuje pragmatickému zhodnocení náboženských představ.

Erich Fromm (1900-1980) svým existencialistickým zaměřením odmítá Junga i Freuda. V díle *Psychoanalýza a náboženství* obrací Freudův výrok o náboženství a udává jiný: „*Neuróza je soukromá forma náboženství, regrese k primitivnějším formám náboženství*” (Fromm, 1950, s. 37). Autoritářská náboženství považuje Fromm za původnější než totemická. Zabývá se procesem postupného omezování Boží svévůle (od vyhnání z ráje po talmudský příběh o zákonu, který už není na nebesích) (Fromm, 1950).

- Sociologický přístup je spojen se společenským charakterem náboženství. Představitelem je **Emile Durkheim** (1858-1917). V díle *Elementární formy náboženského života* (1912) společenský charakter zdůrazňuje kategoriemi posvátné a profánní, přičemž odlišuje náboženství od magie. Společnost si uvědomuje svou transcendenci, která ji povznáší na vyšší úroveň. Náboženství tak existuje především pro udržení složitých vzájemných vztahů mezi člověkem a společností. Bůh je symbolem společnosti, posvátným převlekem kolektivu (Durkheim, 1976).

Max Weber (1864-1920) v díle *Sebrané studie k sociologii náboženství* (1920) studuje souvislost mezi náboženstvím a dalšími sociálními jevy, převážně ekonomickými. Z nich sestavuje hospodářskou etiku šesti světových náboženství, přičemž důraz klade na velké proroky a s nimi související dějinné události, které měly vliv na vývoj jednotlivých náboženství (Bowie, 2008).

Moderní sociologie je spojena se jménem **Petera L. Bergera** (nar. 1929), který v úvodu své práce *Sacred Canopy: Elements of a Sociological Theory of Religion* (1969) rozvinul koncept, podle kterého je „náboženství důležitým činitelem v sociální konstrukci skutečnosti – neustále probíhajícím v nutném procesu, bez kterého člověk není schopen žít, protože k životu potřebuje, aby měl okolní svět smysluplný řád“ (Berger, 1969, s. 112). Posvátno chápe ve smyslu Eliada a Otty, jako protiklad k chaosu. Náboženství je nejmocnější nástroj pro (legitimování) ospravedlnění

společenského řádu a má silný *alienční charakter* (zpevnění a udržení společensky vytvořeného světa) a *disalienční charakter* (revitalizuje každý lidský řád tím, že vše staví pod boží autoritu (Berger, 1969).

- Fenomenologický přístup je zastoupen jmény jako **Rudolf Otto** (1869-1937), který vypracoval teorii *numinózní*, neboli temného a tajemného pásma za pásmem jasného pojmového poznání, jehož vývoj se shoduje s vývojem posvátna. Náboženství existuje apriori, božstvo je jen jasnějším vytvářením numinózní v něco rozumového a mravního (Bowie, 2008).

Gerardus van der Leeuw (1890-1950) v díle *Fenomenologie náboženství* (1933) systematicky vykládá konkrétní dějinné formy náboženství a stanovuje jejich typologie (Bowie, 2008).

Mircea Eliade (1907-1986) ve třech svazcích díla *Dějiny náboženských představ a idejí* (1966) stanovuje typologie ke konkrétním dějinným formám náboženství a studuje všechny náboženské projevy lidstva od nebeské hierofanie, zosobňování nebe až po mytologii (Bowie, 2008).

- Z filozofického hlediska mě nejvíce zaujalo dílo francouzského filozofa, historika a kulturního antropologa **René Girarda** (nar. 1923), jehož odborný zájem se soustřeďuje zejména na interpretaci vztahů mezi náboženstvím, kulturou a násilím. Ve svém díle se soustředí na výklad tzv. *mimetické teorie*, jež je založena na fenoménu oběti, která jako jediná má moc stmelovat lidské společenství a zažehnat v něm soutěživé násilí pramenící z lidské touhy být jako druhý a usilovat o totéž, co má druhý (Girard, 2004).

Tento stručný přehled přístupů a autorů, kteří se zabývali náboženstvím, s sebou nese i mnoho různých definic náboženství. Jmenuji zde jen některé, které mě zaujaly:

Granaris: „Náboženství je uznání absolutní transcendence Stvořitele a absolutní závislost stvořené bytosti na něm.“

Max Müller: „Kdo zná jedno náboženství, nezná žádné.“

Adolf von Harnack: „Kdo zná jedno náboženství, zná všechna.“

Zwi Werblowski: „První předpoklad je, že není potřeba vycházet z definice náboženství, chceme-li o něm hovořit.“

G. Simmel: „Dosud se nikomu nepodařilo podat takovou definici, která by nebyla neurčitá, a přece byla dostatečně široká a jednou provždy pověděla, co je náboženství ve své podstatě.“

T. G. Masaryk: „Náboženství je život pod zorným úhlem věčnosti.“

Osobně se přikláním k sociologické definici **E. Durkheima** (1912):

„Náboženství je jednotný systém představ a praktik vztahující se k posvátným věcem, který spojuje do jedné morální komunity nazvané církev všechny stoupence těchto představ a praktik“ (Durkheim, 1976, s. 37).

Tato definice se z hlediska zkoumaného tématu jeví jako dostatečně široké vymezení. Problémem je, jak číst a rozumět oné „morální komunitě“. Chápu ji jako komunitu vyznávající jeden typ morálky, odvozené od daného typu náboženství, nikoli ve smyslu jakési nadřazené, morálně vyšší komunity. Morální komunita v Durkheimově vymezení je tak podle mého názoru komunitou držící pohromadě díky kohezivní síle náboženství.

Přímo ve svém vědeckém středu mají náboženství hlavně dva humanitní obory – religionistika a teologie.

Religionistika je věda o náboženství, která vznikla v 1. polovině 19. století. Jejím cílem je vyčlenit hlavní znaky náboženství na základě popisu jednotlivých náboženských skupin a porovnávat je s cílem najít definici, která určí, co náboženství znamená. Metoda religionistiky je filologická a historická.

Religionistou může být jak člověk věřící (jedná se o religionistiku konfesní), nebo nevěřící (v takovém případě mluvíme o religionistice nekonfesní).

Mezi základní části religionistiky jako vědy patří:

- a) *prolegomena* - dějiny religionistiky, předpoklady vzniku a definování základních pojmů jako náboženství, Bůh, církev
- b) *deskriptivní religionistika* - popisné dějiny náboženství
- c) *fenomenologie náboženství* - zkoumá a srovnává jednotlivé fenomény náboženství (posvátné činnosti, osoby, svaté předměty, posvátný čas a posvátné děje) (Bowie, 2008).

Zakladatelem religionistiky je Max Müller (1823 – 1900).

Teologie je nauka o Bohu. Teologie má svou *spekulativní* stránku (tedy porozumění Božímu slovu, pochopení nejvyšších pravd) a *praktickou* stránku (vyrůstá z aplikací náboženských poznatků do lidského života).

Teologie ve svém základu se dělí na dvě části:

a) *spontánní teologie* je shodná se spontánní filozofií tím, že si člověk sám od sebe klade otázky o vzniku světa a života a jeho příčinách

b) *reflexní teologie* používá hermeneutických výkladových principů a využívá dva principy, *architektonický* (Boží slovo obsažené v Písmu svatém) a *hermeneutický* (vysvětluje a interpretuje Boží slovo) (Duka, 1998).

Název teologie vznikl z řeckého slova *theologia*, což je složení výrazů *theos* kai *logos*, tedy Bůh a slovo.

Současná teologie je shlukem mnoha podoborů, jako je *metoda korelace* německého protestantského teologa Paula Tillicha; *teologie smrti Boha*, jejímž hlavním představitelem byl americký teolog Altizer; *teologie naděje* (interpretace Božího slova) evangelického teologa Jürgena Moltmanna; *politická teologie*, jejímiž představiteli jsou němečtí teologové Metz z Římskokatolické církve a evangelík Moltmann; *teologie osvobození* v čele s představiteli Leonardem Boffem a G. Gutierrezem (Latinská Amerika); nebo *feministická teologie* americké autorky Elisabeth Schüsler-Fiorenzové (Duka, 1998).

2. TEORIE VZNIKU NÁBOŽENSTVÍ

Podle Geertze je náboženská kultura „soubor věr a symbolů, které v lidech ustavují silné, pronikavé a dlouhotrvající nálady a motivace tím, že:

1. formulují pojmy obecného řádu bytí
2. obdařují tyto pojmy takovým nádechem skutečnosti, že
3. se tyto nálady a motivace zdají jedinečně realistické“ (Geertz, 2000, s. 91).

„Náboženství je sociálním a kulturním jevem, který je spojen s lidským společenstvím, jež tento fenomén vytváří a udržuje. Je to složitý proces systému představ a jejich následných realizací v rovině symbolického chování, s jehož pomocí člověk vstupuje do kontaktu s bytostmi a energiemi, které jsou lidskou myslí neuchopitelné“ (Kandert, 2010).

Náboženské představy s sebou přinášejí specifickou realizaci času, tvoří hodnoty společnosti a fungují jako základy pro vznik institucionalizovaného chování. Vznik či stáří náboženských představ je problém, který leží za hranicemi antropologického poznání. Nejstarší data, která máme k dispozici, pochází z dob písemnických kultur maximálně ze 3. tisíciletí př. n. l. Z té doby jsou známy nápisy ze starověkého Egypta a Mezopotámie, které odkazují na informace o obětech bohům, nebo jejich chování. Z 2. tisíciletí př. n. l. pocházejí písemné zprávy ze starověké Číny a Indie. V 1. tisíciletí př. n. l. již máme množství zpráv o bozích a jejich činech - někdy v 9. až 8. století př. n. l. údajně spatřily světlo světa první texty, ze kterých později vznikly posvátné texty tří monoteistických systémů. Kolem poloviny 1. tisíciletí př. n. l. se objevují i zprávy tehdejších historiků o jiných náboženských systémech.

2.1 NÁBOŽENSKÁ POTŘEBA A JEJÍ SLOŽKY

Za rozličnými projevy náboženského života se skrývají existenciální potřeby člověka.

Obecná religionistika uvádí deset jejích složek:

1. Jistota. Náboženství dává lidem jistotu ochrany před jakýmkoli neštěstím, pokud užijí určité obřadní praktiky - oběti, apotropaické (vyháněcí) rity, modlitby. Účelem je získat pocit jistoty (Freud, 2007).
2. Sociální kontrola. Člověk se snaží mít kontrolu nad přírodou i událostmi a pomocí magie a náboženství se cítí být ve vedoucí roli. Můžeme sem zařadit i různé způsoby opravňování společenských institucí, např. kult císaře, egyptských faraonů, kult osobnosti.
3. Předvídaní budoucnosti. Předvídaní zajišťují různě složité systémy věštění a hádání budoucnosti odlišné podle jednotlivých kultur.
4. Orientace ve světě. Náboženství jako systém pravidel, podle kterých se mohou lidé řídit, je důležitou složkou ve všech kulturně – náboženských prostředích.
5. Spása a osvobození. „Spása“ byla doložena ve všech vyšších náboženstvích i ideologických systémech. Někdy zastihuje i samo přesvědčení o Boží jsoucnosti (např. původní buddhismus Hinajána).
6. Překonání času. Čas, ve kterém trvá život jedince, podléhá neúprosné prchavosti a dějinné nahodilosti. Náboženské systémy překonání takového času umožňují. Je to např. mytický čas, liturgický čas aj. Souvisí také s orientací ve světě.
7. Nesmrtelnost. Souvisí s mytologickým časem a se základními náboženskými složkami, odlišuje se podle jednotlivých náboženství. Např. nesmrtelnost duše, zmrtvýchvstání.
8. Duševní čistota. Pomocí náboženství můžeme očistit duši prostřednictvím rituů, odříkáním, vyzpovídáním se z hříchů apod. Cílem je osvobození, které se poté může projevit ve spáse.
9. Spravedlnost. Náboženství přináší spravedlivé souzení hříchů. Nejvyšší bytost, která je vševědoucí, soukromý a všeobecný soud nebo převtělení působením zákona odplaty nabízí jistotu, že každý dojde k tomu, co si zaslouží.

10. Sebepřekročení. Sebepřekročení můžeme v náboženství dosáhnout buď fyzicky – např. pomocí drog, orgií, extáze, askeze, nebo psychicky – např. pomocí vidění, zjevení, rozjímání, přemýšlení (Krumpolc, 2011).

2.2 NÁBOŽENSKÉ SYSTÉMY

V antropologii existují čtyři typy ustáleného náboženského chování: systém představ o světě duchů a duší, soubor představ o světech kouzlení a čarování, soubor představ o světech mnoha božstev a soubor představ o světě jednoho boha. V této kapitole se jimi budu podrobněji zabývat. Důvod, proč jsem toto téma do práce zařadila, je jistá nezbytnost – pokud má být práce kulturologická, neměla bych antropologické hledisko celého fenoménu náboženství opomenout. Analýza těchto čtyř typů náboženského chování povede k většímu pochopení následujících kapitol.

1. Soubor představ o světě duchů a duší

„Představy o světě duchů a duší jsou založeny na názoru, že jedinými skutečnými bytostmi v našem světě a ve vesmíru jsou právě jen duchové a duše“ (Kandert, 2010). Duchové se od duší liší tím, že nemají schránku k přebývání. Schránkou může být cokoli – od lidského těla po kámen či rostlinu. Duchové a duše jsou si rovnocenné, a proto se z ducha může stát duše či naopak. Tento případ nastává, když například do lidského těla vstoupí jiný duch. Projevuje se to nemocemi duševními i fyzickými. Duchové a duše jsou přítomni stále, nemají žádný konkrétní počátek ani konec. Lze je však zahnat pomocí ohně, zvonění a dalšími specifiky. S duchy se dá komunikovat – takovou roli na sebe bere člověk k tomu speciálně určený a nadaný, lze jej označit pod souhrnným názvem šaman.

O představách duchů a duší se dovídáme prostřednictvím mytologie. Ta může být ústní a psaná, což je souhrnně nazýváno pojmem mýtus. Pro lepší představu předkládám definici mýtu uvedenou v Ottově naučném slovníku: *„Mýtus v klasické řečtině znamená vypravování vůbec, v užším smyslu lidový výklad o zjevu nebo věci, které člověka k přemýšlení vybízejí, nejsouce samozřejmy. Má tedy mýtus původ psychický, i člověk prvotní snaží se dle svých duševních schopností a svého vzdělání dobádati se jádra věci, jež sahají nad obzor jeho chápání, tedy ve sféře jemu téměř metafysické.“* (in Kandert, 2010, Ottův slovník naučný, díl XVII., s. 947). Mýtus je tedy pravdivý fakt, o kterém se nediskutuje, nýbrž je považován za

daný. Tematicky jsou zajímavé mýty o stvoření světa a lidí, a to hlavně z kultur neevropských. Výzkumem amerických indiánů z hlediska jejich mytologie se zabýval Claude Lévi-Strauss (Cesta masek). Nejen mytologií, ale veskrze náboženským životem se zabýval Mircea Eliade (Dějiny náboženského myšlení).

Evropská zkušenost s mýty vystupuje nejčastěji jako různé pověsti, příběhy a pohádky¹ předávané ústně i písemně z generace na generaci. Mnoho z nich však již bylo zapomenuto či logicky zpřeházeno, a to paradoxně díky snaze o jejich zachování.

Vytvořily se tak tři hlavní proudy evropského výkladu a zkoumání dějin:

1. *„Fyzikálně-alegorická interpretace: Mýtus je umělým výtvozem konkrétního autora, který v alegoriích vykládá jevy přírodních věd.*
2. *Eticko-alegorická interpretace: Mýtus je výtvozem konkrétního autora, který v alegoriích vykládá etické normy.*
3. *Historická interpretace: Mýtus má historický základ a v alegorické podobě zachycuje konkrétní událost, která se stala“* (Kandert, 2010, s. 27).

Duchové se v mýtech i ve skutečnosti mohou jevit buď jako dobří, nebo zlí. Mohou se také chovat stejně jako lidé a odlišovat se jen v určitých rysech. Jako příklad může posloužit případ vodníka (hastřmana) v naší vlastní kultuře, který se chová oběma způsoby.

Oproti tomu duše jsou neviditelné². Ve středoevropském prostoru je známé převtělení duše do bílé holubice. Jiným příkladem převtělení je tzv. zjevení. Patří sem zjevení zemřelého člověka i spiritismus, tedy vyvolávání duchů. Oblíbeným duchem spiritistů je spisovatelka Božena Němcová, o které se tvrdí, že každého, kdo ji násilně probudí, uškrtí ve spánku. Zjevení byla ve středověku po diskuzích teologů vysvětlována jako něco nečistého, lidového a tedy nehodného křesťanství. Křesťanství se vyrovnalo se zjevení po svém, a to zjevenými světcí, nejčastěji Pannou Marií.

¹ Ačkoli pohádky nejsou mýtem v pravém slova smyslu, jelikož jejich obsah může být plánovaně smyšlený a tudíž se nebere jako pravdivý.

² Pokud se nerozhodnou převtělit do nějaké schránky, ale ani poté schránka nevyjadřuje podobu duše.

Zvláštním případem duší jsou duše ztracené či prokleté. Vždy škodí a snaží se získat na svou stranu další duše. Jejich schránky nepodléhají rozkladu až do doby, než dojdou k osvobození. Pohybují se mezi životem a smrtí, jsou tedy nemrtví. Mezi takové duše patří upíři a vampýři, typičtí pro kulturní oblast Evropy.

Upír znamená ve slovanské mytologii umrlce, který vstává z hrobu a saje krev.³ Upírem se stává člověk, který se za svého života zle choval, věnoval se čarodějnictví nebo spáchal sebevraždu. Upírem se může stát i dítě, které se narodí se zoubky, dítě, které zemřelo nepokřtěné, nebo které bylo dvakrát odstavené (Kandert, 2010). Člověk, kterého upír napadl a vysál mu krev, se rovněž stane upírem. Důvodů, proč se stát upírem, existuje ještě celá řada, a zejména ve středověku mohl být upírem téměř kdokoli.⁴

Duše zemřelého se stává duší po pohřbu. Duše potom sídlí v různých příjemných či nepříjemných částech prostoru v souvislosti s chováním jednotlivce během jeho života na zemi. „Pekla“ i „nebesa“ se objevují v buddhismu, taoismu a v monoteistických systémech jako judaismus, křesťanství a islám, jejich podoby se však odlišují. Očistec vznikl nejspíše v Evropě a je křesťanským vynálezem, měnícím se v historických souvislostech. Obecně jde o nepříjemný prostor pro všechny duše. Podobnou představu můžeme nalézt v buddhismu, kde jde ale o tzv. buddhistické peklo. Duše v bardu přebývá jen po dobu, než se očistí ze všech skutků spáchaných za života, aby se mohla opět převtělit, tentokrát do schránky, kterou si za svůj předešlý život zaslouží. Oproti tomu křesťanský očistec je po určité době zakončen soudem, ve kterém Bůh rozhodne o dalším osudu duše. Pojem podsvětí je prostorem, kde přebývají duše zemřelých bez očekávaného soudu svého lidského bytí. Duše v něm ztrácejí svou lidskou paměť a mění se v jakési stíny (Eliade, 2007). Pro představy o očisticích a peklech je používán oheň, respektive mučení ohněm. Ve všech známých případech jsou duše mučeny d'ábly, démony a čerty, kteří jsou pro tento účel specializováni. Méně přesné bývají charakteristiky příjemných prostor. Co ale mají společné, je to nejlepší počasí, jaké si člen dané kultury může přát (Kandert, 2010).

³ „Název je zřejmě odvozen od srbského slova vampir, jenž je považováno za variantu staroslověnského „opir“ (Kandert, 2010, s. 63).

⁴ V bývalé Jugoslávii existovala představa, že se v upíra změní i obyčejný smrtelník, pokud na jeho nepohřbenou mrtvolu padne stín někoho nečistého, anebo když jeho tělo přeskočí pes či kočka.

Do představ o světě duchů a duší patří i **teorie animismu** anglického antropologa Edwarda B. Tylora (1832 – 1917). Animismus neboli víra v antropomorfní duchy, je podle Tylora nejstarším náboženským chováním, které vzniklo již u našich prapředků. Duše se mohou nalézat kdekoli, v živých i neživých předmětech; a mohou se také různě chovat. Myšlenka oddělitelné duše sídlící v člověku mohla vzniknout například v „*situaci, když člověk zpozoroval svůj odraz na klidné vodní hladině nebo když přišel nezávislý život vlastnímu stínu*“⁵ (Murphy, 2006, s. 35). Víra v duši mohla podle Tylora vzejít z jasných a živých snů, ve kterých se často objevují zvláštní bytosti, či dokonce zemřelí lidé. Tím mohl vzniknout základ pro myšlenku, že duše s tělem neumírá, ale žije dál a dokáže se převtělit. Víra v posmrtný život, objevující se ve všech velkých náboženských systémech, dává v případě animismu vzniknout **exorcismu** – tedy víře, že duše může způsobit posedlost a trans, a **fetišismu** – vzniká z předpokladu, že duše se může usídlit v objektech. Tylorova teorie je však v mnoha ohledech nepřijatelná, protože její hlavní myšlenkou je teze, že náboženství vzniklo hlavně kvůli vysvětlení nevysvětlitelného (Murphy, 2006). Pro intelektuála jeho doby byl takový názor přiměřený. Náboženství v intelektuálních kruzích viktoriánského vědce bylo považováno za pochybení či selhání lidstva, kritika se obracela hlavně na křesťanství, které bylo zaštitěno mocnou institucionalizací. Náboženství v dobách svého vzniku však zřejmě nemělo jen funkci vysvětlovací, nýbrž sloužilo jako útěcha a úleva před složitým neuchopitelným přírodním světem. Lidé si neuměli vysvětlit většinu věcí, se kterými se dennodenně potýkali, ale jejich mozek byl již natolik rozvinutý, že si dokázali vytvořit vysvětlení vlastní, a pomocí mystiky a magie se také pokusili přírodní svět ovládnout.

Součástí světa duchů a duší je **totemismus**. Totemismus je soubor představ, který se vyskytuje v rodových společnostech a jenž spočívá ve víře v příbuzenství společnosti s určitým zvířetem, rostlinou nebo nadpřirozeným předmětem. Na základě toho obsahuje různá odpovídající tabu. (Soukup, 2005). Samotný pojem totemismus se odvozuje od "ototemana", slova Odžibvů, kteří patří k severoamerickému kmeni Algonkinů, a znamená příbuzného nebo příslušníka téhož klanu. Označuje tak pokrevní příbuzenství mezi bratry a sestrami, kteří mají tutéž matku, a proto se nesmějí vzájemně ženit a vdávat (Murphy, 2006). Tak například rodová společnost, která je v příbuzenství s vlkem, vlka uctívá a má ho ve svém

⁵ Jako důkaz této myšlenky může sloužit zjištění, že mundurucký výraz pro stín nebo odraz je stejný jako pro duši.

symbolu (totemu). Symbol vlka se může objevovat v tetování, bižuterii a dalších věcech jednotlivých členů. Vlk je totemové zvíře, je tedy brán jako předek rodu, nebo jeho příbuzný, a většinou se nesmí lovit (některé rodové společnosti svá totemová zvířata loví a konzumují). Výzkumy totemových společností prováděli přední antropologové jako William Halse R. Rivers, James Frazer (Totemism and Exogamy) nebo Edward E. Evans Pritchard, který zjistil u Zandů i existenci individuálních totemů (Kandert, 2010). Rozsáhlé výzkumy totemových společenství prováděl Claude-Levi Strauss, který provedl důkladnou revizi celých dějin bádání o totemismu a mnohé nejasnosti uvedl na pravou míru.

„Nakonec je nutné uvést představy o duších a duchách, jak existují v křesťanství a dalších jednobožských systémech. ... Duše jsou neustále tvořeny bohem a z jeho rozhodnutí také zaniknou, jejich pobyt na zemi je omezen pouze na jeden lidský život a jednu lidskou schránku. Osud duší je v některých interpretačních křesťanských proudech známý a nebo předpokládáný. Křesťanství, stejně jako judaismus a islám, má – alespoň v rovině ideálních náboženských představ – s osvětlováním existence a fungováním duší problém. Existuje názor, že duši získává embryo božím zásahem, a pak tělo i duše tvoří jednotu. Po smrti tělesná schránka mizí a jednotlivá náboženství se rozcházejí v názoru, co se s nimi dále děje. Existuje ale shoda, že na konci světa (světa, jak ho známe), tedy o soudném dnu, se duše a tělo opět spojí a podrobí se božímu soudu. To je také jeden z důvodů, proč zejména v judaismu a islamu kladou věřící takový důraz na pohřbívání těl nebožtíků do země a na neporušování pohřebišť. Z hlediska judaistů i muslimů kremace nebožtíkova těla likviduje možnost účasti při posledním soudu. Ovšem po značnou část dějin křesťanství se uvažovalo i o dualistickém pojetí, tedy o existenci duše, která může být nezávislá na těle. To je konečně i představa žijící v žitých křesťanských systémech, jak ukazují příklady upírů, pohřebních zvyků aj.“ (Kandert, 2010, s. 62).

2. Představy o světě kouzlení a čarování

S představami o světě duchů a duší souvisí magické chování, které je založeno na představě energií a sil, jež můžeme využívat. Takové chování se označuje jako čarování či kouzlení (Kandert, 2010). V těchto souborech představ se věří, že veškeré události jsou dílem vyšších principů, dějí se nenáhodně a vždy mají konkrétní význam. Člověk samotný je může ovlivnit různě složitým souborem chování nebo činů.

Příkladem mohu uvést ovlivňování pomocí panenek woodoo. Woodoo (lze také psát vúdú, voodoo, vodun, vodou) má svůj původ v Africe, ale jeho formy jsou známy i z jiných kultur.⁶

V Evropě se svět magie značně rozplynul působením křesťanských církví, které kouzlení a čarování systematicky potlačovaly. Jako jev nečistý byl odstraňován každý kousek a každá zmínka o magii, ve středověku potom honba za čistým křesťanstvím dospěla až do neuvěřitelně krutých procesů a vražd lidí (hlavně žen), kteří se magii věnovali, nezáležejíce na tom, zda byla taková tvrzení pravdivá, či nikoli.

Magické chování jako první popsal antropolog Edward E. Evans Pritchard ve své studii *Witchcraft, Oracles and Magic among the Zande* (1937). Výzkumem třímilionového zemědělského národa Zandů, žijících v oblasti dnešního Súdánu, Konga a Středoafričké republiky, obrátil pozornost antropologů právě na techniky magického chování.

Techniky magie jako první kategorizoval James Frazer (1854 – 1941) ve své knize *Zlatá ratolest* (1. vydání 1890). Známe tak dvě základní magické techniky:

1. Zákon podobnosti (homeopatická magie) – podobné vytváří podobné, čili výsledek se podobá příčině.
2. Zákon styku nebo doteku (kontaktní magie) – věci, které byly jednou ve vzájemném styku, na sebe působí i poté, co byl styk přerušen.

Kontaktní magie spolu s homeopatickou se řadí pod obecný název sympatetická magie, což znamená, že „*věci na sebe navzájem na dálku působí na základě skrytého vnitřního souladu, že podnět od jedné věci k druhé prochází něčím, co si snad můžeme představit jako neviditelný éter.*“ (Frazer, 2007, s. 24).

Dnes můžeme magické chování rozdělit na viditelné a neviditelné.

⁶ Na Kubě jsou známy jako Santería, v dalších zemích Latinské Ameriky jako Palo Mayombé nebo Candomblé.

Viditelné magické chování má symbolickou podobu a patří sem obě formy sympatetické magie, dále magie slova, magie barev, magie pohledu (Kandert, 2010). Můžeme je pozorovat u magických obřadů.

Neviditelné magické chování je skryté, mířené a nepředvídatelné. Označuje se jako více nebezpečné, protože napadený se nemůže bránit konkrétnímu autorovi.

3. Představy polyteistické

Představy o světě mnoha božstev, tedy **polyteismus**, je charakterizován existencí více božstev. Božstva jsou aktivní bytosti v celém našem světě a vesmíru, která náš svět stvořila (Kandert, 2010, s. 101). Původ božstev je většinou neznámý, jsou nepozorovatelná, mohou se objevovat v několika generacích a různých hierarchiích. Božstva stvořila svět, mohou tedy také svět ovlivňovat a ničit. Božstva stvořila i člověka, lidský život je na nich závislý. V mytologii mezi sebou mohou bojovat, mohou se objevovat ve světě lidí v různých podobách, a díky styku s lidmi se často objevují i polobožští lidé. Komunikace s božstvy probíhá pomocí věštb, při kterých bohové sdělují, co mají v úmyslu.

Věštby v polyteismu hrají jednu z důležitých rolí. Na rozdíl od animismu, kde se duchové zjevují lidem sami, v polyteismu musí člověk vyvinout sám určitou aktivitu, aby bylo navázáno spojení s bohy. Bohové samotní se o svět lidí příliš nestarají, pokud k tomu nejsou sami povoláni. Proto je věštba a vyvolávání věštění velmi propracované. Věštby se mohou vztahovat k minulosti (ověřují pravdivost nějakých tvrzení) nebo k budoucnosti (věštby, které něco předpovídají). Komunikovat s bohy může i jedinec sám, není to ale příliš obvyklé. V polyteismu je důležitá mytologie, ve které se promítá historie daného národa, podle které se lidé mohou řídit, či se poučit.

Polyteismus existuje jak v rodových společnostech, tak ve společnostech se státním uspořádáním, kde političtí vládci přejímají božskou moc. Je znám hlavně z velkých starověkých říší (Řecko, Řím, Egypt). Příkladem polyteistického náboženského systému v současnosti je kmen Dogonů na Mali (Soukup, 2005).

4. Představy monoteistické

Monoteismus je charakterizován vírou v jediného Boha. Tento jediný Bůh stvořil svět, vesmír i člověka. Jeho původ je neznámý, je nepoznatelný, nepozorovatelný, nepochopitelný – jeho chování se dá usuzovat pouze z událostí, které jsou jeho dílem.

Podle Kanderta existuje 14 motivů, podle kterých lze monoteismus charakterizovat:

1. *„Objevuje se moment stvoření vesmíru a tím i periodizace dějin vesmíru.*
2. *Motiv stvoření světa je spojen s motivem zániku světa. Uvažuje se jen o jedné dějinách probíhajících po jedné časové ose. Počátek světa je znám, respektive dodatečně vypočítán a odvozen ze svatých textů anebo od příchodů mesiášů či proroků.*
3. *Objevuje se motiv stvoření božích pomocníků, tj. archandělů, andělů, d'áblů a božích poslů.*
4. *Objevuje se motiv stvoření lidí a s ním je spojována představa o učení a poučování lidí. Lidé jsou podřízeni vůli a přáním svého tvůrce, Boha. V rámci tohoto motivu je vyjádřena i podřízenost žen vůči mužům.*
5. *Motiv vzniku (stvoření) lidí je spojen s motivem zániku lidí. Objevuje se motiv oživení všech lidí na konci světa, představa o posmrtném životě a představa o odměně či zatracení lidských duší Bohem. Je dána podoba mužů a žen.*
6. *Rovnováha světa a vesmíru a všech bytostí zde žijících je dána Bohem a jen na Bohu záleží, zda bude porušena, anebo udržována.*
7. *Člověk může a má komunikovat s Bohem sám, v některých případech je ale daleko vhodnější či užitečnější používat služby specialistů – obřadníků, kněží, učenců apod. Existuje velké množství prostředníků mezi lidmi a Bohem či specialistů podílejících se na zprostředkování kontaktu mezi lidmi a Bohem.*
8. *Objevuje se myšlenka vyvolenosti věřících. Tím míním skupiny věřících, z nichž každá jednotlivě se chápe jako jediná správně interpretující božský záměr a úmysl.*
9. *Svět lidí je rozdělen na svět věřících (v Boha) a svět nevěřících. Lidem ze světa nevěřících se přisuzují často velmi negativní vlastnosti. Tolerantnost se vztahuje jen na příslušníky stejné víry, respektive na věřící, stejným způsobem chápající a interpretující Boha a jeho úmysly. Vůči věřícím s jiným chápáním Boha a jeho záměrů existuje latentní nepřátelství.*

10. *Ve jménu jediného Boha se vedou války, jsou činem, o kterém se věří, že najde u Boha kladnou odezvu. Příběhy kladného hodnocení těchto válek najdeme ve svatých textech.*
11. *Zásadní roli v představách o božím konání (úmyslech) hrají svaté knihy. Panuje názor, že posvátné texty jsou posvátné samy o sobě.*
12. *Důležitou roli v tlumočení představ o božím konání (úmyslech) hrají proroci.*
13. *Proroci i věřící mají roli misionářů anebo povinnost provádět misijní činnost ve prospěch svého Boha.*
14. *Působení Boha anebo působení božích proroků je spojováno s konkrétními lokalitami, které jsou centry božího kultu“ (Kandert, 2010, s. 139).*

Takto obecná charakteristika monoteismu je vhodná ke stanovení základního vědění o třech velkých monoteistických systémech, které jsou nám známy především díky písemným dokladům a dopodrobna zmapované mytologii. Jsou to judaismus, křesťanství a islám.

Tato kapitola je zde uvedena z důvodu pochopení náboženství jako celku. Ačkoli jsem si vědoma určité zkratkovitosti, považuji analýzu čtyř typů náboženských představ za důležitou. Na problém ateismu a sekularizace totiž nelze pohlížet mechanicky, absolutně, jen na základě vnějších znaků, jako jsou návštěvy bohoslužeb či zpolitizování problému církevních restitucí. Představy o světě duchů a duší, představy o světě kouzel a čarování, představy polyteistické a monoteistické ukazují, že náboženské představy nemusí mít nutně znaky typu sociologických indikátorů návštěvnosti, finančních příspěvků a volebních preferencí. Ukazují také antropologickou zakotvenost náboženských představ v dějinách kultur, kterých se nelze automaticky zbavit vyhlášením jiné, ateistické ideologie.

3. ANALYTICKÉ VYMEZENÍ PŘEDMĚTU

Stále se zvyšující sekularizace české společnosti a náboženský život, který se formuje spíše do subkultur, je tématem, kterým se zabývali mnozí přední čeští autoři. Zdeněk Nešpor (2004) se dlouhodobě zabývá religiozitou ze sociologického hlediska, přičemž dochází k zajímavému závěru potenciální podpory a nárůstu religiozity pod vlivem přibližování se západní Evropě v kontextu integrace do Evropské unie. Dalšími sociologicky orientovanými autory jsou Dušan Lužný a Jolana Navrátilová (2001) a Jan Spousta (1999). Tato skupina autorů si klade zásadní otázku, čím je způsobena extrémní sekularita české společnosti v porovnání s ostatními zeměmi Evropy. Odpovědí je většinou přerušení náboženské tradice v období komunismu, případně násilná rekatolizace po Bílé Hoře (Lužný & Navrátilová, 2001). Dušan Lužný spolu se Zdeňkem Nešporem se vyjadřují také k podobám současné religiozity v České republice. V knize *Náboženství v menšině* (2008) se opírají o kvalitativní výzkum religiozity ve dvou českých městech - České Lípě a Mikulově - který probíhal v letech 2007 a 2008 v rámci projektu Detradicionalizace a individualizace náboženství v ČR (Nešpor & Lužný, 2008). Také Sociologický ústav AVČR zpracoval v letech 1998 a 1999 reprezentativní sociologické šetření zaměřující se na náboženský život obyvatel České republiky (Hamplová, 2000).

Vztah české společnosti k církvím, především k církvi Římskokatolické v proměnách staletí, je velké historické téma, které ovšem není cílem této práce. Přesto se domnívám, že mnohá vysvětlení najdeme u Josefa Pekaře (1999), a to z hlediska lidového chápání barokní zbožnosti a její pozdější osvícenské odmítnutí, stejně jako u Josefa Patočky (1992) v sérii dopisů do Německa v kontextu filozofického utváření moderního národního státu.

Současná sociologická šetření ukazují sekulární společnost, aniž bychom přesně věděli, na co je tento odklon reakcí. Nutno dodat, že toto téma není nijak rozšířeným tématem soudobé české sociologie, s výjimkami uvedenými výše. Přesto existuje několik konceptuálních vysvětlení. Kromě historických důvodů jde o víru bez nutnosti institucí, o „*privatizaci víry, privatizaci religiozity*“ (Nešpor, 2004, s. 285) a o skepticismus vůči církvím jako institucím. To však v žádném případě neznamená rovnítko mezi čistě ateistickou společností bez vztahu k transcendentním hodnotám.

Kvantitativní statistická odpověď ukazuje jednoznačně sekularizovanou společnost, kvalitativní pohled však často ukazuje hledání přesahů, víru v „něco mezi nebem a zemí“, víru v transcendentno.

Skepticismus tedy neznamená automatické odmítnutí jakékoli religiózní hodnoty. Z hlediska skepse je jasnou odpovědí propad KDU-ČSL v posledních parlamentních volbách, který jako by naplňoval scénář privatizace víry i na politické scéně, bez ohledu na eticky devastující kauzy bývalých předsedů. Komentář, že víra není institucí držící politickou stranu, je v takovém světle více než pravdivý.

Je tu ovšem také druhá strana mince na straně církví samotných. Zde uvedu alespoň jeden příklad z kruhů teologických a filozofických – **Tomáše Halíka**, vyznamenaného v roce 2011 za nejlepší teologickou katolickou knihu roku, kterou uděluje Evropská společnost pro katolickou teologii. Jeho dialogy víry a nevíry, negace nepravého Boha a stálé hledání Boha ateistů (Halík, 2007, 2011) ukazuje, že církve nejsou ve své většině připraveny vyjít do postmoderního světa. Mají z něho obavy. Vydělují se ze světa přehnaného vládnoucího racionalismu, techniky, nových forem komunikace, jiného životního stylu a proměňující se globální kultury.

Tak se lehce stane, že je ateistickou veřejností církev brána za překonanou, zastaralou a ztrouchnivělou. Církve se v takovém světle obracejí do sebe, na své věřící, ne na veřejnost, ačkoli, bereme-li v úvahu církve založené na křesťanských hodnotách, je v podstatě jejich povinností vykazovat činnost na veřejnosti.

Co se týče reálných výsledků, můžeme interpretovat data ČSÚ census 1991, 2001, 2011

a výsledky Sčítání lidu, domů a bytů 2011, které dokumentují v následující tabulce:

Poznámka: Absolutní čísla udávají počet obyvatel dle příslušného censu.

X = výsledky nebyly zpracovány

CÍRKEV	1991	2001	2011	2005 EUROBAROMETR
Římskokatolická	39 % (4 021 385)	26,8 % (2 740 780)	10,3 % (1 083 899)	X
Řeckokatolická	0,1 %	0,1 %	1 %	X
Českobratrská evangelická	2 %	1,1 %	0,5 %	X
Československá husitská	1,7 %	1 %	0,4 %	X
Církev bratrská	0,03 %	0,1 %	0,1 %	X
Křesťanské společenství	X	X	0,09 %	X
Křesťanské sbory	0,03 %	0,1 %	0,03 %	X
Apoštolská církev	X	X	0,05 %	X
Evangelická metodistická	0,03 %	0,03 %	0,02 %	X
Adventisté 7. dne	0,1 %	0,1 %	0,07 %	X
Svědkové Jehovovi	0,1 %	0,2 %	0,1 %	X
Ostatní církve	0,2 %	2,5 %	5,6 %	Believe in a God 19 %
Věřící bez církve	Agregováno s celkovým počtem věřících	Agregováno s celkovým počtem věřících	7,5 %	Believe in a Spirit or Life Force 50 %
Neuvedeno	Pod názvem <i>Nezjištěno</i> 16,2 %	Pod názvem <i>Nezjištěno</i> 10,2 %	45,2 %	X
Ateisté	39,9 %	59 %	Pod názvem <i>Bez náboženské víry</i> 34,2 %	30 %

Komentář: Obecným trendem je pokles věřících hlásících se k nějaké církvi nebo náboženské víře. Je vidět celková pokračující sekularizace české společnosti. Podle zjištění Eurobarometru patříme k ateistické špičce Evropy, překonává nás jen Francie s 33 % ateistů, ovšem s daleko větším počtem věřících v Boha (34 %). Méně než česká společnost věří v Boha jen Estonsko (16 %), nedosahuje však naší úrovně v ateismu (má 26 %).

Zajímavým údajem z roku 2011 je obrovský počet obyvatel, kteří na otázku víry neodpověděli: 45,2 %. Na druhé straně, pokud porovnáme cca 10 % římských katolíků s téměř 7 % věřících bez církve, dostáváme poněkud jiný obraz o ateistické společnosti (za povšimnutí stojí kolísání těch, kteří se hlásí k ateismu), ke které se přihlásilo přes 34 % obyvatel.

Na základě těchto dat jsem zpracovala studii o náboženském životě v kontextu současné české kultury. Východiskem je sonda provedená na území města Kladna.

Město Kladno se ani po roce 1989 nestalo předmětem zájmu z hlediska průzkumů náboženství. Částečně je to dáno jeho průmyslovým charakterem. Po zastavení výroby po roce 1989 zde náhle zůstaly obrovské haly bez práce a bez života, stávající se dnes technickými památkami. Tato témata pochopitelně přitahují větší pozornost než témata jiná, přesto se Kladno může stát dobrým příkladem, že pod povrchem často opakovaných klišé (například o noclehárně Prahy, černém nebo rudém Kladně, vytunelovaném městě apod.) existuje náboženský život s problémy, které mohou být v některých směrech považovány za koncentraci problémů vztahu obyvatel k církvím a náboženským hnutím v české společnosti obecně, zvláště ve velkých průmyslových městech.

V druhé polovině práce se zabývám fenoménem, který se zdá být zásadním jevem v české společnosti, jež navrací pozornost k církvím. Jsou jím schválené církevní restituce v legislativní podobě zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi).

Pro prohloubení tezí a nově vyvstalých hypotéz jsem hledala mezi sociologickými výzkumy prováděných na území České republiky téma, které by zkoumalo vztah veřejnosti k navrácení církevního majetku, protože ve svém vlastním průzkumu města Kladna jsem takové téma vynechala, neboť v době průzkumu (počátek roku 2010) nebylo vůbec společensky aktuální. Proto mi připadalo jako nutnost využít dat již proběhnuvšího výzkumu na celostátní úrovni, k čemuž mi posloužil projekt Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., výzkum Naše společnost 2012, v 12-09, (viz Příloha 3). O tato data se opírám i v interpretaci a slouží též k potvrzení či vyvrácení mých hypotéz.

3.1 HYPOTÉZY A CÍLE

Hypotézy práce by měly pokrývat základní cíle práce, týkající se problematiky víry a náboženských postojů, a to ve smyslu:

- a) způsobů udržování víry uvnitř jádra věřících
- b) způsobů její expanze do veřejnosti
- c) reakce ateistické veřejnosti.

Metodologicky jsou pokryty metodami kvalitativního výzkumu a kvantitativního výzkumu, konkrétně polostrukturovanými rozhovory, zúčastněným pozorováním a dotazníkovým šetřením.

Základní hypotézy jsou tři:

- 1a. Víra je často předávána v jádrových rodinách, aktivními věřícími jsou často celé rodiny.
- 1b. Z toho vyplývá, že z ateistických rodin se věřící většinou nerekrutují.
- 2a. Náboženské skupiny na Kladně se snaží aktivně oslovovat nové členy pomocí aktivit a akcí pro veřejnost, které nemají apriorně náboženský charakter.
- 2b. Z toho vyplývá, že náboženské skupiny na Kladně zasahují do života městské komunity a aktivně s ní spolupracují.
- 3a. Kladenská ateistická veřejnost si ve své většině není vědoma aktivit náboženských skupin.
- 3b. Pokud má povědomí o těchto skupinách, nechová k nim většinou pozitivní postoj.

Hypotézy vyvstávající z výsledků výzkumu CVVM Naše společnost a nových podnětů, které vyvolalo restituční řízení, jsou opět tři:

4a. Role církví ve společnosti není jednoznačně určená.

4b. Z toho vyplývá, že lidé nevědí, jakou funkci církvím ve společnosti přidělit.

5a. Církevní restituce jsou ateistickou veřejností brány převážně jako neoprávněné.

5b. Z toho důvodu se zvyšuje negativní postoj k církvím.

6a. Církve nedokázaly adekvátně a včas zareagovat na situaci kolem restitučního řízení.

6b. Jejich mediální obraz v převážné většině není reprezentován církevními představiteli.

Uvedené hypotézy jsou ověřovány celostátním terénním výzkumem Naše společnost 2012, v 12-09, Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i. (viz Příloha č. 3).

Těmito hypotézami se budu zabývat v druhé části práce v kapitole Církevní restituce v České republice a Interpretace výsledků III.

3.2 PODSTATNÉ CHARAKTERISTIKY ZVOLENÉHO MĚSTA

Pro svůj výzkum jsem zvolila středočeské město Kladno. Důvodem je reprezentativnost vzorku, stabilní počet náboženských skupin a dobrá dostupnost.

Kladno je krajským městem středočeského kraje geograficky ležící západně od Prahy ve vzdálenosti 25 kilometrů. Podle Sčítání lidu, domů a bytů 2011 je počet obyvatel 67 297, přičemž více než třetina dojíždí za zaměstnáním do Prahy.

Ve městě je jedenáct fungujících náboženských skupin, z nichž mnohé mají relativně krátkou historii. Náboženský život na Kladně je pozitivně i negativně neustále ovlivňován blízkým hlavním městem. Díky rostoucímu počtu obyvatelstva stěhujícího se z Prahy je od devadesátých let znatelný mírný růst náboženských spolků a jejich členů.

3.2.1 HISTORIE MĚSTA Kladna

Kladno má mezi českými městy zvláštní postavení. Nemá bohatou historii, úchvatné architektonické památky ani středověké stavby jako chrámy a kostely. Nezdobí ho řeka a její zákoutí, velké rybníky nebo blízkost hor.

Kladno bylo dlouhou dobu bezvýznamnou vsí se dvěma tvrzemi, později městys, který nabyl takového významu, že stál císařským žoldněřům v předvečer Bílé hory za vypálení. Podobný dopad na Kladno měla i o mnoho let později éra komunismu. V těch dobách si vysloužilo pověst města těžce průmyslového, ostatně přezdívka „černé Kladno“ jako by mluvila za vše. Ačkoli na severu Čech či v okolí Ostravska bylo mnohem černěji, Kladno se stalo symbolem pro místo, kde se shromažďují dělníci, kteří v šedavém ránu nastoupí do továrny nebo do dolu a večer se, celí zamazaní, vracejí zpět zaprášenými ulicemi do svých narychlo vybudovaných ubikací. Ačkoli podobný popis nebyl daleko od pravdy, na vině byla hlavně socialistická propaganda, která si z Kladna udělala své vzorové město. Kladenské hutě Poldi představovaly sílu komunistického hospodářství a celé město přežívalo pod nálepkou dokonale fungujícího bolševického stroje. Megalomanské plány na zbourání celého skrovného centra a vystavění nového v duchu socialistické architektury málem odstranily to poslední krásné, co ve městě zbylo. Navíc, nebylo to poprvé, kdy plány na asanaci historického centra zaznívaly radnicí. Kladno má na sobě mnoho jizev, skrývá v sobě mnoho „duchů doby“, a ač je jeho historie oproti jiným městům poměrně krátká, je neobyčejně zajímavá. Proto bych se nyní ráda zaměřila právě na obecnou stránku historie města a stručně připomněla několik důležitých mezníků.

Název Kladno je odvozen od slova *kláda*, což je údajně důsledkem skutečnosti, že celá ves byla vystavěna z klád. Jiná interpretace nabízí možnost vzniku jména ze staročestinského významu slova *kláda*, které znamenalo nejen kmen stromu, ale také vzrostlý les (Profous, 1949). Nejstarší zmínka o Kladnu pochází od Václava Hájka z Libočan, který v Kronice české popisuje období kolem roku 858 a zmiňuje se o vesničce mezi Slaným vrchem a Chodžovem, kterou nazývá Kladno (Hloušek, Bínová, 1978). Za přesnější je považován pramen ze 14. století, přesněji z roku 1318, kde se lze dočíst o existenci několika zemanů s přídomkem z Kladna, kteří v těchto místech drželi tři tvrze. Rod Kladenských z Kladna, jehož příslušníci působili v různých světských i duchovních hodnostech se stal později (v 1. polovině 16. století) jediným držitelem Kladna (Vaverková, 2008).

O životě vsi v době husitských válek a době poděbradské či jagellonské opět neexistuje příliš zpráv, až do roku 1543, kdy vymírá rod Kladenských po meči a vlády nad Kladnem se ujímá rod rytířů Žďárských ze Žďáru (Vaverková, 2008). Za jejich držení se vesnice v roce 1561 stala městečkem. Mezi jeho výsady patřilo např. povolení dvou výročních a jednoho týdenního trhu a také právo používat vlastního znaku.

Na tomto povýšení měl zásluhu Jiří Žďárský ze Žďáru, jenž působil jako císařský rada Ferdinanda I. Habsburského. Rozhodl se posléze vybudovat v městečku zámek odpovídající jeho postavení (Hloušek, Bínová, 1978). Bohužel, zámek vystavěný v roce 1566 byl již v roce 1697 zříceninou, kterou doporučila Zemská technická komise zbourat (Vaverková, 2008).

Řádění třicetileté války se dotklo i Kladna, v předvečer bitvy na Bílé hoře bylo do základů vypáleno oddílem polských kozáků. Tehdejší pán Florián Jetřich Žďárský dosáhl společenského vzestupu, to když si vzal dceru Jaroslava Bořity z Martinic, a byl povýšen do panského stavu s titulem hraběte (Vaverková, 2008). V těžké válečné době kladenským ulehčil např. osvobozením od odúmrtí nebo potvrzením privilegií. Měl jediného syna Františka Adama Eusebia, kterému se povedlo zemřít roku 1670 neženatému a bezdětnému. Kladenské panství v tu dobu bylo v největším rozsahu (z kladenského zámku bylo řízeno 42 vesnic). Následovalo století sporů o předávání či kupování městečka, až se dostalo do rukou řádu benediktinů. Ti v roce 1704 vystavěli na území bývalého renesančního zámku barokní podobu objektu podle návrhu Kiliána Ignáce Dientzenhofera, která s mírnými úpravami vydržela dodnes. Dientzenhofer dále postavil kapli sv. Floriána a navrhl mariánské sousoší, jež realizoval Karel Josef Hiernl (Hloušek, Bínová, 1978).

Kladno v této době v podstatě kopírovalo tvar náměstí Starosty Pavla. V roce 1780 vznikly kvůli nedostatku poddaných dvě obce, Rozdělov a Kročehlavy, do kterých opat Štěpán Rautenstrauch přesídlil část svobodných poddaných, kterým za přestěhování slíbil půdu do dědičného pachtu (Vaverková, 2008). Tyto přilehlé osady se později staly základem pro největší kladenská sídliště.

Kladno žilo poměrně klidným životem, který však naprosto změnila jedna velká náhoda – objev uhelných ložisek. Objevil je Jan Váňa roce 1846 v oblasti Dříně⁷ (Hloušek, Bínová, 1978). Zpráva oslovila špičky tehdejších podnikatelských kruhů. Už o dva roky později založil českobudějovický průmyslník Vojtěch Lanna s bratry Kleinovými Kladenské kamenouhelné těžářstvo. To dominovalo oblasti následující desetiletí. Lanna a Kleinové stáli také za vznikem a rozvojem druhého pilíře kladenské slavné minulosti – železářstvím. V roce 1854 vystavěli Vojtěšskou huť (Adalberthütte) a následně roku 1857 založili Pražsko-železářskou společnost.

V krátké době se v bezprostředním okolí Kladna objevilo několik těžebních jam, které v mnoha ohledech změnily život obyvatelům městečka. Ráz krajiny získal nový rozměr už s vyhloubením první šachty nazývané Kateřina-Josefa v letech 1846-1847. Přímo na katastru Kladna byly postupně vyhloubeny doly Amálie (1857-1896), Bresson (1868-1901), Engerth (1868-1945), František (1848-1896), Herget (1870-1890), Kübeck (1842-1997), Layer (1848-1889), Průhon (1857-1893), Thienfeld (1849-1914) a Zippe (1857-1858) (Vaverková, 2008).

V této době se do městečka začali stěhovat lidé ze všech koutů země za vidinou práce a bohatství. Aby měli kde bydlet, narychlo se v okolí dolů začaly stavět typicky dělnické kolonie druhé poloviny 19. století. Nová zástavba vznikla na strmém svahu s úzkými uličkami, nazývaná Podprůhon, nebo Nové Kladno, kde byly ulice souběžné a po americku číslované (I-XVI).

O padesát let později se však hornictví v Kladně dostalo do krize a téměř všechny doly byly uzavřeny. (Vaverková, 2008). Záslouhou známého podnikatele Vojtěcha Lanny se však Kladno změnilo na hutnické město. První vysoká pec byla zapálena v roce 1855 a dostala název podle svého zakladatele – Vojtěšská huť. Tím začalo období kladenského hutního průmyslu, jehož duch ovane každého, kdo se do Kladna rozhodne zavítat. Ostatně Poldina huť, svého času největší na světě, je svou rozlohou shodná s rozlohou celého krajského města.

⁷ První ložiska uhlí však byla objevena již v 70. letech 18. století ve Vrapickém údolí.

Areál Poldi Kladno (Strojipoldi, n. d.)

Poldina huť byla založena v roce 1889 tehdejším ředitelem Vojtěšské hutě Karlem Wittgensteinem. Jméno dostala podle jeho manželky Leopoldiny (Hloušek, Bínová, 1978). Její profil s pěticípou hvězdou, která symbolizovala 5 kontinentů, do kterých kladenská Poldi vyvážela své výrobky, se stal světoznámým logem. V Poldi se vyráběla ušlechtilá ocel.

Poldi ukrývá i jeden vzácný architektonický skvost. Je jím budova Poldihausu, navržená slavným architektem Josefem Hoffmannem (1870-1956). Jde o stavbu z jeho raného období. Moderním účelovým pojetím stavby v době vrcholící secese předznamenal nové směřování architektury. Dnes se mnohé v interiéru bohužel nedochovalo, nicméně stále jde o technicky originální vilu, původně určenou pro provozování závodního hotelu.

Dům hostů (Poldihaus) v Kladně (Kladno, n. d.)

Rozvoj města s sebou přinesl řadu změn. Tou nejvýznamnější bylo povýšení městečka roku 1898 na královské horní město. Kladno získalo nový, vylepšený znak, stalo se děkanstvím a začalo budovat nový, trojlodní chrám na místě původního gotického kostelíka, který byl po důkladném zdokumentování zbourán. Novorománská bazilika Nanebevzetí Panny Marie architekta Ludvíka Láblera (1855-1930) byla slavnostně vysvěcena 6. června 1900 (Vaverková, 2008). Kladno se také stalo sídlem samostatného okresního hejtmanství (1893) a při té příležitosti byla na náměstí Starosty Pavla vybudována odpovídající radnice, novorenesanční budova z rukou architekta Jana Vejrycha (1856-1926) (Vaverková, 2008). Mezi několik dalších budov postavených v tomto období patří i městské divadlo, okresní dům a městská spořitelna, okresní nemocnice či později proslulá jatka.⁸

Zajímavostí se stala stavba budovy školy. Jedna malotřídní farní škola nemohla stačit přívalu nových školáků, a proto se v roce 1861 začalo se stavbou nové desetitřídní budovy. Avšak již při její kolaudaci o dva roky později bylo zřejmé, že kapacita je značně nevyhovující. Po další roky, kdy se na návrh faráře Jana Bernanda rozdělila škola na chlapeckou a dívčí, se kladenské problémy s nedostatkem místa ve škole rozrostly na neúnosnou míru. Kuriózní řešení představovalo vyučování místních dětí v kladenských hostincích. Až o pár let později se situace vyřešila výstavbou další školní budovy a postupným narůstáním odborných učilišť (Hloušek, Bínová, 1978).

S rozvojem města samozřejmě přibývalo obchodníků a řemeslníků, kteří se začali velkou měrou podílet na tváři města. Ke slávě města přispěly i dvě krajinské výstavy, pořádané před rokem 1914. Dne 10. srpna 1932 Kladno navštívil chicagský starosta, kladenský rodák Antonín Čermák – promluvil k jásajícím občanům a prohlédl si svůj rodný dům (který dnes již nestojí – padl za oběť mohutné asanaci let příštích) (Vaverková, 2008). V období První republiky se začalo Kladno těšit nebývalému rozkvětu. Jako i jinde, i zde se dařilo řemeslu a obchodu, snad o to víc, že sem proudily davy lidí ochotných utrácet své vydělané peníze.

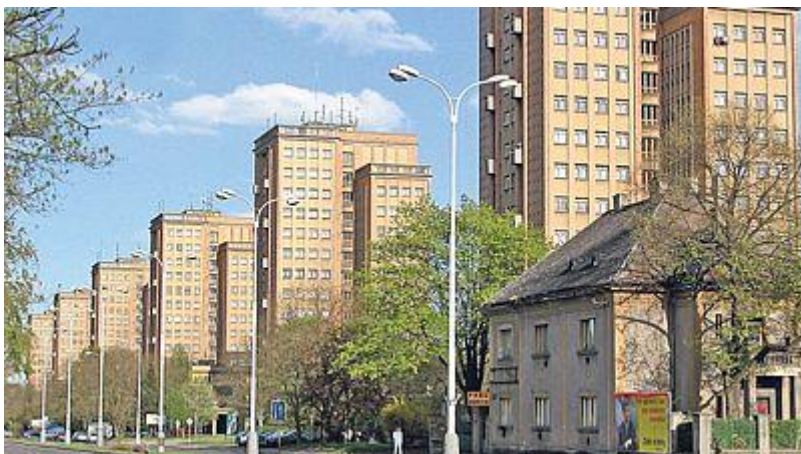
⁸ Stavba byla vystavěna v roce 1898 v dostatečné vzdálenosti od města, avšak dobře dostupná. Na realizaci se podílel kladenský architekt Václav Čtrnáctý (1851-1929), který prostory řešil velmi velkoryse – byly zde prostory pro zvěrolékaře, sklad soli a kůží, chladírna i váha. Následující desetiletí byla stavba mnohokrát přestavována a postupně se přidávaly další a další prostory. Jatka sloužila také lékařům z oddělení popálenin, neboť zde byla vyhlášena čistota a dokonalé hygienické podmínky pro odběr prasečích kůží. Přesto byla kladenské jatka na konci 60. let prezentována jako nevyhovující a nahradil je velkokapacitní masokombinát. Prostory se tím značně zdevastovaly a v roce 1994, již pod majetkem města Kladna, na ně byl vydán demoliční výměr.

Kladno stálo před svým krátkým, mohutným rozkvětem, než jej srazil komunistický puč v roce 1948 na kolena. Nyní jsme však stále v dobách, kdy podnikání všeho druhu měnilo architektonickou tvář města množstvím nově postavených budov, mnohdy historicky cenných. Takovou stavbou byla budova tiskárny, postavená podle návrhu architekta Josefa Rösslera ve stylu „kotěrovské“ moderny (Vaverková, 2008). V budově sídlil významný nakladatel a knihtiskař Jaroslav Šnajda, který poprvé vydal v českém jazyce dílo indického básníka, nositele Nobelovy ceny za literaturu, Rabíndranátha Thákura (Vaverková, 2008). Centrum města narůstalo do výšky, jak z mnoha přízemních domků jejich majitelé stavěli vícepatrové budovy s moderními obchody a řemeslnými dílnami. Také obce Rozdělov a Kročehlavy, o kterých jsem se již zmínila, se povážlivě rozrůstaly – především o družstevní prvorepublikové domky a dvojdomky, které obývali hlavně zaměstnanci závodů.

V časech nacistické okupace drželo Kladno smutný primát – stalo se po Praze jediným českým městem, odkud byly vypravovány speciální vlaky do koncentračních táborů. Na Kladno bylo jako na první město protektorátu uvaleno stanné právo a stalo se sídlem gestapa (Hloušek, Bínová, 1978). Na druhou stranu však nacisté moc dobře věděli, jak důležitý je pro válku těžký průmysl, a proto zajišťovali dělníkům pracujícím v hutích určité výhody.

V roce 1941 se stalo město Kročehlavy součástí Kladna a začala se zde uskutečňovat plánovaná výstavba vzorového německého města s náměstím, tržištěm a domem stranické organizace. Ulice měly tvořit nízké domky s předzahrádkami a celé náměstí mělo tvořit protiváhu k historickému centru Kladna, které mělo být asanováno. Naštěstí se tyto architektonické plány nestačily uskutečnit (Hloušek, Bínová, 1978). Do konce války přibýlo v Kročehlavech pouze několik ulic s typizovanými domky, ve kterých byly shodou náhody po válce ubytovány přeživší lidické ženy – odtud nese ulice název Lidických žen (Vaverková, 2008).

Bezprostředně po válce se začalo na Kladensku opět rozšiřovat a modernizovat, neboť průmysl se v těch dobách rozvíjel opět velmi intenzivně. Došlo k definitivnímu sloučení Kročehlav, Rozdělova a dalších obcí s Kladnem a počala se stavět mohutná a rozlehlá sídliště, ve kterých bujel život. Centrum města se začalo vyliďňovat. Jako architektonický skvost z té doby se v Rozdělově tyčí šest výškových budov, zcela nepřehlédnutelných. Budovy jsou uvedeny v seznamu nemovitých kulturních památek pod čp. 4049/1-6 jako příklad zdařilého socialistického realismu (Vaverková, 2008).

Rozdělov (Plavecký, 2011)

Oproti tomu sídliště Kročehlavy se zpočátku snažilo architektonicky navázat na dělnické činžovní domy z počátku 40. let 20. století. Jeho koncepce počítala s množstvím parkových ploch a skulptur. To se však postupně měnilo, jak chaoticky narůstal počet panelových domů. Dnes najdeme v Kročehlavech neuvěřitelné množství různých typů panelových domů, bez ohledu na estetiku. Stojí tu vedle sebe dvanáctipatrový kaskádový panelový dům a pětipatrový podlažní dům, domek se zahrádkou i kdysi cenná vila, tolikrát přestavěná, že se na ní jen těžko hledají původní architektonické prvky.

Komunistický režim se záhy rozhodl řešit také otázku historického centra – a jako před třiceti lety, i v tu chvíli přišla na řadu asanace. Smělé plány architektů s úkolem vybudovat vzorové socialistické město počítaly s ponecháním pouze kostela, malé Floriánská kaple a sousoší Nanebevzetí Panny Marie stojící před kostelem. Okolní domy a ulice měly nahradit vysokopodlažní domy podle architekta Václava Hlinského (Vavrková, 2008). Ten zde zamýšlel vybudovat sedm šestnáctipodlažních domů s etážovými byty. S asanací se začalo brzy, avšak smělý plán nebyl nikdy dokončen. V ulicích byly ponechány pouze předky domů, takže kladenské centrum působilo jako Potěmkinova vesnice. Kladno na počátku sedmdesátých let bylo zcela zničeným městem. Dodnes je v centru vidět nezastavěné plochy a neorganizovanost domů, které se narychlo vystavěly, bije do očí.

V devadesátých letech se těžký průmysl, který nastartoval rozvoj města, zcela zastavil. Listopad 1989 s sebou přinesl svobodu, ale rovněž ekonomický propad města. Velká část pracovních příležitostí v důsledku nezdařených privatizací velkých podniků⁹ zanikla a Kladenští začali hromadně dojíždět za zaměstnáním do nedaleké Prahy.

Kladno se ztěžka probouzelo do nové doby. Muselo a musí se dnes a denně potýkat se šrámy, které za několik desetiletí vznikly na území celého města. Obrovská plocha bývalých oceláren Poldi se stala sídlem několika menších firem, velká část ale postupně chátrá. Spolu s velkými halami chátrají i cenné technické památky. Díky financím z Evropské unie se postupně revitalizují sídliště a centrum města. Bude však potřeba ještě mnoho let a úsilí, aby se z Kladna stalo reprezentativní krajské město.

⁹ Krach Poldi v rozmezí let 1996-1997 těžce poškodil celé Kladensko.

4. VÝCHODISKA A METODY EMPIRICKÉHO ŠETŘENÍ

Sonda do náboženského života v České republice je z hlediska metodologie případovou studií vycházející z kvalitativního empirického výzkumu a opírající se o kvantitativní výzkum – dotazníkové šetření.

4.1 KVALITATIVNÍ EMPIRICKÝ VÝZKUM

4.1.1 PŘEDVÝZKUM

Předvýzkum probíhající v průběhu roku 2010 na celém území města Kladna byl založen na první hypotéze s jednostranným charakterem (tzv. nulová hypotéza):

Na Kladně existují náboženské skupiny, které mohou mít reprezentativní charakter.

Předvýzkum prokázal tuto hypotézu za validní.

Součástí předvýzkumu byl také sběr osobních dokumentů jednotlivých náboženských skupin (brožury, kroniky, fotografie), zúčastněné rozhovory s členy náboženských skupin a pořizování fotografických záznamů.

4.1.2 ZÚČASTNĚNÉ POZOROVÁNÍ

Zúčastněné pozorování probíhalo v průběhu roku 2011 a zahrnovalo účast na běžných bohoslužbách a dalších setkávání věřících. Nezaměřovala jsem se na otázky víry, a tudíž jsem vypustila účast na intimních setkáních, jako jsou domácí skupinky, modlitební skupinky apod.

Zvýšená pozornost byla věnována akcím pro veřejnost.

4.1.3 ZÚČASTNĚNÉ ROZHOVORY

Zúčastněné rozhovory s představiteli náboženských skupin mají polostrukturovanou formu, protože jsem chtěla zohlednit možnost dodatečných otázek a tím se dostat k přesnějším odpovědím.

Základní forma dotazování byla pokládána podle stejného řádu a obsahovala následující otázky:

1. Jak se lze stát členem církve?
2. Kolik členů má Vaše náboženská obec?
3. Kolik členů se účastní pravidelných bohoslužeb?
4. Kdy se konají pravidelné bohoslužby?
5. Jaké svátky slavíte během sakrálního roku?
6. Jaké další aktivity kromě pravidelných bohoslužeb nabízíte věřícím?
7. Jste aktivní v oslovování nových členů?
8. Nabízíte aktivity pro veřejnost?
9. Účastníte se slavností pořádaných městskou radnicí, zapojujete se do komunikace s městskou komunitou/veřejností?
10. Vymezujete se vůči jiným náboženským skupinám?
11. Jaké máte plány do budoucna?

Částečný přepis rozhovorů je spolu se zúčastněným pozorováním obsažen v kapitole Výsledky empirického šetření I.

4.2 KVANTITATIVNÍ EMPIRICKÝ VÝZKUM

4.2.1 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Dotazníkové šetření bylo po ověření pilotním dotazníkem prováděno písemným dotazováním na vzorku šedesáti respondentů kladenské ateistické veřejnosti. Pro zpracování dat byl použit statistický program SAS a SPSS.

Pro určení výzkumného problému jsem vycházela z hypotéz uvedených v předchozí kapitole.

Dotazník spolu se škálou kódů je uveden v Příloze 1.

4.2.2 VÝBĚR RESPONDENTŮ

Pro výběr respondentů jsem zvolila jednu z metod nepravděpodobnostního výběru – kvótní výběr.

Základním souborem byly demografické údaje obyvatel města Kladna podle výsledků Sčítání lidu, domů a bytů 2001 a předběžných výsledků Sčítání lidu, domů a bytů 2011 s kontrolními znaky věk a pohlaví.

Reálný základní soubor (obyvatelé města Kladna):

Obyvatelstvo celkem	Muži	Ženy	Věk 0 - 14	Věk 15 - 64	Věk 65 a více
67 297	32 977 49 %	34 323 51 %	10 095 15 %	46 437 69 %	10 768 16 %

Z toho vyplývající kvóty:

Celkem respondentů	Muži	Ženy	Věk 0 - 14	Věk 15 - 64	Věk 65 a více
60	29	31	9	41	10

4.2.3 KONSTRUKCE DOTAZNÍKU

Kromě sociální anamnézy na počátku pro případné korelace s pohlavím, věkem, vzděláním a rodinným stavem, má dotazník tři části:

1. je operacionalizací hypotézy „*Kladenská ateistická veřejnost si většinou není vědoma aktivit náboženských skupin*“. (Otázky 1, 2, 3, 4, 5, 11).
2. je operacionalizací hypotézy „*Kladenská ateistická veřejnost nemá k náboženským skupinám většinou pozitivní postoj*“. (Otázky 8, 9, 7, 11).
3. pokouší se objasnit samotný postoj ateistů k ateismu – zda jde o formu víry v něco, tzv. „něcismus“ – termín Tomáše Halíka - nebo zda jde o jasné odmítání víry. (Otázky 10, 6).

Každá otázka, pokud nezjišťuje pouze kvantitativní postoj, má svoji sub-hypotézu, spjatou se třemi částmi. Pro objasnění detailu jsme zařadila do dotazníku dvě otevřené podotázky u otázek 4 a 7.

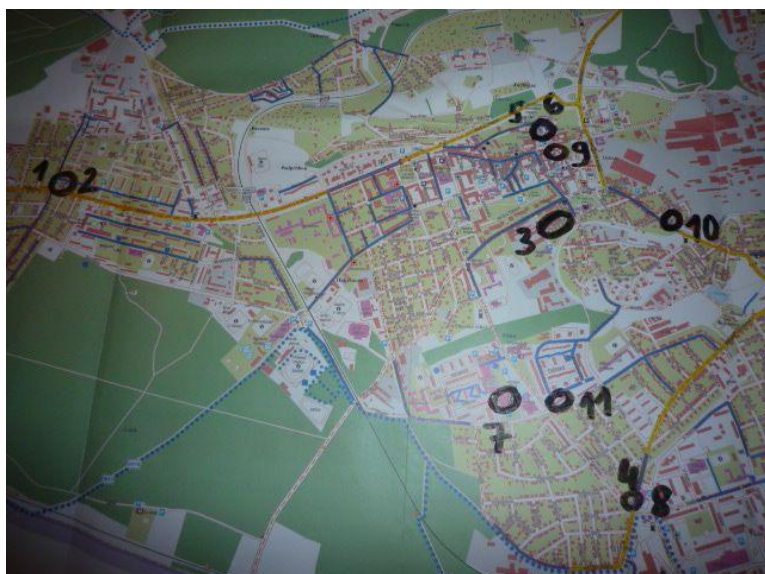
Používám, kde to má smysl, pětibodovou škálu. Pro objasnění síly postoje, stejně jako pro váhavý neutrální postoj se mi zdá tento nástroj vhodnější než tříbodová stupnice. V interpretaci dat prvního stupně jsou kladné a záporné odpovědi agregovány pro grafickou podobu výstupů.

4.2.4 ZPRACOVÁNÍ A INTERPRETACE DAT

Data jsou zpracována ve statistickém programu SAS, pro znázornění jsou použity grafy s komentáři a tabulky. Pro korelaci výsledků je použit program SPSS. Komplexní tabulka korelací SPSS je k dispozici v Příloze 2.

Interpretace dat je ve dvou stupních. V rozhovorech jsou vzhledem k hypotézám hledány společné znaky, ve výsledcích dotazníkového šetření vycházím z dat vyprodukovaných výše uvedenými statistickými programy.

5. NÁBOŽENSKÁ MAPA Kladna

Náboženská mapa Kladna (Lapková, 2011)

- 1 = Římskokatolická církev
- 2 = Řeckokatolická církev
- 3 = Církev bratrská
- 4 = Evangelická církev metodistická
- 5 = Apoštolská církev
- 6 = Křesťanské společenství
- 7 = Biblický sbor křesťanů Kladno
- 8 = Církev adventistů 7. dne
- 9 = Československá církev husitská
- 10 = Českobratrská církev evangelická
- 11 = Svědkové Jehovovi

6. KATOLICISMUS

6.1 HISTORIE KŘESŤANSTVÍ

Název kapitoly je možná trochu zavádějící, neboť popis historie křesťanství by obsahově zabral celou práci. Pokud se však máme zabývat katolickou církví, potažmo křesťanskými církvemi, neodpustím si malý exkurz do stručné a obecné historie tohoto náboženství.

Pokud se podíváme na křesťanské náboženství od samých počátků, není možné vynechat judaismus.

6.1.1 JUDAISMUS

Judaismus (8. - 5. století př. n. l.) je spjat s posvátným textem zvaným Tenach či Tóra, neboli Bible, který zahrnuje celkem 39 knih, původně psaných hebrejsky, které datujeme do období zhruba 8. - 1. století př. n. l. (Kandert, 2010). Slovo *ta biblia* znamená *knihy*, proto je pojmenování velmi výstižné. Židovská (hebrejská) Bible se dělí na tři části, které podle zkratk tvořených počátečními slabikami dávají dohromady název Tenach:

1. tóra (zákon, učení)
2. nv'ím (proroci)
3. ktúvím (příběhy, spisy)

„Z původních 39 knih, které byly uspořádány a definitivně vybrány roku 90 n. l. rabínskými učenici zřejmě v galilejském Jabne (Jamnii)“ (Sokol, 2004, s. 97), vznikla díky překladu do řečtiny (od 2. století př. n. l. v Alexandrii) tzv. *Septuaginta*¹⁰, s konečným počtem 46 knih, a to přidáním 7 tzv. deuterokanonických či apokryfních knih (Sokol, 2004). Takto ji poté převzali křesťané, kteří ji nazývají Starý Zákon. Autorství u většiny knih není známo (ačkoli 5 knih Mojžišových údajně napsal Mojžíš sám), vznikaly nejspíše postupně a velmi dlouho, nejprve z ústně tradovaných příběhů.

¹⁰ První překlad židovské Bible do řečtiny. Název znamená řecky 70, jelikož se na ní podílelo 72 učenců. Jsou známa také označení LXX nebo řeckou číslovkou O'.

Ucelenější korekce Tóry jsou známy ze 7. století př. n. l. (Kandert, 2010). V textech se užívají různé výrazy pro Boha: *El* (mocný), *Elohim* (transcendence, zjevení Boží), *Jahve* (jsoucí) nebo *Jahve Elohim*.

6.1.1.1 Náboženské dějiny Izraele

V náboženských dějinách izraelského národa se rozlišují 4 období:

- Doba praotců,
- Doba mojžíšská,
- Doba proroků
- Doba po návratu z babylonského vyhnanství.

1. Doba praotců

O této době se můžeme dočíst v knize Genesis v posledních dvanácti kapitolách pojednávajících o vyvolení a náboženském životě předků židovského národa a jejich vztahy s Hospodinem (Kubalík, 1988). Jako praotec Izraele zde vystupuje Abrahám¹¹, od kterého národ odvíjí svůj původ a jednotu. Právě s Abrahámem a prvním zjevením Hospodinovým v zemi Ur Kasdim (Ur Chaldeů) „někdy v letech 1947-1918 př. n. l.“ (Kubalík, 1988, s. 181) začíná souvislá dějová linie Izraele.¹²

Abrahám se pod vedením Hospodina „vydá na cestu“ a spolehne se tak na slib neurčité odměny. Ta přijde v podobě syna Izáka, který se narodí již starým rodičům. Hospodin po čase po Abrahámovi chce, aby Izáka obětoval. Abrahám uposlechne – až sám Hospodin na poslední chvíli drama ukončí.¹³ Svým postojem Abrahám dokáže hrdinnou oddanost Bohu a

¹¹ Abrahám patřil k semitským kmenům a byl současníkem Chammurabiho.

¹² Ličení Abraháмова života předchází příběhy o stvoření světa, Kain a Ábel, O potopě světa a Babylonská věž, které jsou zřejmě přepsanými texty původně ústních vyprávění předávaných z generace na generaci po mnoho staletí.

¹³ „Příběh zřejmě vznikl v prostředí, kde jeho krutost nezarázela. Děti se v semitských kulturách braly jako dary od bohů a bylo běžné obětovat první dítě jako tzv. prvotinu. Krom toho vysoká dětská úmrtnost zabraňovala považovat kojence za hotové lidi“ (Sokol, 2004, s. 114).

bezmeznou důvěru v jeho úsudek. Tak může Hospodinu radit, i co se týče hříšných měst Sodomy a Gomory.

Sodoma a Gomora byla města plná hříchu, která se Hospodin rozhodl vyhladit. Abrahám však namítl, že by neměl zabíjet lidi počestné, kteří mají tu smůlu, že ve městech bydlí. Hospodin tedy navrhne, aby mu Abrahám přivedl padesát takových lidí z každého města. Abrahám počet usmlouvá na deset, přesto ani tak malé množství ve městech nenalezne, a proto jsou zničena. Bůh je neústupný a spravedlivý. Kdo však poruší jeho smlouvu, je vždy potrestán.

Abrahám, potažmo Izrael, je s Hospodinem v určitém vztahu – pokud se bude chovat zodpovědně a spolehlivě, bude se moci na Hospodina vždy spolehnout. Doba praotců je tedy dobou uzavření smlouvy mezi Abrahámem a Hospodinem.

2. Doba mojžíšská

Době mojžíšské předchází příběh *O Josefovi*, během kterého je vysvětleno, jak se Židé dostali do Egypta. Jde o poměrně podrobný popis poměrů ve starověké říši včetně následné hrozící asimilace či dokonce genocidy Izraelitů. Z této pohromy je má na svobodu přivést prorok a „*hlasatel náboženských pravd, Hospodinův zákonodárce*“ (Kubalík, 1988, s. 182) Mojžíš.

Mojžíš je popsán jako výjimečně statečný a odvážný muž se zvláštním původem, vychovávaný na dvoře faraonově. V příhodě s hořícím keřem se mu zjeví Bůh, který ho žádá o pomoc při vysvobození Židů z egyptského zajetí. Přesvědčí ho i pomocí zázraků (jako je proměnění hole v hada). Následuje vyprávění o egyptských ranách a zázracích, které vede ke zdárnému konci – tedy vysvobození Izraelitů.¹⁴ Mojžíš poté národu na hoře Sinaj zvěstuje nejdůležitější poselství – Desatero. Desatero, řecky *dekalog*, které nalezneme v knihách Exodus a Deuteronomium, je velmi starý a stručný text skládající se ze tří částí:

1. zákona víry a mravů (desatero přikázání)

2. zákona bohoslužebného (kultovního)

¹⁴ Historicky k této události došlo kolem roku 1449 př. n. l.

3. zákoníku občanského (Kubalík, 1988, s. 182).

V podstatě se jedná o soubor zvykového práva, který je spojován s Chammurabiho zákoníkem, se kterým má, zvláště v poslední části, mnohé společné. Důležitým bodem pro Židy je však poselství o náboženských a mravních zásadách.

3. Doba prorocká

„Prorok (hebrejsky nábí) naznačuje extatické jednání, jistou „posedlost“, v níž člověk vyjadřuje něco, co nepochází z jeho hlavy (..) Prorok tedy veřejně působí, protože ho k tomu Hospodin povolal“ (Sokol, 2004, s. 125).

Doba prorocká je ve znamení dobývání vyvolené země Izrael (Palestina) a sahá od Mojžíše po rozdělení říše roku 929 př. n. l. (Kubalík, 1988) až do Babylonského zajetí v letech 929-538. Je to doba velkých proroků Eliáše, Malachiáše nebo Ezechiela. Jako první však musí mít Židé svoji zem. Pověřen tímto úkolem je Mojžíšův nástupce Jozua. Židé pod jeho vlivem vybíjejí vesnici za vesnicí, až zemi zcela obsadí. V té době se z Židů stává usedlá zemědělská společnost s rozdělením půdy a přechodem k rodovému vlastnictví. Později roste potřeba většího institucionálního rozdělení včetně zrušení kmenové stařešiny a ustanovení trvalé moci. Tak přichází doba prvních králů. Saul, David a Šalamoun zemi sjednotili, vybudovali Jeruzalém a první velkolepý chrám. Šalamounovi synové rozdělili zemi na Judsko a Izrael, který se během 8. století př. n. l. začal dostávat do závislosti na Asýrii, až koncem 7. století př. n. l. zanikl. Judsko s Jeruzalémem bylo během sta let dobyto Egyptany a vzápětí se podrobilo babylonskému vládci Nabukadnesarovi (605 př. n. l.). Byl zničen Šalamounův chrám a izraelské elita byla odvečena do Babylonie, kde později působil prorok Ezechiel a tzv. *druhý Izajáš* (Sokol, 2004, s. 133). Babylonská říše byla rozvrácena perským vládcem Kýrosem v roce 538 př. n. l. a roku 520 př. n. l. začíná obnova chrámu a stavění opevnění Jeruzaléma.

4. Doba po návratu z vyhnanství babylonského

Po návratu ze zajetí babylonského v letech 538 př. n. l. jsou duchovními vůdci národa kněžská knížata Ezdráš a Nahemiáš (Kubalík, 1988). Popisovány jsou hlavně hrdinné boje za náboženskou svobodu pod vedením Makabejců. Po době makabejské se Izraelité začínají zpronevěřovat svému Bohu, hlavně kvůli zesvětštění kněžského řádu saduceů a duchovní nadvládě farizejů.

Po zkušenostech z babylonského zajetí přichází větší otevření se vztahu k Hospodinu. Větší univerzalita židovského náboženství otevírá cestu k misiím, tedy šíření izraelského náboženství mimo vlastní zemi a národ.

Židé v době příchodu Mesiáše, kterého ostatně očekávali, byli rozděleni na Židy žijící v římské provincii Palestině, kterou duchovně vedli saduceové - nábožensky konzervativní směr spíše nakloněný ke spolupráci s Římany, a farizejové - spíše protiřímsky naladěni učenci, kteří vedli k přísnému dodržování Zákona (Sokol, 2004).

6.1.2 KŘESŤANSTVÍ

Křesťanství se jako písemnické náboženství opírá o posvátný text - Bibli, kterou v širší řecké verzi se 46 knihami převzalo od Židů. První část křesťanské Bible tvoří Starý zákon. Druhá část se nazývá Nový zákon, což je „*soubor 27 psaných knih vzniklých mezi lety 44 - 140. Patří sem 4 evangelia, kniha Skutků, 21 listů a kniha Zjevení. Definitivní výběr a uspořádání (tzv. kánon) Nového Zákona se ustálil ve 3. - 4. století. V českém překladu má Starý zákon asi 1000, Nový zákon asi 250 stran*“ (Sokol, 2004, s. 98). Od středověku se knihy dělí na kapitoly a verše.

Čím se křesťanství zcela odlišuje od jiných náboženství včetně judaismu, je víra v osobu Ježíše Krista jakožto syna Božího, který je Zjevením samotného Boha, očekávaným Mesiášem a vykupitelem z hříchů pozemského světa.

Ježíš Nazaretský je historická postava, jejíž vlastní příběh začíná veřejným vystoupením ve venkovském prostředí Galileje. Tomu podle zvyklostí předcházel osamocený pobyt na poušti o hladu a žízni. Na konci tohoto pobytu se Ježíš setkal se známým kazatelem Janem Křtitelem, který působil v okolí Jordánu. Jan byl historickou postavou zcela jistě. Hlásal změnu v životě a vybízel k pokání a upřímnému uznání vlastních chyb. Na důkaz tohoto obrácení byl člověk ponořen do řeky Jordán, což znamenalo nejen umytí, ale též nové narození (Sokol, 2004, s. 153). I Ježíš potom kázal obrácení a nové zrození.

O Ježíšově životě se můžeme dočíst ve všech čtyřech evangeliích, která už zřejmě za jeho života začali psát Ježíšovi současníci. V Matoušovi (Mt 5-7) najdeme souvislý úsek textu Ježíšova kázání, kterému se říká podle místa Horská řeč. Začíná blahoslavením, verši, které vyzdvihují, co je Bohu milé.

*„Blaze chudým v duchu,
neboť jim patří nebeské království.*

*⁴Blaze plačícím,
neboť budou potěšeni.*

*⁵Blaze mírným,
neboť dostanou zemi za dědictví.*

⁶Blaze těm, kdo hladovějí a žízní po spravedlnosti,

neboť budou nasyceni.

⁷*Blaze milosrdným,
neboť dojdou milosrdenství.*

⁸*Blaze čistým v srdci,
neboť uvidí Boha.*

⁹*Blaze těm, kdo působí pokoj,
neboť budou nazváni Božími dětmi.*

¹⁰*Blaze pronásledovaným pro spravedlnost,
neboť jim patří nebeské království“.*

V následujících pasážích vysvětluje Ježíš svým žákům vztah k Mojžíšovým zákonům, které nepřišel zrušit, ale naplnit (Mt 5, 17), což ve výsledku znamená jejich zjednodušení a nový pohled na Desatero. Celkově lze Horskou řeč považovat za určité „programové sdělení“ Ježíšova učení (Sokol, 2004).

Další důležitou a také nejslavnější složkou Ježíšova kázání jsou tzv. podobenství. *„Jsou to vlastně kratší nebo delší přirovnání, kde se na běžně známých situacích vyjasňuje něco méně zřejmého, často dokonce něco, o čem se těžko hovoří“* (Sokol, 2004, s. 158). Ve středověku a raném novověku se podobenství brala jako alegorie a alegorické výklady byly k podobenství běžně přidávány.

Evangelia se však daleko více zabývají příběhy z Ježíšova života, jako jsou zázraky a setkání, než jeho vlastním učením. *„V životě Ježíšově je totiž skryt onen jedinečný význam jakožto Spasitele, Vykupitele a Mesiáše“* (Sokol, 2004).

Ježíš byl podle známého příběhu za své učení ukřižován a jeho zajetí, utrpení a smrt zaujímá ve všech evangeliích ústřední místo. Je jisté, že Ježíš byl ukřižován římským prokurátorem zřejmě za podezření z mesiánské vzpoury. *„Příběh Ježíšova utrpení začíná sváteční velikonoční večeří, připomínkou a poděkováním za vyvedení Izraele z Egypta. Při ní Ježíš prokázal svým učedníkům službu, kterou dělali pouze otroci – před jídlem jim umyl nohy. Při jídle pak rozvedl tradiční židovské požehnání poháru s vínem a stanovil, aby jeho žáci toto společné jídlo opakovali jako vděčnou připomínku jeho oběti, z čehož vnikla nejdůležitější křesťanská bohoslužba, Večeře Páně čili mše“* (Sokol, 2004, s. 169).

Následovalo samotné odvedení, ukřižování a poté vstání z mrtvých, které pro křesťany znamená jistotu Ježíšových prohlášení a je základem jejich víry v Ježíše Krista, syna Božího. Ježíš se po vstání z mrtvých svým současníkům zjevil v hmotném těle, ačkoli se můžeme dočíst i o jakýchsi nadpřirozených schopnostech, které mu umožňovaly projít zavřenými dveřmi.

19Večer téhož dne, onoho prvního dne v týdnu, se učedníci kvůli strachu z židovských představených sešli za zavřenými dveřmi.

20Vtom přišel Ježíš, postavil se doprostřed a řekl jim: „Pokoj vám“ (J 20,19-20).

Ježíš sám potom založil náboženství, které se rychle po jeho smrti ustálilo díky sepsaným dogmatům a kánonům. Vznikla tak křesťanská církev, založená (velmi zjednodušeně řečeno) na víře vykoupení a očekávání druhého příchodu Ježíše Krista, kdy se naplní slova o Posledním soudu a všichni lidé žijící podle jeho zásad budou navěky žít v ráji. Jako toho, kdo má tuto všeobecné náboženství založit, určil Ježíš jednoho ze svých apoštolů, Petra.

Dnes je známo, že křesťanská církev nebyla ani ve svých počátcích zcela jednotná, ale naopak diferenciovaná, a to „v souvislosti s misijní expanzí křesťanství, jež nezůstalo omezeno na jediný kulturní okruh“ (Filipi, 2001, s. 11). Ačkoli nešlo o úplnou jednotu, byla všem křesťanům společná tradice o Ježíšovi (která byla v různých prostředích různě vykládána) a sebevědomí, že křesťané jsou novým Božím lidem, jemuž bylo svěřeno univerzální poslání všem národům. Toto poslání křesťané počali naplňovat misijní činností, ale také charitativní a vzdělávací aktivitou.

Bohoslovecká práce se poměrně rychle (ve 2. století) ustálila na formulaci o pravidlech víry, protože docházelo stále více k její dezinterpretaci či směšování s jinými naukami. Tak vznikla tři pravidla vyznání víry:

- západní církev přijala roku 500 *Apoštolské vyznání víry*
- východní církev roku 451 *Nikajsko-cařihradské vyznání* (v zásadě se od sebe tato vyznání neliší, pouze se doplňují) a *Athanasiovo vyznání*, psané patrně v 6. – 7. století v Galii.

Tato tři vyznání jsou označována jako *ekumenická*, neboť jsou uznávána či praktikována téměř všemi křesťanskými větvemi (Sokol, 2004).

Liturgie, zpočátku nesvázaná pravidly, se už v *Učení dvanácti apoštolů* snažila o jakýsi řád. Později Justinus Mučedník popíše schéma bohoslužeb, platící v podstatě dodnes: první část obsahuje Slovo (čtení a výklad Bible), druhá část eucharistii (svátost oltářní neboli svaté přijímání) (Filipi, 2001).

Od druhého století jsou také dobře známa úsilí o jednotu křesťanů, ať už jde o synody (později koncily), schismata či kanonizaci Nového zákona. Kánon Nového zákona jakožto sbírka spisů, které jsou využívány k argumentaci a nejčastěji citovány, se ustálil v „*kánonu Muratoriho*“ z přelomu 2. a 3. století, který obsahuje 4 evangelia, většinu epištol, zjevení Janovo a částečně zjevení Petrovo (Filipi, 2001). Ve 4. století se kánon ustálil na 27 spisů, které spolu s kánodem starozákonním tvoří křesťanskou Bibli.

6.2 ŘÍMSKOKATOLICKÁ CÍRKEV

Římskokatolická církev je největší z třiaadvaceti autonomních katolických církví a jako jediná se řadí k západnímu (latinskému) ritu. Je největší křesťanskou církví (cca 1,3 miliard věřících) a také největší náboženskou organizací na světě. Podle Sčítání lidu, domů a bytů 2011 se k ní hlásí 1 083 899 obyvatel České republiky.

Za základní organizační jednotku lze považovat diecézi, která spojuje jednotlivé farnosti a jejich kněží. Diecéze se mohou sdružovat v církevní provincie, v jejichž čele stojí arcibiskup – metropolita, jehož diecéze se nazývá arcibiskupství. Arcibiskup však není nadřízeným biskupů.

V čele církve stojí papež¹⁵, který má jako biskup římský na starosti celocírkevní světicí pravomoci a statut nejvyššího zákonodárce a posledního soudce. Pro výkon svých pravomocí má papež k dispozici sbor kardinálů, soubor úřadů nazývaných kurie a mezinárodní diplomaty, takzvané papežské legáty (Filipi, 2001). V dnešní době stojí v čele katolické církve papež Benedikt XVI.

Církev pořádá pravidelné konference, jako je ekumenický koncil, biskupské synody a konference, jejichž hlavním posláním je udržení jednoty církve a řešení společných eucharistií. Jednou za 4 roky probíhá celosvětové setkání katolické mládeže, tzv. „Světové dny mládeže“.¹⁶

¹⁵ Plný titul zní papež, biskup římský, náměstek Ježíše Krista, nástupce knížete apoštolů, nejvyšší velekněz všeobecné církve, patriarcha Západu, primas Itálie, arcibiskup a metropolita římské provincie, suverén státu Město Vatikán, služebník služebníků Božích.

¹⁶ Poslední proběhlo v srpnu roku 2011 v Madridu.

6.2.1 HISTORIE ŘÍMSKOKATOLICKÉ CÍRKVE

Slovní spojení „katolická církev“ je synonymem pro „všeobecnou církev“. V katolicích je zakořeněna víra, že je v ní právě tato všeobecnost a jednota církve Kristovy uskutečněna nejlépe (Filipi, 2001).

Počátky římskokatolické církve jakožto samostatné organizace oddělené od většiny východních církví souvisejí s Velkým schizmatem (1054), kdy si papež, římský patriarcha, nárokoval moc nad čtyřmi východními patriarcháty. Ty se však odmítly podrobit a církevní představitelé Říma a Konstantinopole se po řadě teologických i mocenských sporů vzájemně exkomunikovali a prokleli (Filipi, 2001). Katolická církev se považuje za přímou pokračovatelku prvotní církve založené Ježíšem Kristem. Římský biskup je považován za přímého následníka sv. Petra a biskupové těch církví, které dodržují při svěcení apoštolskou posloupnost, jsou označováni za přímé následníky dvanácti apoštolů.

Od koncilu tridentského (1545-1563) je katolická církev brána jako jedna z řady dílčích církevních útvarů, do kterých se západní křesťanstvo po reformaci rozpadlo. Odklon věřících v době reformace a osvícenství řešil První vatikánský koncil (1869-1870), který se snažil vypořádat s nastupující modernitou a multikulturalitou zpevněním svých zásad a výraznou misijní činností. Ukázalo se ovšem, že „*některé tendence, se kterými církev nesouhlasila, jsou nezvratné – uplatnění zásady svobody svědomí, sekularizace státu, uznání společenského pluralismu atd.*“ (Filipi, 2001, s. 61). Proto se na Druhém vatikánském koncilu (1962-1965) začalo s budováním otevřenější církve směrem ke křesťanům i k současnému světu a jeho problémům.¹⁷

¹⁷ Koncil svolal papež Jan XXIII. a pokračoval v něm papež Pavel VI. Výsledky koncilu jsou sepsané v šestnácti schválených textech.

Prvním viditelným projevem změny byla důkladná reforma bohoslužeb, která se dá shrnout do čtyř hesel:

1. laicizace, demokratizace
2. komunikace, zesrozumitelnění
3. zdůraznění Slova a slova v bohoslužbě
4. větší diverzita obřadů (Filipi, 2001).

V Čechách můžeme počátky Římskokatolické církve sledovat od konce 8. století v návaznosti na německá církevní města v Bavorsku. Později měla velký vliv na rozšíření křesťanství misie slovanských věrozvěstů Cyrila a Metoděje.

Římskokatolická církev působí v České republice v rámci 8 diecézí sdružených ve 2 církevní provincie, které se v Čechách nazývají vikariáty a na Moravě děkanáty. Vzhledem ke svému masovému charakteru je římskokatolická církev jedinou církví v Česku, jejíž struktura farností funkčně pokrývá území celé země a která provozuje (ať už na úrovni celostátních, diecézních či řádových struktur) komplexní systém školských, charitativních a zdravotnických zařízení. Česká katolická charita je největší charitativní organizací České republiky. Římskokatolická církev či katolické řády a kongregace provozují řadu mateřských, základních a středních škol a mají patronát a podíl na vedení tří teologických fakult státních univerzit.

Ještě za první republiky byla samostatnou farností s vlastním knězem prakticky každá jen trochu významná obec, ovšem komunistický režim pronásledováním a omezováním možností výchovy nového kněžstva dosáhl značné sekularizace společnosti. To je jedním z důvodů dnešního nedostatku kněží.

6.2.2 VĚROUKA

Víra křesťanů z církví protestantských i katolických se shoduje v tom, že všichni vyznávají:

- Ježíše Krista jako Božího syna a jediného a nezbytného vykupitele člověka
- Nejsvětější Trojici - tedy jednotu Otce, Syna i Ducha svatého
- Starý a Nový zákon jako základní pramen víry
- křest jako cestu k začlenění do církve a k podílu na spáse
- víru jako nezbytnou odpověď člověka na Boží sebesdělení (zjevení)
- Apoštolské vyznání víry¹⁸

a liší se v zásadě:

- v pohledu na Písmo, je-li považováno za základní (katolíci, pravoslavní) nebo jediný (protestantské církve) zdroj obsahů víry
- v pohledu na význam nejstarší tradice, tedy nepsaného, ale žitého podání v církvi
- v počtu uznávaných svátostí
- ve významu církve a představených v nich
- v uctívání svatých.

¹⁸ „Věřím v Boha, Otce Všemohoucího, Stvořitele nebe i země, i v Ježíše Krista, Syna jeho jediného, Pána našeho, jenž se počal z Ducha svatého, narodil se z Marie panny, trpěl pod Pontským Pilátem, byl ukřižován, umřel a byl pohřben, sestoupil do pekel, třetího dne vstal z mrtvých, vstoupil na nebesa, sedí na pravici Boha Otce Všemohoucího, odkud přijde soudit živé i mrtvé. Věřím v Ducha svatého, svatou církev obecnou, společenství svatých, hříchů odpuštění, těla z mrtvých vzkříšení a život věčný. Amen”.

Katolická víra je založená na Písmu a Apoštolské tradici a uznává sedm svátostí: křest, biřmování, eucharistie, svátost smíření, svátost nemocných, kněžství a manželství. Vedle nich existují i tzv. svátostiny, „*řity, kterými církev klade znamení Boží přítomnosti nad osobami či objekty a vyprošuje si pro ně Boží přízeň*“ (Filipi, 2001), tedy svěcení a žehnání.

Středem života církve je liturgie, v níž hraje nejdůležitější úlohu eucharistická bohoslužba (mše). Součástí liturgie je též Denní modlitba církve (zkráceně breviář, někdy též liturgie hodin), což je modlitba založená na žalmech a jiných biblických textech, která má uvádět křesťana do života v Boží přítomnosti po celý den. Krom toho existuje v církvi mnoho dalších způsobů modlitby, ať už spontánní nebo ustálené, společné nebo soukromé.

6.2.3 Kladenský sbor

Nejstarším katolickým objektem v okrese Kladno je staroslavná rotunda sv. Petra a Pavla v Budči. V raném středověku představovalo centrum kraje město Slaný, ve kterém se také nacházelo benediktinské probošství u svatého Gotharda (Příbyl, 1999). V době husitské se po kraji začali šířit jezuité, jejichž horlivým ctitelem byl také Jiří Žďárský ze Žďáru. Baštou katolicismu se později stalo město Smečno, ve kterém od roku 1602 sídlilo děkanství, pod které spadalo i Kladensko. Po bitvě na Bílé hoře jsou České země poznamenány násilnou rekatolizací. Po třicetileté válce byla téměř rozvrácena farní správa v našich zemích, a to včetně fary ve Smečně. Od druhé poloviny 17. století se region nábožensky stabilizuje důsledkem působení řeholních organizací, hlavně františkánů. V 18. století přicházejí do Kladna benediktini a společně s Kiliánem Ignácem Dientzenhoferem vtiskují městu barokní ráz. Po staletí se dále rozvíjí katolizace celé oblasti a působí zde řada děkanů a farářů. To se mění až s rokem 1918, kdy římskokatolická církev zaznamenává značný odpad věřících.

Arcibiskup pražský se po roce 1918 zasadil o stavbu kostela v Kladně - Rozdělově a Kladně – Kročehlavech a situace se začala pozvolna měnit k lepšímu. Ránu římskokatolické církvi však zasadila nacistická okupace a náboženská nesvoboda po roce 1948 dílo dokonala. Tvrdá opatření postihla celý region. Byl uzavřen klášter ve Slaném a mnoho kněží nemohlo vykonávat duchovní službu. Po roce 1989 se katolická církev již ocitla v silně ateistické společnosti a očekávaný příval věřících se nenaplnil.

Po nuceném sloučení farností, ke kterému došlo 1. ledna 2009, dnes na Kladně existují dvě římskokatolické farnosti: *Kladno I* při kostele Nanebevzetí Panny Marie (farář Jiří Neliba) s asi 700 věřících a *Kladno IV* při kostele sv. Václava v Rozdělově (farář Jaroslav Kučera) s asi 300 věřících. Farnosti kromě pravidelných nedělních bohoslužeb pořádají setkání mládeže, náboženství pro děti, setkání maminek s dětmi, besedy a vydávají farní časopisy. V obou farnostech fungují chrámové sbory a v kostele sv. Václava dokonce i kapela. Kostely jsou vytíženy denně, pro veřejnost se však pořádají hlavně koncerty.

6.3 CÍRKEV ŘECKOKATOLICKÁ (KATOLICKÁ CÍRKEV BYZANTSKO – SLOVANSKÉHO RITU)

V českých zemích a na Slovensku existuje východní církev v unii s Římem pod názvem Řeckokatolická církev. Takové označení je běžné v zemích bývalého Rakouska-Uherska, pochází z dob Marie Terezie a není zcela přesné. Výstižnější název je „Katolická církev byzantského (východního) obřadu“.¹⁹ Církev má světově asi 185 000 členů, v České republice je to necelých 10 000 věřících. Je zde tvořena dvěma eparchiemi a Apoštolským exarchátem (Filipi, 2001), který v České republice vyhlásil papež Jan Pavel II. bulou ze dne 15. 3. 1996. Exarchát je předstupněm eparchie (diecéze), ve kterém se začínají vytvářet základy farností a pastoračních středisek pro řeckokatolické věřící žijící v diaspoře na celém území České republiky.

Řeckokatolická církev v České republice má 20 farností v sedmi děkanátech s 35 kněžími. Území jedné řeckokatolické farnosti zpravidla zahrnuje území několika okresů.

Řeckokatolická církev uděluje svátost kněžství v duchu církevního kodexu pro východní církve a místního církevního práva také ženatým absolventům teologie. Biskupové a ovdovělí kněží jsou však již vázáni celibátem.

¹⁹ Je třeba upozornit na velmi častý a oblíbený omyl, a sice ztotožňování církve s ritem – obřadem. Řekne-li se katolická církev, mnozí myslí pouze na římskou církev latinského ritu, řekne-li se byzantsko-slovanský obřad, mnozí ho automaticky přiřazují církvi pravoslavné. Liturgické bohatství katolické církve je obrovské – zahrnuje celkem 22 ritů západních i východních (z těch západních je to např. římský, milánský, mosarabský, galský; z východních např. byzantský, egyptský, syrský chaldejský, arménský atd.). Druhý vatikánský koncil v Konstituci o liturgii přiznává všem právoplatně uznaným ritům stejné právo a stejnou úctu a chce, aby byly v budoucnu zachovány a všemožně podporovány. Vedle mše svaté římského ritu je právě byzantsko-slovanská liturgie ve světovém měřítku druhým nejvíce zastoupeným ritem v katolické církvi. Katolíci křesťané obou u nás rozšířených ritů (římského a byzantsko-slovanského) mohou platně přijímat svátosti od kněží obou ritů.

6.3.1 HISTORIE

Historie řeckokatolíků neboli katolíků byzantského ritu začíná Velkým schizmatem (1054), kterým se oddělilo východní a západní křesťanstvo. K dalšímu sjednocení došlo v roce 1596 tzv. *Brestlitevskou unií* (a později *Užhorodskou unií*), která znamenala vyhlášení spojení s Katolickou církví latinského obřadu (Římskokatolickou církví).

V Českých zemích se za významný krok považuje ustanovení eparchie v Prešově papežem Piem VII. v roce 1818, jemuž byli řeckokatoličtí věřící poddáni i po vzniku samostatného Československa. Pro řeckokatolíky v Čechách, na Moravě a Slezsku, pocházející převážně z bývalé Podkarpatské Rusi a východního Slovenska byla v roce 1933 zřízena v Praze ústřední farnost s kostelem sv. Klimenta v areálu Klementina.

Po 2. světové válce došlo ke zřízení pomocných správ s vlastním knězem v Liberci, Tachově, Plané, Jelení, Mikulově a Bruntále.

V roce 1950 komunistický režim Řeckokatolickou církev v Československu zakázal a postavil mimo zákon. Všichni její věřící byli úředně prohlášeni za pravoslavné. Řeckokatoličtí kněží byli uvězněni a odsouzeni, někteří z nich s rodinami deportováni.

Činnost řeckokatolické církve byla opět obnovena usnesením československé vlády ze dne 13. června 1968 na základě petiční akce, při které se shromáždilo přes 40 tisíc podpisů a kterou předal vládě pražský apoštolský administrátor František Tomášek. Aktivita církve však byla fakticky omezena pouze na Prahu.

Po roce 1989 byly zřízeny děkanáty v Ostravě a Liberci a v roce 1993 také vikariát. Papež Jan Pavel II. vyhlásil 15. března 1996 na území České republiky nový Apoštolský exarchát pro katolíky byzantského obřadu.

6.3.2 VĚROUKA

Katolíci byzantského ritu uznávají autoritu papeže, avšak liší se svým obřadem a některými disciplinárními aspekty. Bohoslužby a ostatní liturgické úkony slaví v byzantsko-slovanském obřadu. Z tohoto důvodu je církví byzantského obřadu zdůrazňována mimořádná úcta ke sv. Cyrilu a Metodějovi. Řeckokatolická církev v ČR se přirozeně považuje za přímou pokračovatelku a dědičku cyrilometodějského modelu, který má ve své podstatě tři základní hodnoty: východní spiritualitu, liturgii v lidovém jazyce a viditelnou jednotu s Apoštolským stolcem v Římě.

Církevní život se řídí se dvěma kalendáři. V liturgii jsou uctíváni i jiní světcí, kteří jsou spjatí s východní tradicí.²⁰

6.3.3 KLADENSKÝ SBOR

Do farnosti Mladá Boleslav byl od 15. ledna 2009 ustanoven jako administrátor Jaroslav Hulyak. Pod Mladou Boleslav patří čtyři okresy – Kladno, Rakovník, Mladá Boleslav a Mělník. Na Kladně se první řeckokatolická bohoslužba sloužila v září roku 1994, ale městu nikdy nebyla věnována dostatečná pozornost, aby se mohli věřící, roztroušení po celém okrese, více stmelit. Na bohoslužby dochází většina věřících původem z Ukrajiny a východního Slovenska. Bohoslužby probíhají pravidelně v neděli a po dohodě je možné vysluhovat svátosti.

²⁰ Čeští světcí spjatí s východní liturgií byli např. sv. Prokop, sv. Ludmila a sv. Václav.

7. PROTESTANTISMUS

„Pod pojem protestantismus zahrnujeme křesťanská společenství, která přímo vzešla z evropské reformace 16. století nebo na ní přímo navázala” (Filipi, 2001, s. 111). Pojem však může být zavádějící, neboť v současnosti označuje v podstatě všechna křesťanská společenství a církve stojící mimo katolicismus. Někdy se uvádí také označení „církve evangelické” (Filipi, 2001, s. 111).

Obecné rysy protestantských církví můžeme shrnout do několika bodů:

- hierarchické uspořádání úřadů a funkcí v církvi je věcí dohody
- prioritní je Boží slovo a jeho zvěstování
- jsou uplatňovány principy presbyterní (samosprávné) a synodní (lid se podílí na rozhodování v církvi)
- není přítomný učitelský řád (výklad Božího slova se děje společnou poradou)
- církev je brána jako shromáždění věřících, v němž se čistě zvěstuje evangelium a řádně vysluhují svátosti
- kněžský stav je zbaven svátostné povahy, za jedinou normu k vykonávání činnosti je brán křest a řádné pověření bez nutnosti celibátu
- počet svátostí je stanoven na dvě – křest a vysluhování Večeře Páně. Víno a chléb je svědectvím života Ježíše Krista, ne jeho vtělením
- bohoslužby se konají v místních jazycích
- kostely jsou vybavené střídmě
- sakrální rok ctí pouze hlavní křesťanské svátky
- protestantské církve nectí Kristovy současníky
- důraz je kladen na osobní vztah s Bohem bez nutnosti prostředníka.

Reformace přinesla řadu nových myšlenek, které se týkaly jak církevního života a reformačních snah vzhledem ke katolicismu, tak sociální etiky. Fenomén reformace však není cíleným obsahem této práce. K pochopení historického dělení církví a náboženských společenství proto postačí výše zmíněné shrnutí. Jediným zástupcem, kterého v této kapitole uvedu, je Církev bratrská, přestože se řadí mezi církve evangelikální. Navazuje ovšem přímo na reformaci v českých zemích.

7.1 CÍRKEV BRATRSKÁ

Církev bratrská se řadí mezi evangelikální církve s kongregačně-presbyteriálním zřízením, které navazuje na českou reformaci z 15. a 16. století.

Nejvyšším orgánem sboru je staršovstvo, kterému předsedá ordinovaný kazatel. Nejvyšším orgánem církve je konference složená z delegátů zastupující staršovstva jednotlivých sborů. Výkonným orgánem konference je rada, která má ve svém čele předsedu, místopředsedu a tajemníka. Církev sestává ze dvou větví – České a Slovenské.

Sbory Církve bratrské chtějí být otevřeným společenstvím pro všechny, kteří si chtějí popovídat a slyšet biblické odpovědi na nejdůležitější životní otázky. Svůj úkol vidí také v šíření a předávání víry a v pomoci bližním.

V České republice se podle Sčítání lidu, domů, a bytů 2011 k církvi hlásí 10 872 věřících.

7.1.1 HISTORIE

Reformace utvářející se na základech husitského hnutí vyvrcholila vytvořením Jednoty bratrské, církve, která díky svým novodobým liturgickým i křesťanským zásadám předstihla evropskou reformaci o několik desítek let. Jednota bratrská, která měla ve svém pojetí víry vepsaný návrat k Bibli a zbožný život po vzoru života Ježíše Krista a jejímž biskupem byl Jan Amos Komenský, přenechala českým zemím náboženské dědictví²¹, kterého se v roce 1880 ujala Církev bratrská. Návrat ke starému českému duchovnímu dědictví přišel z ciziny, z amerického Bostonu. Tamní misionáři společně s hlavními osobnostmi českého obrozeneckého hnutí volně navázali na učení Jednoty bratrské a začali v českých zemích kázat. Ve svých počátcích se církev jmenovala *Svobodná církev reformovaná*, od roku 1919 se přejmenovala na *Jednotu česko-bratrskou* a nakonec díky rostoucímu vlivu na Slovensku pojala dnešní název *Církev bratrská* (Filipi, 2001).

²¹ Známé dědictví, které českému národu Jednota bratrská přenechala, je Bible kralická.

7.1.2 VĚROUKA

Hlavní důraz je kladen na evangelická kázání a osobní vztah s Bohem a Ježíšem Kristem. Za jedinou pravdu a měřítko víry je brána Bible. Co se týče liturgie, přesný program je vždy v rukách jednotlivých sborů, tudíž není nekompromisní. Bohoslužby i ostatní náboženské svátky vycházejí pouze z Bible, v církvi nectí svaté a při křtění jsou preferováni dospělí jedinci, kteří již dokážou mít osobní vztah s Bohem.

7.1.3 KLADENSKÝ SBOR

Sbor byl založen kočovným hercem Václavem Pázdralem, který v letech 1878-1885 ve městě pořádal náboženské přednášky. Sám se k církvi dostal přes hronovského kazatele Jana Balcara, který byl metodista. Pázdrala však tak nadchl, že se rozhodl pro studia na teologickém semináři ve Wieblingenu. Po přestěhování do Kladna kvůli své manželce a povolení metodismu v roce 1885 zde zakládá metodistický sbor, který však začne mít záhy vnitřní problémy. Ty Pázdral vyřeší připojením celého sboru k Svobodné církvi reformované, ze které se po čase stane Církev bratrská. V roce 1904 sbor zakoupí rodinnou vilu v dnešní ulici Víta Nejedlého a život kladenského sboru se ustálí. Sbor díky svým členům získává kontakty v zahraničí, převážně ve Švédsku.

V kladenském sboru se konají kromě pravidelných bohoslužeb domácí skupinky, dětské kluby rozdělené podle věkových kategorií, Seniorklub a KAFE – Klub mladých. Vedle divadelních představení a koncertů se chodí se na pravidelné výlety nebo se pořádá tzv. Modlitební noc, kdy je modlitební místnost po celou noc otevřená a po dvou hodinách modliteb či přemýšlení si věřící místnost štafetově předávají až do ranních hodin.

Sbor se také věnuje práci v sociální rovině.

V dnešní době má sbor aktivně věřících členů kolem padesáti, fakticky se však ve sboru setkává asi stovka přátel a rodinných příslušníků věřících.

8. CÍRKVE VZEŠLÉ Z PROBUZENECKÉHO HNUTÍ

„Probuzenectvím se označuje poněkud nestejnorodý konglomerát obrodných hnutí, jejichž vlna prošla evropským protestantismem mezi lety 1750-1850. V řadě důrazů probuzenectví přejímá a rozvíjí motivy pietistů, jindy jde vlastními cestami“ (Filipi, 2001, s. 154). Ke znakům probuzenectví patří:

- přesun náboženské jistoty do nitra člověka – tzv. prožitek vnitřní proměny
- životní praxe jako neodmyslitelná součást víry a cesty ke spáse
- misijní a evangelizační činnost
- nerespektování hranic historických církví (základ pro novodobé ekumenické hnutí).

Zástupcem na kladenské scéně je Evangelická církev metodistická.

8.1 EVANGELICKÁ CÍRKEV METHODISTICKÁ

Evangelická církev metodistická je křesťanskou církví hlásící se ke světovému hnutí metodismu s hlavním sídlem v Praze.

V čele církve stojí biskup, v čele farností potom kazatel či kazatelka. Základními orgány každé farnosti jsou: farní konference, staršovstvo, výbor pro spolupráci mezi kazatelem/kazatelkou a farností, hospodářský výbor, finanční výbor a nominační výbor. Kromě toho může farní konference podle potřeby ustanovit další pověřence a výbory. Staršovstvo a všechny ostatní orgány sboru jsou odpovědné farní konferenci (Hrabal, 1998).

Světová metodistická rada dnes sdružuje přes 90 samostatných církví v 63 zemích světa s celkovým počtem asi 50 miliónů členů. Podle Sčítání lidu, domů a bytů 2011 má církev v České republice 1 592 členů.

8.1.1 HISTORIE

Metodisté se hlásí k odkazu světové reformace. Metodistické hnutí vzniklo v 18. století v Anglii díky působení Johna Wesleye. Tento anglikánský farář a profesor na oxfordské univerzitě prožil v květnu roku 1738 duchovní probuzení. V tomto probuzeneckém duchu pak začal kázat ve své církvi. Pro český metodismus je zajímavé, že to byli misionáři z Jednoty bratrské, kteří mu otevřeli duchovní zrak pro plné biblické křesťanství. Wesley pak začal zakládat skupinky věřících, kteří se pod jeho vlivem a jeho službou duchovně probudili. Tak časem vznikla organizace, která vešla do dějin pod názvem metodistická církev (Filipi, 2001).

Název je starší než toto hnutí. Byla to původně nadávka pro skupinu studentů v Oxfordu, která se dávno před rokem 1738 scházela k systematické, metodické četbě Písma svatého řeckých klasiků, k modlitbám i osobním rozhovorům. Většina členů tohoto kroužku později pracovala v probuzeneckém hnutí. Wesley sám chápal svou práci jako misii uvnitř anglikánské církve, anglikánským duchovním se ostatně cítil být až do konce svého života. Teprve když mu anglikánští duchovní zakazovali sloužit v kostelech a metodistům nevysluhovali svátosti, byl donucen ordinovat pro službu a misii v Americe své první spolupracovníky. Tak postupně došlo k oddělení tohoto proudu křesťanství. Církevní společenství v anglosaském světě rychle vyrostlo a s ním se rozšířila i misie v mnoha státech světa (Filipi, 2001).

V Československu začala metodistická církev svoji práci po první světové válce evangelizací, rozšiřováním Biblí a sociální pomocí. Dnes je církev organizována jako samostatná Výroční konference společně pro Českou a Slovenskou republiku a patří v Evropě do Centrální konference střední a jižní Evropy. Je členem řady mezinárodních grémií buď přímo, nebo (podle počtu členů) v zastoupení Centrální konference. V České a Slovenské republice má dnes církev 20 farností a koná svá shromáždění na více než 40 místech. Ve sborech se konají nedělní bohoslužby, biblické hodiny, schůzky dětí, mládeže, sester a pěveckých sborů, ale také domácí skupinky.

8.1.2 VĚROUKA

Pro Wesleyovu službu bylo příznačné, že nejen kázal všude, kde k tomu měl příležitost, ale že s kázáním spojoval i rozsáhlou sociální činnost. Tyto důrazy jsou pro metodistickou církev platné dodnes – evangelizace a sociální činnost.

Když byla církev zorganizována, bylo přijato 25 článků víry, které Wesley vybral z 39 článků víry anglikánské církve. Pro své skupiny Wesley sepsal „všeobecná pravidla“, která církev podnes drží. Mezi význačné nauky metodismu patří všeobecné vykoupení (Kristova oběť je za všechny lidi), pokání (pokání je prostředek, víra podmínkou spásy), ospravedlnění z víry, potřeba znovuzrození, svědectví Ducha svatého (jsem dítětem Božím), svatost a posvěcení života i možnost konečného odpadlictví (odpadnutí od víry) (Příbyl, 1999).

8.1.3 KLADENSKÝ SBOR

První metodistický sbor v Čechách vznikl ještě za Rakouska-Uherska, kdy čeští dělníci docházeli za prací do Norimberku. Ve Weiblingenu se v roce 1877 k metodistům přihlásil Václav Pázdrál (1845-1919), ředitel kočovné divadelní společnosti, který byl o dva roky později přijat s celou rodinou na zkoušku do Wesleyánské metodistické církve. Když se Pázdrál vrátil do Čech, byl vlastně prvním metodistou v Čechách. Usadil se roku 1883 v Kladně, ve vlastním domě založil malý sboreček a v okolí několik kazatelských stanic. Čas od času přijížděl Wesleyánský kazatel z Vídně, aby na práci dohlédl a vysluhoval ve sboru svátosti. Kladno bylo však od Vídně příliš vzdálené a navíc to byl jediný český sbor. Tyto okolnosti způsobily, že metodistická církev tento sbor podstoupila v roce 1892 tehdejší Svobodné reformované církvi (Církvi bratrské). Pázdrál se odstěhoval do Tábora a pak odešel do Ameriky, kde působil jako kazatel na různých místech.

Metodismus na Kladně pokračoval až od roku 1990, kdy se do města přestěhoval kazatel Daniel Hottmar. Ten nejprve pořádal kázání a shromáždění v panelákovém bytě, později si metodisté pronajali prostor v domě Adventistů 7. dne. Před odchodem Daniela Hottmara do Sedlčan se sbor stal farností. Odpovědnou kazatelkou se stala Viera Hudková, která ve sboru působila do června 2009. V současné době je na mateřské dovolené. Do funkce zodpovědné kazatelky byla pověřena Jana Daněčková, která dojíždí ze Slaného, kde vede ještě jeden sbor.

Kladenský sbor má 14 dospělých členů v průměrném věku kolem 35 let, na pravidelné nedělní bohoslužby se schází o několik věřících méně. Kromě bohoslužeb pořádá sbor ještě domácí skupinky, pro veřejnost nepravidelně také kurzy Alfa, určené pro všechny, kteří se chtějí o víře něco dozvědět. Největší a nejviditelnější aktivitou v uplynulém roce byl letní baseballový tábor s americkými metodisty.

9. LETNÍČNÍ HNUTÍ A CÍRKVE Z NĚHO VZEŠLÉ

„Do souvislosti s probuzenectvím a metodismem zařazujeme letniční hnutí právem potud, že znamená radikalizaci probuzeneckých motivů, a tudíž jednu z forem, do nichž probuzenectví vyústilo” (Filipi, 2001, s. 162). Historicky se zrodilo v americkém metodismu koncem 19. století a první sbory začaly vznikat hlavně mezi barevným obyvatelstvem. Základní charakteristikou letničních církví jsou dvě náboženské zkušenosti – obrácení a křest v Ducha.²² Křest v Ducha je zvláštní forma modlitby odříkané v nesrozumitelné řeči (glossolalie), mohou se objevovat i jiné fyzické projevy. Kdo tuto druhou formou prožije, je schopen vykonávat misijní službu, která se může projevovat i mocí uzdravovat. Tyto dvě (tři) fáze tvoří rámec pro entusiastický ráz bohoslužeb, které jsou spontánním projevením víry jednotlivců (Filipi, 2001). Letniční církve jsou nadkonfesijní a většinou stojí i mimo ekumenu.

Na kladenské náboženské scéně najdeme hned dvě církve založené na letničním hnutí – Apoštolskou církev a Církev Křesťanská společenství.

²² Někdy se vkládá také etapa „posvěcení“.

9.1 APOŠTOLSKÁ CÍRKEV

Apoštolská církev patří mezi evangelikální církve. Z hlediska věrouky a praxe se řadí mezi letniční církve, které jsou sdruženy celosvětově v „Pentecostal World Conference“ a v rámci Evropy v „Pentecostal European Fellowship“.

Apoštolská církev je organizačně přidružena ke světovým „Assemblies of God“. Hlavou církve je biskup, jednotlivé sbory vede pastor.

Dle vnitrocírkevní statistiky měla církev k 1. 12. 2009 celkem 7 318 členů včetně dětí a čekatelů, 43 sborů, 49 stanic a 64 diaspor (Apoštolská církev, Věrouka, n. d.).

Součástí církve jsou společnosti ACET (pomoc v boji s AIDS), Global university (americká misijní škola se sídlem v Českém Těšíně, která poskytuje distanční výuku v oboru evangelizace, učednictví a biblického vzdělávání. Misijní společnost Život (zakládání nových sborů a výchova nových vedoucích), Nadační fond Nehemia (fond s vizí motivovat české církve, informačním servisem, zprostředkovávání humanitární a charitativní pomoci, spolupráce sborů při misijní činnosti), Nakladatelství Křesťanský život (vydávání časopisu Život v Kristu a další křesťanské literatury), Royal Rangers (organizace pro děti a mládež, která pořádá schůzky, tábory, výlety, sportovní a kulturní akce), Teen Challenge (mezinárodní organizace pomáhající lidem závislým na drogách) a Vyšší odborná škola misijní a teologická (dvouletá církevní škola internátního typu se sídlem v Kolíně, která poskytuje vyšší odborné vzdělání v oboru Misijní a teologická činnost se zaměřením na biblistiku a teologii a připravuje je pro výkon duchovních povolání a činností v církvi) (Apoštolská církev, Společnosti, n. d.).

9.1.1 HISTORIE

První letniční sbor na našem území vznikl na severní Moravě před rokem 1910. V roce 1910 byly registrovány jako *Spolek rozhodných křesťanů letničních*. Za nacistické nadvlády byla jejich činnost zakázána. Po roce 1948 byly spolky zrušeny. Věřící se pokoušeli začlenit do jiných církevních společenství, ale z důvodu věroučných rozdílů to nebylo možné. Od počátku šedesátých let usilovali o povolení vlastní církve. V roce 1977 byla na území Československa založena církev, která byla legalizována teprve na počátku roku 1989 (Apoštolská církev, Historie, n. d.).

9.1.2 VĚROUKA

Za měřítko víry a křesťanského života přijímá Apoštolská církev Písmo svaté jako jedinou věroučnou základnu. Navazuje na učení Ježíše Krista a apoštolů. Křtí ponořením ty, kteří jsou způsobilí věřit a vyznávat svou víru v Ježíše Krista jako Božího syna, svého Pána a Spasitele. V učení a praxi se kromě klasických axiomů křesťanské teologie zdůrazňuje osoba Ducha svatého v životě jednotlivce a církve. Cílem je zvěstovat Ježíše Krista v moci Ducha svatého. Pokud jde o vztah k jiným církvím, považuje ty, kteří uvěřili v Ježíše Krista, prožili odpuštění hříchů a jsou následovníky Ježíše, za Kristovu církev, tedy za své bratry a sestry (Apoštolská církev, Věrouka, n. d.).

9.1.3 KLADENSKÝ SBOR

Historie kladenského Apoštolské církve sahá až do roku 1976 a je spojena s misijní činností současného kaplana vinařické věznice Milana Liby. Ten původně dojížděl do pražského sboru, kde se seznámil s rodinou z blízkého okolí Kladna, a společně s nimi začal udržovat více či méně stabilní skupinku věřících. Samostatný sbor vznikl v polovině devadesátých let, avšak do dnešních dnů nemá svého stálého kazatele. Činnost sboru zajišťuje již třetím rokem pastor pražského sboru Stanislav Bubník, který jednou za 14 dní dojíždí na pravidelné bohoslužby, přičemž se střídá s pražským kazatelem Radkem Hejretem.

Apoštolská církev sídlí v budově na náměstí Starosty Pavla, kterou si druhým rokem pronajímá. Název Rodinné centrum evokuje myšlenku současného pastora, „že když lidé nemají o křesťanství zájem, měla by se církev držet nejen teologických věcí, ale přinést i určitou přidanou hodnotu do společnosti v daném městě. Takže se snažíme vytvářet něco, o co lidé mají zájem, co může lidem pomoci třeba v komunikaci, zkrátka vytvářet jakékoli kluby, kde se můžou lidé potkávat a rozvíjet“ (vlastní rozhovor, 11. 12. 2011). Rodinné centrum je tak především místem pro setkávání, kde je možné navázat vztahy bez ohledu na společenské postavení. Konají se zde i aktivity pro veřejnost – ve středu tu probíhá dětský klub U broučka, určený pro maminky s dětmi, každý měsíc ve středu a ve čtvrtek potom výtvarný kurz Zadáno pro dámy. V minulých letech zde probíhaly také tříměsíční kurzy angličtiny.

Kladenský sbor má 8 členů, přičemž na pravidelné bohoslužby chodí asi polovina uvedeného počtu. Mezi kladenské členy se počítá i jedna rodina z Unhoště a dvě rodiny v Berouně. Bohoslužby se konají první a třetí neděli v měsíci od pěti hodin.

9.2 KŘESŤANSKÁ SPOLEČENSTVÍ

Křesťanská společenství jsou sdružením samostatných křesťanských sborů s hlavním sídlem v Praze. Ve svém vyjádření víry se ztotožňují s Lausannským prohlášením²³. Křesťanská společenství nejsou začleněna do žádné církve či náboženské společnosti mimo území České republiky a jsou na státu nezávislá, ačkoli jsou církví podle zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských skupinách (Základní dokument církve Křesťanská společenství, n. d.).

Hlavním orgánem je kolegium pastorů a pověřených zástupců, které si dle potřeby ustavuje pomocné orgány. Statutárním a výkonným orgánem je rada. Duchovním správcem a strážcem hodnot je senior.

Společenství vzniklo v roce 1990. V současné době sdružuje 47 sborů a misijních skupin. Podle údajů ze Sčítání lidu, domů a bytů 2011 má na území České republiky 9 387 členů.

²³ Lausannský závazek je teologický dokument přijatý ve švýcarském Lausanne v roce 1947 na Mezinárodním kongresu pro světovou evangelizaci. Samotný závazek je tvořen patnácti body a shrnuje základní evangelikální zásady a jednotu. Mnoho evangelikálních církví po celém světě se na něj odvolává ve svých vyznáních či ústavách.

9.2.1 HISTORIE

Historie hnutí začala v Praze, kde působil vikář Českobratrské církve evangelické Dan Drápal. Po roce 1989 vznikla první Křesťanská společnost na Maninách, která později přijala název *Křesťanské společenství Praha*. Z Prahy se šířila zvěst o možnosti zakládání sborů celou republikou. V roce 2002 vytvořily samostatné sbory Církev Křesťanská společenství, na Slovensku Křesťanské společenstvo (Základní dokument Církve Křesťanská společenství, n. d.).

Sbory a misijní skupiny pořádají pravidelná shromáždění podle potřeby, usilují o vznik nových sborů, pečují o duchovní růst svých členů, modlí se za nemocné, pořádají veřejné evangelizace, vyvíjejí publikační činnost, zřizují školy a věnují se charitativní činnosti, jako jsou návštěvy nemocnic, ústavů sociální péče, věznic apod.

9.2.2 VĚROUKA

Věřící Křesťanského společenství uznávají Apoštolské vyznání víry a hlásí se k Lausannskému hnutí. Za základní normu svého života považují Písmo svaté.

„Věřit v Boha pro nás znamená, že je takový, jak se zjevil ve svém Synu Ježíši Kristu a jak se nám dává poznat skrze svého Ducha – spolehnout se na lásku Otcovu, dílo Kristovo a přítomnost Ducha Svatého vysvobozující v člověku víru, lásku a naději a na tom založit své životy. Spolu s ostatními křesťanskými církvemi se plně hlásíme k Apoštolskému vyznání víry“ (Základní dokument Církve Křesťanská společenství, n. d.).

9.2.3 KLADENSKÝ SBOR

Historie tohoto malého sboru začíná krátce po roce 1989, kdy se začala vytvářet skupinka lidí otevřeně se hlásících k této církvi. Dnes sbor tvoří zhruba 15 členů, přičemž ještě před pár lety to bylo skoro jednou tolik. Na počátku stál pastor Adolf Adamec, který ale po pěti letech z církve odešel, aby se vrátil do své původní Církve bratrské. Po něm převzal vedení sboru současný pastor Zdeněk Šindelář. Historie sboru není nikde popsána.

Kladenský sbor sídlí v Rodinném centru Apoštolské církve, kde se pravidelně schází na bohoslužby v neděli od dvou hodin. Jednou za čtrnáct dní po bohoslužbě následuje posezení u kávy a čaje. Ve čtvrtek se členové setkávají v rámci rodinných skupinek, které vedle diskuzí nad každodenními událostmi doprovází ještě malá bohoslužba.

Nepravidelné aktivity nejen pro členy sboru jsou ve znamení hudební skupiny, která je mezi ostatními kladenskými církvemi dobře známá svou profesionalitou.

Křesťanské společenství Kladno uspořádalo ve spolupráci s městskou radnicí o Velikonocích v roce 2011 křesťanský víkend, na kterém vystupovala církevní kapela, a ostatní členové rozdávali kolemjdoucím zdarma Bible.

Za zmínku ještě stojí štědrovečerní Půlnoční slavnost, kterou společenství již druhým rokem pořádá spolu s Apoštolskou církví v sídle Husitské církve.

10. CÍRKVE VZNIKLY V 19. A 20. STOLETÍ

V 19. a 20. Století začalo nepřehledně vznikat množství církví, mnohdy založených na velmi rozporuplných zásadách a důvodech. Tento proces dosud trvá. Dají se však mezi nimi vystopovat dva proudy. Ten první se vyznačuje snahou o rekonstrukci apoštolského křesťanství a k jeho návratu, druhý je založen na apokalyptických představách a očekávání brzkého Posledního soudu (Filipi, 2001).

Tato konstrukce mi umožňuje zařadit Biblický sbor křesťanů Kladno a Církev adventistů 7. dne, a to právě do proudu apokalyptického. Obě církve se zároveň řadí k evangelikálními církvím, které jsou založeny na základě vracení se k původním kořenům Bible, k čistému a jednoduchému evangeliu.

10.1 BIBLICKÝ SBOR KŘESŤANŮ

Křesťanské sbory roztroušené téměř po celém světě čítající kolem půl milionu věřících se vyznačují nezávislostí na jakékoli centrální církvi. Jsou hnutím v rámci evangelikálního proudu křesťanství a stejně jako evangelikální církve vycházejí zejména z určité sestavy novozákonních citací a jejich výkladu. Základní činnost sborů sestává z různých forem biblického čtení, biblických hodin a kroužků.

Sbory se vyznačují autonomní správou. V čele stojí skupina starších uznaná shromážděním sboru. Pomocníci starších se nazývají diakoni a diakonky. Koordinaci sboru zajišťují volení zástupci, kteří se účastní celorepublikových shromáždění.

V České republice se podle Sčítání lidu, domů a bytů 2011 ke Křesťanským sborům hlásilo 3 458 věřících. Působí zde kolem dvaceti sborů.

10.1.1 HISTORIE

Křesťanské sbory váží svůj vznik s probuzeneckým hnutím 18. a 19. století, zejména s činností tzv. „plymouthských bratří“ působících ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska, a s jejich německou obdobou „Die Brüderbewegung“ (Hrabal, 1998). Jednotlivé sbory spojil po roce 1828 John Nelson Darby (1800-1882), který, ovlivněn apokalyptickými náladami, se rozhodl sjednotit věřící před brzkým Druhým příchodem Krista. Jeho stoupenci, označovaní jako „Bratři“, se brzy rozdělili na „výlučné (*Exclusive Brethen*) a otevřené (*Open Brethen*)“ (Filipi, 2001, s. 168).

V českých zemích se Sbory objevily již za Rakousko-Uherské monarchie, kdy na našem území začali působit misionáři z Anglie, Německa a ze Švýcarska. První sbor byl založen v roce 1909.

V období mezi válkami se sbory nazývaly *Sbory věřících v Krista*, nebo také *Darbysté*, podle umírněného hnutí přicházejícího z Anglie. V době okupace byly Sbory nuceny ke sloučení s baptisty a metodisty a v době komunismu se po prvních letech ilegality v roce 1955 těšily ze státního souhlasu ke své činnosti. Od roku 1957 nesou svůj dnešní název Křesťanské sbory.

10.1.2 VĚROUKA

„Církev je Tělo Kristovo (Ef 4,14-16), jediný Boží lid a královské kněžstvo (1 Pt 2,9), dům Boží a sloup a opora pravdy (1 Tm 3,15). Skládá se ze znovuzrozených věřících od stvoření světa až do druhého příchodu Krista (Ef 2,11-3,6). (..) Místní církev jako jediná zjevně reprezentuje obecnou, neviditelnou, jedinou pravou Církev Kristovu. Z toho vyplývá, že členství v církvi není pro věřící otázkou volby nebo dobrovolného rozhodnutí. Každý věřící JE členem (údem) Kristovy církve“ (Vyznání víry Biblického sboru křesťanů Kladno, n. d.).

Citovaná nejnápadnější charakteristika, tedy odmítnutí veškerých církevních úřadů a funkcí je společně s návratem k apoštolské prostotě a důslednou orientací na Nový zákon hlavním programem sborového učení.

Vyznání víry se zakládá na přísném vyložení určitých veršů Bible, hlavně Nového zákona. Hlavní důraz je kladen na samotný život v souznění s životem Ježíše Krista. V liturgii se kromě nedělních bohoslužeb dodržují dvě svátosti – křest a Večeře Páně.

10.1.3 KLADENSKÝ SBOR

Historie sboru začala před sedmi lety a je spojená se jménem amerického misionáře Peterem Smithem, který byl poslán do České republiky, aby založil sbor na Kladně, kde byla oblast s nízkou náboženskou aktivitou. Usídlil se v nedalekých Lidicích a postupně, hlavně přes neformální komunikaci, získával do sboru členy. K tomu dopomohla také aktivita zvaná English camp, která se koná dodnes každý rok v létě, a na kterou se každoročně díky reklamním letákům sjíždí kolem 120 lidí. Do minulého roku také probíhal English club, výuka angličtiny pro veřejnost, ten je v současné době pozastaven. Nyní vede sbor pastor Marcus Denny, který byl vyslán z Los Angeles, aby pokračoval ve vedení sboru na Kladně a po čase založil další sbor v jiném městě.

10.2 CÍRKEV ADVENTISTŮ 7. DNE

Nejpočetnější církví²⁴, která za svůj vznik vděčí apokalyptickým náladám, je bezesporu Církev adventistů 7. dne (Filipi, 2001). Církev je původně americká a řadí se k evangelikálním církvím. Její na pohled patrné difference od ostatních křesťanských církví jsou život pod intenzivním vědomím konce světa a Posledního soudu a observace soboty místo neděle.

Organizačně je církev rozdělena do deseti divizí, které jsou tvořeny národními uniemi. Unie nadále tvoří sdružení, do nichž se zapojují jednotlivé místní obce. Nejvyšším orgánem je generální konference, která se schází každých pět let. Členové přispívají církvi desetinou svých příjmů (Filipi, 2001, s. 172).

Adventisté se mocně věnují charitativní činnosti, známá je jejich organizace ADRA.

Podle Sčítání lidu, domů a bytů 2011 se k Církvi adventistů 7. dne hlásí 7 394 občanů České republiky.

²⁴ Světový počet věřících se odhaduje na 4 miliony.

10.2.1 HISTORIE

Původ Církve adventistů 7. dne je spojen se jménem baptistického farmáře Wiliama Millera (1782-1849). Ten je známý tím, že podle údajné logické posloupnosti některých výroků v Bibli (vycházel hlavně z proroctví Daniel) určil přesné datum²⁵ Druhého příchodu Ježíše Krista, který podle Písma souvisí s koncem světa a Posledním soudem. Jeho výpočty vyvolaly paniku a mohutnou bouři, formující se v hnutí kolem zmíněného farmáře. Poté, co se předpověď ukázala nesprávnou, nastala distance, která nakonec vyústila v překvapivou víru, která považuje Millerovo datum za správné, pouze tehdejší očekávání vyhodnocuje jako špatná - konec světa od zmíněného data již latentně probíhá, což je dokazováno četnými přírodními i společenskými katastrofami.

Další postavou ovlivňující víru a konsolidaci církve byla E. G. Whitová (1827-1915) a její manžel J. White, jejichž sepsané zásady tvoří jádro adventistického učení.

Církev byla formálně založena v roce 1863 v americkém státě Nebraska. Po necelých deseti letech se objevila i v Evropě, kde se začala rychle šířit.

V českých zemích se adventismus objevil koncem 19. století. Po 1. světové válce se církev rozrůstala hlavně na Moravě, kde bylo v roce 1925 založeno vzdělávací středisko. Církev byla státem registrována v roce 1914 (Příbyl, 1999).

10.2.2 VĚROUKA

Základy víry pocházejí z protestantismu, nehlásí se však k žádné konfesi. Důraz je na přísném studiu Bible a řízení se jeho normami a mravy. Důležitou činností je také život ve vážnosti s vědomím brzkého Posledního soudu, se kterým souvisí misijní zápal - svou činnost soustřeďují na zvěstování evangelia nevěřícím. Adventisté observují sobotu, kdy probíhá hlavní bohoslužba spojená se studiem Bible. Křest se koná na základě osobního vyznání, je tedy odmítán křest novorozeňat.

Slavnost Večeře Páně probíhá čtyřikrát do roka a místo vína se pije hroznová šťáva, neboť adventisté jsou přísní abstinenti.

²⁵ Toto datum bylo mezi 21. 3. 1843 a 21. 3. 1844, po úpravě 22. 10. 1844.

10.2.3 KLADENSKÝ SBOR

Historie kladenského sboru se datuje rokem 1936, kdy do Kladna přijel misionář František Šumbera. Již roku 1939 byl založen první sbor, při kterém záhy začala působit sociální instituce Tabita. Od roku 1970 se Adventisté scházejí ve vlastních prostorách rodinného domu na rušné křižovatce v Kladně – Kročehlavech.

Sbor vede třetím rokem Petr Harastej, který se v kázáních občas střídá s pomocným kazatelem. Momentálně se adventisté zaměřují hlavně na charitativní činnost ve městě. Navštěvují věznic, nemocnici a dětský domov, kde vypomáhají se zahradními pracemi či lehčími opravami.

Kromě pravidelných sobotních bohoslužeb se konají přednášky, setkání mladých, dětský klub a zkoušky místního sboru.

11. CÍRKVE VZNIKLE VE 20. STOLETÍ NA ČESKÉM A SLOVENSKÉM ÚZEMÍ

Dvě ryze české církve s relativně krátkou historií jsem zařadila do samostatné kapitoly proto, že svým pojetím víry vycházejí ze specifické české historicity a jsou tak založené na odlišných tradicích, než ostatní evangelizační církve. Obě vycházejí z reformačních snah a udržují v sobě duchovní dědictví národa. Jde o Církev československou husitskou a Českobratrskou církev evangelickou.

11.1 CÍRKEV ČESKOSLOVENSKÁ HUSITSKÁ

Církev československá husitská je církví reformační a liturgickou, jež navazuje na husitskou tradici. Nejvyšším církevním orgánem je sněm, který volí biskupa i patriarchu. Mezi sněmy zasedá nejméně jednou do roka církevní zastupitelstvo, jednou měsíčně jedná jako ústřední orgán církevní rada. Generální vikariát pro Českou republiku je v Praze. Základní správní jednotkou jsou náboženské obce.

V České republice patří mezi druhou nejpočetnější církev, podle Sčítání lidu, domů a bytů 2011 má 39 276 členů.

11.1.1 HISTORIE

Církev byla založena 8. ledna 1920 jako *Církev československá* skupinou asi 40 katolických kněží následovaných přibližně 200 000 katolických věřících. Od sněmovního usnesení z roku 1971 je její název Církev československá husitská. Církev byla založena na reformních požadavcích v návaznosti na katolické snahy v českých zemích, tedy zejména na bohoslužbu v národním jazyce, manželství kněží a demokratizaci církevní správy, návaznost na slovanského ducha s cílovou představou církve národní (Filipi, 2001). Tato přílišná šíře však měla za následek tzv. pravoslavnou krizi, která ve 20. letech 20. století skupinu ovládla a výsledkem byl odchod části věřících k pravoslavné církvi. Zbylou skupinu věřících zachránil přijatý liturgický řád, vybudovaný na klasickém katolickém pojetí christologickém a trojičním.

11.1.2 VĚROUKA

Svou zvěst zakládá na Písmu svatém a liturgicky navazuje na starokřesťanskou tradici jak západní, tak východní. V církvi je kladen důraz na autoritu Ducha Kristova a na Boží slovo. S autoritou Ducha Kristova souvisí požadavek svobody svědomí vůči autoritám, které Ducha Kristova postrádají, zároveň tím překonávají starý bohoslovecký omyl, že všechny údaje v Písmu jsou zjevením.

Liturgickým postupem je zpřítomnění Ježíše Krista při svátostech.

Církev je prosta předsudků proti vědeckému poznání, jemuž některé představy Písma odporují. Odstraňují tím překážky, které některým lidem brání na cestě k víře.

Církev obnovuje jednotu tří královských úřadů: kněžský úřad, královský (pastýřský) úřad a prorocký (učitelský) úřad.

Husitská církev představuje střed mezi katolickou substancí a protestantským principem, její teologie je neustále kritická při poměrování vlastní církevní praxe.

11.1.3 Kladenský sbor

Kladenská náboženská obec byla založena v roce 1925 a od roku 1939 sídlí v budově synagogy v ulici Plk. Stříbrného 686, kterou v roce 1958 odkoupila od zdecimované židovské obce.²⁶

V roce 1988, po určitém uvolnění politické situace, začal sbor ožívat pod vedením Stanislava Jurka. Od roku 1993 se pořádají sborové letní dovolené a husitská náboženská obec se každoročně rozrůstá. Sbor od roku 1999 vydává list Nahoru a od roku 2002 pomáhají faráři dvě pastorační asistentky. Od roku 2011 má sbor svého vlastního faráře, je jím Keňan Phanuel Osweto.

Sbor čítá kolem tří set členů, přičemž pravidelných bohoslužeb se účastní necelých čtyřicet věřících. Kromě nedělních bohoslužeb zde probíhají po celý týden ženské a mužské skupinky, skupinky sdílení, setkání nad Biblí pro seniory, Křesťanská poradna spolu s otevřeným kostelem pro veřejnost²⁷ a Mimiškolka. Mládež se schází střídavě v Kladně a ve Slaném. Mimo to navíc probíhají společné letní dovolené, výlety, besedy, výstavy a koncerty místního pěveckého sboru.

²⁶ Kladenská židovská obec v roce 1939 předala synagogu do správy Církvi československé husitské, aby se do ní s koncem války vrátila. Po válce skutečně sloužila modlitebna oběma církvím, avšak počet židovských věřících, kteří se vrátili z koncentračních táborů, stačil na pouhý synagogální sbor, který v 50. letech zcela zanikl.

²⁷ V synagoze lze najít dvě architektonické památky: sousoší Františka Bílka Vzkříšený Kristus a model ke střední části oltáře pro chrám sv. Víta.

11.2 ČESKOBRATRSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ

Českobratrská církev evangelická se řadí k evangelikálním církvím vzniklých z kalvinistické a luterské tradice.

Uspořádání církve je presbytně-synodní. V čele jednotlivých sborů stojí volené staršovstvo spolu s farářem, voleným všemi členy sboru. Církev je rozdělena do 13 seniorátů, kterým stojí v čele výbory se zastoupením laiků i duchovních. Za vedení synodního seniora řídí práci celé církve synodní rada. Nejvyšším orgánem je synod, skládající se z poslanců a zasedající jednou ročně (Hrabal, 1998).

Dnes má podle Sčítání lidu, domů a bytů 2011 Českobratrská církev evangelická na našem území 51 936 věřících.

11.2.1 HISTORIE

Církev vznikla v roce 1918 po skončení 1. světové války sloučením Evangelické církve helvétské (kalvinistické) a Evangelické církve augsburského vyznání (luterské). Tyto dvě církve jako jediné evangelické církve povoloval na území Moravy a Čech toleranční patent císaře Josefa II. z roku 1781. Většina sloučených sborů byla helvétského vyznání, proto je převládající ráz církve kalvinistický.

11.2.2 VĚROUKA

Církev vyznává víru v Boha Otce, Syna a Ducha svatého stejně jako ostatní křesťanské církve. Svým založením se hlásí k reformačním církvím a navazuje na tradice české reformace, husitského hnutí, Církve podobojí i Jednotu bratrskou, na církve helvétského a augsburského vyznání.

Vyznání víry je Apoštolské, Nikejsko-cařihradské a Athanasiovo, vyznává reformační konfese Čtyři články pražské, Vyznání jednoty českých bratří, České vyznání, Vyznání augsburské a Druhé vyznání helvétské.

Za jediné slovo pravdy a víry uznává pouze Starý a Nový zákon. Posláním členů je oslava Boha svým životem a zvěstování evangelia dalším generacím.

11.2.3 Kladenský sbor

Počátky kladenského sboru sahají do roku 1869. V roce 1872 již mělo Kladno svou kazatelskou stanici a od roku 1912 je samostatným sborem. V roce 1895 byl postaven kostel a o deset let později také fara. Činnost sboru byla komplikována množstvím horníků a hutníků, kteří do Kladna přijížděli za sezónní prací. V současnosti má sbor kolem 230 členů a od roku 1998 je veden farářkou Danielou Brodskou. Bohoslužby probíhají každou neděli dopoledne s měsíční výsluhou Večeře Páně a také společným obědem na faře. Ostatní činnosti sboru jsou ovlivněné hlavně potřebami věřících. V současnosti fungují biblické hodiny pro seniory a biblické hodiny pro děti. Pro veřejnost obec pořádá pravidelné koncerty.

12. Křesťanské sekty

Mezi křesťanské sekty se obvykle řadí Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů (mormoni), Sdružení svatého Ducha pro sjednocení světového křesťanstva neboli Církev sjednocení (munisté) a Svědkové Jehovovi (Filipi, 2001).

Na křesťanství navazují velmi svéráznými prvky a spekulacemi. Samy sebe prohlašují za jediného dědice pravého křesťanství. Z těchto sekt působí v Kladně pouze Svědkové Jehovovi.

12.1 Svědkové Jehovovi

Svědkové Jehovovi jsou americkou náboženskou společností, která vznikla na základech apokalyptického rozměru křesťanské Církve adventistů 7. dne. Širší veřejnosti jsou známi hlavně díky kontroverzním perzekucím transfuze krve, transplantací nebo očkování (do roku 1945).

Svůj název odvozují od jediného správného jména Božího, tedy Jehovy (Filipi, 2001). Členové musí dodržovat přísné předpisy týkající se osobního života (abstinence, dietní předpisy), společenských postojů (odmítání vojenské služby a charitativní pomoci), vztahům k ostatním církvím (jsou negativní, jelikož jsou všechny ve vleku satana), a vysoké loajality ke společenství.

Podle údajů ze Sčítání lidu, domů a bytů 2011 bylo v České republice 13 097 lidí hlásící se k této náboženské skupině.

12.1.1 HISTORIE

Vznik je spojen se jménem Charlese T. Russella (1852-1916). Původně adventista, který se zklamal nesplněním předpovědi o konci světa, vypočítal několik vlastních dat, které představil v publikacích vydaných početným samonákladem. V roce 1870 založil vlastní společnost *Badatelé Bible*. Když se Druhý příchod Krista v roce 1874 opět nenaplnil, začal tvrdit, že Ježíš přišel neviditelně. Získal mnoho stoupenců, a tak již v roce 1913 mohl proběhnout První světový kongres Badatelů Bible. Od roku 1879 začal Russel vydávat časopis *Siónská strážná věž*, podle kterého se členové řídí dodnes (Filipi, 2001).

Jeho pokračovatelem byl Joseph Franklin Rutherford, jenž reformoval hnutí a vybudoval pevnou organizační strukturu. V roce 1931 přejmenoval hnutí na „Svědky Jehovovy“.

Dalším nástupcem byl Nathan H. Knorr, který zdokonalil organizaci hnutí zavedením manažerských zásad a zřízením výcvikových středisek pro členy. V té době vzrostla členská základna ze 115 tisíc členů na 2 miliony. V roce 1977 zavedl Knorr zákaz transfuze krve a odmítl kříž jako nástroj umučení Ježíše Krista tvrzením, že to byl kůl (Filipi, 2001).

Nástupce Knorra Frederick W. Franz musel překonávat krizové jevy v hnutí po nesplnění předpovědi konce světa v r. 1975. Vyloučil z vedení řadu prominentů. Po jeho smrti stojí v čele sekty od roku 1993 Milton G. Henschel.

12.1.2 VĚROUKA

Základní víru tvoří prosté schéma. V roce 1914 byl Ježíš Kristus dosazen jako král v nebi a satan byl svržen na zem, což dokazují všechny tragické události dějící se od té doby. Vše má vyvrcholit bitvou armagedonskou, při níž Ježíš Kristus zničí satana a všechny demony. Pouze 144 tisíc „Kristových bratří“ zdědí s Kristem nebeské království. Všichni ostatní, kteří stojí na straně Boží, tedy na straně Svědků Jehovových, se stanou „lidmi podobným ovčím“ a budou navěky žít v ráji na zemi (Filipi, 2001).

Ježíš Kristus není pro Svědky Božím synem, ale duchovní bytostí, která se stala člověkem. Je archandělem Michaellem, který se stal člověkem, aby zemřel u kůlu. Jeho vzkříšení bylo odměnou, kterou dostal za svou věrnost Bohu. Svědkové neuznávají Trojjedinost.

Řídí se vlastním překladem Bible, tzv. „*Překlad nového světa svatých Písem*“.

12.1.3 KLADENSKÝ SBOR

Informace o kladenském sboru bohužel nemám od kazatele, se kterým se mi nepodařilo uskutečnit zúčastněný rozhovor. Stručně jsem se o historii sboru pobavila se členy Svědků při zúčastněném pozorování bohoslužby, a proto zde mohu uvést alespoň některé poznatky.

Sbor na Kladně působí již od 2. světové války, kdy po městě začali chodit první členové a kázat své učení dům od domu. Postupně se sbor rozšiřoval a do devadesátých let přežíval hlavně díky dojíždění věřících do pražského sboru. Od devadesátých let sbor úspěšně narůstá a nynější počet je okolo dvou stovek členů.

13. VÝSLEDKY EMPIRICKÉHO ŠETŘENÍ I.

Tato kapitola obsahuje částečné autentické přepisy rozhovorů s církevními představiteli kladenských náboženských spolků a popisy zúčastněného pozorování na bohoslužbách či jiných aktivitách sboru, kromě zúčastněného pozorování Řeckokatolické církve, jejíž bohoslužby v době výzkumu v Kladně neprobíhaly, a rozhovoru s představitelem Svědků Jehovových, který kazatel odmítl poskytnout.

Zúčastněné pozorování kladenského náboženského života v průběhu let 2010 a 2011:

Za výše uvedené období se ateistická veřejnost měla možnost setkat s městskými náboženskými skupinami pouze v hlavní křesťanské svátky, Velikonoce a Vánoce.

V období adventu a Vánoc probíhal ve všech skupinách velmi čilý provoz, který se zaměřoval hlavně na koncerty místních pěveckých sborů a skupin. V kostelech a sídlech sborů bylo v té době plno věřících, kteří docházejí nepravidelně právě v době velkých svátků, a také nepatrné množství veřejnosti, sestávající většinou z přátel věřících. Z tohoto obrazu je vyjímána Římskokatolická církev, která má ve všech svých kostelech i kostelících na adventní koncerty plno, což je zřejmě dáno tradicí a největším povědomím veřejnosti.

O Velikonocích byla situace podobná. Velikonoce 2011 jsou však svým významem v současné historii kladenského náboženského života zásadní, neboť se po dlouhé době spojila městská radnice s některými křesťanskými církvemi. Společně uspořádaly v rámci velikonočních oslav program na Hlavní třídě, který zahrnoval koncert, rozdávání Biblí a křesťanské literatury a celodenní čtení z Bible, vše v produkci křesťanských církví, které se do projektu dobrovolně přihlásily.²⁸ Součástí byly také klasické trhovní stánky. Účast veřejnosti na této akci byla značná, avšak k církevním stánkům lidé chodili hlavně ze zvědavosti a ponětí o tom, co za církve je vlastně provozuje, neměli.

Podobnou akcí byla v roce 2011 poprvé i ve městě Kladně konaná Noc kostelů, tedy otevřené kostely pro veřejnost. Té se účastnily téměř všechny náboženské skupiny s výjimkou těch, které nemají kostel. Účast veřejnosti byla vysoká.

²⁸ Apoštolská církev, Církev Křesťanské společenství, Církev československá husitská, Církev bratrská, Adventisté 7. Dne, Biblický sbor křesťanů Kladno.

Jiné akce, které by nemusely ujít pozornosti aktivního občana, většinou zaznamenaly účast pouze ve skupině věřících. Jedná se o hodiny angličtiny v Rodinném centru nebo letní baseballový tábor Evangelické církve metodistické. Jedinou pravidelnou, úspěšně navštěvovanou akcí pro veřejnost si může připsat místní sbor Apoštolské církve, která si svými večery “Zadáno pro ženy” získává stále více příznivců, a English camp pořádaný Biblickým sborem křesťanů Kladno.

Polostrukturovaný rozhovor obsahuje tyto otázky:

1. Jak se lze stát členem církve?
2. Kolik členů má Vaše náboženská obec?
3. Kolik se jich účastní pravidelných bohoslužeb?
4. Kdy se konají pravidelné bohoslužby?
5. Jaké svátky slavíte během sakrálního roku?
6. Jaké další aktivity kromě pravidelných bohoslužeb nabízíte věřícím?
7. Jste aktivní v oslovování nových členů?
8. Nabízíte také aktivity pro veřejnost?
9. Účastníte se slavností pořádaných městskou radnicí, zapojujete se do komunikace s městskou komunitou/veřejností?
10. Vymezujete se vůči jiným náboženským skupinám?
11. Jaké máte plány do budoucna?

Rozhovory jsou přepsány autenticky a jsou jen lehce stylisticky upraveny.

Opakující se odpovědi s inepřetáčnou hodnotou jsou podtrhnuty.

13.1 ČÁSTEČNÝ PŘEPIS ROZHOVORU S FARÁŘEM ŘÍMSKOKATOLICKÉ Kladenské farnosti u kostela sv. Václava Jaroslavem Kučerou

1. Dospělý je člověk od 14 let a to musí být v období přípravy jeden rok, aby se seznámil s obsahem víry a společenstvím, do kterého má patřit a které má spoluvytvářet. V současné době tady mám 11 dospělých, kteří se připravují na křest o Velikonocích. Ti přišli buď sami, nebo je někdo přivedl. Často partner nebo partnerka, nebo se sem dostali přes křest malého dítěte.
2. Jsou tu dvě farnosti – Kladno I u kostela Nanebevzetí Panny Marie a potom Kladno IV u kostela sv. Václava. Pokřtěné zapisujeme do matrik, ale databázi jako Svědkové Jehovovi nemáme. My jsme trochu volnější, takže se počet dá posuzovat podle účastníků bohoslužeb, podle funkcí, nebo vykonaných svátostí. Naše farnost má kolem 300 členů a druhá farnost okolo 700.
3. Na nedělní mši svatou, která je pro každého věřícího povinná, přijde okolo dvou stovek lidí.
4. Kromě nedělních ranních bohoslužeb je tady provoz každý den. V pondělí, ve středu a v pátek jsou bohoslužby v 18 hodin, ostatní dny od 7 hodin ráno. Sice to není povinnost jít kromě neděle na mši, ale na ty večerní chodí kolem 30 lidí, na ty ranní kolem 10.
5. Kromě Vánoc a Velikonoc je to v době adventní zpívání rorátů, v době postní to jsou křížové cesty - modlitba čtrnácti zastavení v kostele u obrazů, v máji to jsou loretské litanie, uctívá se Panna Maria, jednou za měsíc jsou to hodinové adorace s meditacemi a zpěvy na kůru, dětské bohoslužby jednou do měsíce v neděli, kdy tady zpívá naše kapela hrající křesťanský bigbít.
6. Pokud jsou maminky, máme dopolední skupinku pro maminky. Probíhá zde výuka náboženství pro předškoláky i školáky, máme pěvecký sbor a kapelu, společenství mladých "Společek" a vydáváme také časopis. Pořádáme 3 besedy na jaře, na které zveme hosty, kteří mají takovou přednášku na různá témata. Besedy jsou samozřejmě otevřené i pro veřejnost.
7. Takové věci ani nepotřebujeme, lidé sem chodí sami.

8. Jsme na okraji města Kladna a velká spolupráce tady není, ale děláme koncerty, hlavně vánoční, a v květnu na Den matek. Někdy přijdou školy prohlédnout si kostel, přichází si sem lidé pro betlémské světlo, máme ty besedy, ale víc toho neděláme.
9. S městem spolupracujeme jen velmi okrajově, ale účastnili jsme se akce Noc kostelů.
10. Tady jsou mezi křesťany vcelku dobré vztahy, ale omezuje se to na Týden jednoty křesťanů, třetí týden v lednu nebo hned ten týden po Vánocích. První týden v lednu probíhá Týden modliteb za jednotu křesťanů.
11. Myslím, že to tady zatím funguje, ale samozřejmě vše vychází z potřeb lidí a věřících. Když přijdou s nějakým nápadem, rád jim vyhovím.

13.1.1 ZÚČASTNĚNÉ POZOROVÁNÍ

Na nedělních bohoslužbách v kostele sv. Václava panuje příjemná, až domácká atmosféra, která vzhledem k rozlehlosti kostela není samozřejmá. Postupně přicházející věřící se řadí do fronty ke zpovědi, nebo se modlí u jednotlivých menších oltářů. Kostel se za krátkou dobu zaplní asi pětadvaceti lidmi, většinou staršími ženami. Bohoslužba se nese zcela v duchu římskokatolické liturgie, občas se farář odpojí od striktního kázání a naplní ho většinou velmi jemnými poznatky či příběhy o lásce k bližním, vyzývá též k pospolitosti obce věřících, kostel nazývá domovem.

Ačkoli je kostel poměrně velký, nový návštěvník se před zraky věřících neschová. A tak jsem hned při první návštěvě oslovena mladým pomocníkem faráře, který mě zve mezi ostatní mladé do spolku katolické mládeže, kterou nazývají Spolčolek.

Ve Spolčolku se schází zhruba kolem deseti mladých katolíků, kteří se odpojili od - podle jejich slov - "příliš divoké" křesťanské kapely. Cílem setkávání je sdílení, soukromé modlitby a povídání nejen o Bohu, které se nese až v intelektuálním duchu. Panuje zde určitá hierarchie, vedoucí Spolčolku je asi o deset let starší než ostatní. Hlavním tématem jsou vždy novinky v životě, ale také hry či čtení z knížek a zpívání s kytarou. Mládež je velmi aktivní, dokonce se dva členové zúčastnili Setkání katolické mládeže v Madridu v létě tohoto roku, což je opakovaně probíráno téměř až do adventního času. Mládež je aktivní i v pražském

arcidiecézním centru pro mládež, které pořádá řadu aktivit, jako jsou plesy, animátorské kurzy, festivaly, školu partnerství aj.

13.2 ČÁSTEČNÝ PŘEPIS ROZHOVORU S FARÁŘEM ŘECKOKATOLICKÉ CÍRKVE YAROSLAVEM HULJAKEM

1. Vždy křestem. Pokud je to malé miminko, udělujeme rovnou křest i biřmování, dle východní tradice. Pokud jde o člověka dospělého, je nutná příprava na křest.
2. Nechci uvádět toto číslo, protože člověk, který to bude číst, nabyde nesprávného dojmu. Číslo je zavádějící, protože spoustu věřících nemá čas přijít. Místní obyvatelé většinou mají možnost navštívit bohoslužby, ti naši ale takové možnosti nemají. Mají spoustu překážek, které ostatní nemají a musí je řešit, v tom jim také dost pomáháme. Když člověk bydlí u sebe doma, ve své zemi, má úplně jiné podmínky než člověk, který se sem přistěhoval.²⁹
3. Domnívám se, že na Kladně a na Kladensku bydlí našich věřících nejvíc. Hodně našich věřících ale jezdí z Kladna do Prahy, protože tam už jsou zvyklí. Většina jich je z východu a je jen nepatrné množství Čechů, kteří mezi nás patří. Spousta našich členů pracuje v neděli a nemají možnost mezi nás přijít, přijít na liturgii. Zatím tedy děláme bohoslužby v kostele sv. Václava a dojíždí k nám pravidelně z druhého konce Kladna jedna rodina. Věříme, že se k nám postupně věřící přidají, že se situace změní.
4. Bohoslužby jsou v neděli, ve svátky a při mimořádných událostech v kostele sv. Václava na Kladně – Rozdělově.
5. Řídíme se podle dvou kalendářů - gregoriánského a juliánského, který ještě přetrvává na východě. Velikonoce a Vánoce jsou nejdůležitější svátky. Dále máme 12 hlavních svátků - Zvěstování při svaté Bohorodičce, Početí svaté Bohorodičky, Narození Pána našeho Ježíše Krista, Obřezání Pána našeho Ježíše Krista, Setkání se svatým Simeonem, Svátky zjevení, Svátky narození přesvaté Bohorodičky, Nanebevstoupení přesvaté Bohorodičky a

²⁹ Většina věřících Řeckokatolické církve v České republice pochází z východního Slovenska a Ukrajiny.

jiné, což nás trochu odlišuje od západní církve. Církev východní měla ve svých dějinách jiné svaté a světce, proto má v kalendáři také více světců východního ritu.

6. Děláme náboženství s dětmi a přípravu na první svaté přijímání, ale ne na Kladně. Na Kladně bohužel nemáme možnosti, kde se pravidelně setkávat, ani za co si pronajímat prostory, a to je trochu problém. Často je to spíš aktivita po domech, když je to nutné.

Služba naší církve je ale zaměřena na větší spektrum pomoci. Pomáhám i s úřady, důraz dáváme na integraci a pomoc s integrací. Slavíme také ukrajinské svátky nebo svátky podle národnosti věřících. Naše církev není institucí, která se stará jen o duchovní stránku, ale institucí, která se stará o celého člověka.

7. Člověk, pokud je více uzavřený, se těžko k církvi dostane. Nejvíce nás věřící vyhledávají v době svátků, nebo když chtějí pokřtít dítě. Rozšiřujeme plakátky, ale na Kladně to ještě nemá takový úspěch. Určitě bychom chtěli, aby mezi nás přišli noví lidé. Ale na reklamu nemáme prostředky.
8. Na Kladně z důvodů výše zmíněných žádné aktivity neděláme.
9. Na Kladně nejsem s městem v kontaktu, tady v Mladé Boleslavi jsem v komisi a pravidelně zastupuji ukrajinské a jiné menšiny na radnici.
10. Jsem v ekumeně, jinak ale jinou než katolickou církev příliš neuznávám. V Bibli je přesně napsané, která církev je ta hlavní. Svatý Petr dostal klíče, aby vybudoval jednu církev, katolickou. Tyto věci je nutné mít na paměti. Jednou, až si to ostatní církve uvědomí, bude křesťanská církev jednotná, do té doby ale s tímto stavem nemohu souhlasit.
11. Snažíme se, aby mezi nás přišli noví lidé, aby bohoslužby byly navštěvované a aby se ustálil jeden kněz, který bude pro Kladno k dispozici.

13.3 ČÁSTEČNÝ PŘEPIS ROZHOVORU S PASTOREM Kladenského sboru Církve bratrské Danielem Kalentou

1. Požádat může kdokoli, ale jde o to, že musí mít osobní vztah s Bohem. Ne jako filozofii, ale osobní vztah. Křest je vlastně smlouva s Bohem, takže ten člověk určitě musí být pokřtěn. My máme takové přípravné členství, to znamená, že lidé, kteří by chtěli být členy sboru, zde s námi mohou trávit čas i bez pokřtění, aby měli čas sbor poznat. Pak už je křest důležitý, ale opravdu jde hlavně o vztah s Bohem. Když někdo doma bije ženu, tak může být pokřtěn, ale co je to pak za víru? Bible vede člověka k tomu, aby jeho život korespondoval s tím, co vyznává. Takže se snažíme, aby to praktické bylo i v životě.
2. Naše společenství je malinké, má něco přes padesát členů. Ale je to tak, a to je třeba rozlišovat, že jsou tzv. lidové církve a tzv. církve probuzenecké. A zrovna u nás, aby se mohl člověk stát členem církve, se musí přihlásit. To znamená, že křtíme jen lidi, kteří to myslí vážně, není to automatické (například když se narodí dítě). Takže my máme méně lidí, ale jsou to lidé aktivní, kteří mají živou víru v Boha.
3. Účast na bohoslužbách pak bývá daleko vyšší, než kolik je přihlášených věřících. Míváme tady zcela plno.
4. Bohoslužby máme v neděli od deseti hodin dopoledne.
5. Slavíme Vánoce, Velikonoce a Letnice. Výjimečně slavíme také Nový rok, ale letos to tak nebude, protože je Nový rok v neděli, tak budeme mít pouze bohoslužbu.
6. Přes týden máme skupinky u někoho doma, dále máme například Seniorklub, kluby pro děti podle věku, máme různé výjimečné akce např. Večery modliteb, kdy hodně zpíváme, nebo Modlitební noc, kdy se po hodině střídáme v modlitební místnosti. Lidé se sami hodinu modlí nebo si přemýšlí, meditují. Pak přijde další, je to taková štafeta. To jsou takové jiné způsoby vnímání roviny já a Bůh. Hlavní je nedělní bohoslužba. Jinak jsme asi před pěti lety zavedli takovou tradici, že na Silvestra chodíme na Vysoký vrch, uděláme ohýnek, opečeme vuřty a máme bohoslužbu pod širým nebem. Je to úžasné. Loni nás tam bylo osmdesát i s našimi přáteli. Jinak jezdíme na společné dovolené, chodíme na túry, děláme tábory pro děti.

7. V našem sboru je vítán každý, kdo má upřímný zájem. Jsme hodně zaměřeni na rodinné a přátelské vazby a mnoho lidí sem přijde přes naše věřící.
8. Na všechny naše akce může přijít kdokoli. Například zveme naše nevěřící přátele. Často jejich děti jezdí na tábory, letos ateistické děti tvořily polovinu účastníků. Před Vánocemi hrajeme divadlo, letos jsme měli koncert smyčcového kvarteta.
9. Také jsme se účastnili veřejné akce o Velikonocích, ale už to nechceme dělat. To spíš bylo na popud města. Bylo to trochu na rychlo a v nevhodný čas. My děláme tradičně na Velikonoce čtení Bible. Co se týká vztahu s radnicí, jsem trochu zklamáný. Musím říct, a toto je moje čtvrté místo působení, je to tu nejhorší. Je to, jakoby církve nebyly, neexistovaly, možná trochu katolická. Například v Ústí nad Labem to bylo skvělé. Jakoby si město víc uvědomilo nutnost morálního zázemí, které církev přináší.
10. Musím říct, že vztahy mezi církvemi jsou zde výborné.
11. V současné době je to tak, že náš sbor se snaží být otevřený pro lidi, kteří něco hledají nebo potřebují nějakým způsobem pomoci. Schází se nás tak kolem stovky, je to takové živé společenství. Schází se široké věkové i společenské spektrum, od dětí po staré lidi. Snažíme se pracovat s dětmi, se starými lidmi. Pořádáme všelijaké aktivity, to víte z našich stránek, samozřejmě pracujeme i v sociální rovině – věnujeme se dětem z azylového domu, pomáháme Romům a tak. Navíc podporujeme misijní práci v Ugandě, naši lidé tam byli pomáhat stavět školu. V těchto činnostech chceme rozhodně nadále pokračovat. Do budoucna bychom rádi dělali adventní koncerty pro veřejnost. Také plánujeme velkou rekonstrukci domu, chceme postavit v zahradě další křídlo jako modlitebnu a také kapli, která by už z ulice dávala všem jasně najevo, že je tady kostel.

13.3.1 ZÚČASTNĚNÉ POZOROVÁNÍ

Bohoslužby v kladenském sboru Církve bratrské probíhají ve zcela jiném duchu, než je to v ostatních křesťanských církvích. Je to dáno počtem věřících a hlavně počtem dětí, které všude pobíhají a hrají si. Místnost zřízená jako modlitebna obsahuje poctivé dřevěné lavice a krásnou dřevěnou kazatelnu ve tvaru lodi, kterou sama navrhla pastorova manželka, povoláním dřevořezbářka. Modlitebna bezprostředně sousedí s místností, která je opravdovou kavárnou se stolky a barem. Během bohoslužby se hodně zpívá, hraje na klávesy, kytaru, bubínky a dokonce housle. K dispozici je mikrofon a celá reprodukce tak působí velice moderním dojmem. Písně jsou chytlavé a za chvíli se může svým zpěvem přidat i člověk, který je slyší poprvé. Následuje slovíčko pro děti. Děti se pozvou dopředu ke kazatelně a někteří členové jim kážou pomocí maňásků či nějaké scénky. Poté děti odcházejí do nedělní školy, pro kterou je vymezená místnost v prvním patře. Další část bohoslužby se zaměřuje na výklad z Bible, kázání a modlitby. I druhá část programu je velmi spontánní. Pokud si někdo vzpomene, že je potřeba se pomodlit za nemocného či potřebného člověka, ostatní to s chutí udělají. Přísná liturgická norma se tu zkrátka nedodrжуje.

Jednou za měsíc probíhá slavnost Večeře Páně.

13.4 ČÁSTEČNÝ PŘEPIS ROZHOVORU S POMOCNÝM KAZATELEM Kladenského sboru EVANGELICKÉ CÍRKVE METHODISTICKÉ TOMÁŠEM TRÁVNÍČKEM

1. Členem se může stát člověk, který svými ústy vyznal, že Kristus je jeho pán a spasitel. To znamená, že přijme Krista, přijme odpuštění a rozhodne se, že bude svůj život žít s Bohem a řídit se přikázáními. Když se někdo stane křesťanem, tak je obvykle pokřtěn, což je veřejné přiznání k tomu, že mění svůj život. Křest ponořením je vlastně symbolem toho, že starý život zůstává nad vodou a vynořením začíná život nový. Většinou v tom okamžiku začíná i přijetí do církve. Církev, to je vlastně rodina víry. Je to instituce, která má podobu rodiny. Tato rodina potom pomůže novému členovi s vírou kráčet.
2. Členů je 14 dospělých, průměrný věk je kolem 35 let.

3. Účast není vysoká, vzhledem k tomu, kolik máme členů. Oni by rádi chodili všichni, ale často pracují na směny, proto je účast na bohoslužbách kolem šesti věřících.
4. Každou neděli dopoledne v budově Církve Adventistů 7. dne.
5. Slavíme advent, Vánoce a Velikonoce. Nejsme příliš sešňěrováni tradicí, ale určitý rámec přece jen máme. Katolíci mají svaté, my svaté nectíme. U nás je prostředníkem rovnou Kristus a lidé, kteří s ním žili, nejsou vnímáni jako někdo, s kým je možné komunikovat. Občas jim ale můžeme věnovat kázání.
6. V týdnu probíhají mužské a ženské skupinky, tam si povídáme o starostech a v Bibli hledáme východiska z životních situací. Domácí skupinka je společná a koná se jednou za 14 dní.
7. Náš sbor jde hodně přes vztahy člověka k člověku. Nejdřív se seznámíme, staneme se přáteli a ti lidé se potom přirozeně ptají po našich životech. Proto o nás veřejnost příliš neví. Neděláme kromě baseballového tábora nic pro veřejnost, ale spíše pro naše věřící. Chybí mi to, rád bych, ale momentálně na to nemáme prostředky. Dříve jsme tu ještě pořádali Kurzy alfa určené lidem, kteří se již o víru zajímají a chtějí se o ní více dozvědět. Žádná otázka není tabu. Proběhly zatím 4 kurzy, účast byla od třech do deseti lidí. Dá se říci, že tímto způsobem náš sbor narostl. Kurz se otvírá podle počtu zájemců, naposledy proběhl před dvěma lety.
8. Aktivity pro veřejnost pořádáme, je to vlastně naše poslání. Já osobně jsem po tři roky vedl mládež ve Slaném. Na Kladně jsem v létě roku 2011 pořádal týdenní baseballový tábor. Z americké církve jsem pozval tým učitelů a hráčů baseballu a kromě hraní jsem nabízel ještě výuku angličtiny. Bylo to koncipováno jako akce, kde se mohli lidé, kteří nejsou křesťané, setkat s věřícími. Dělají se ještě výlety, táboráky, chodíme na outdoor do přírody, kde se na mě lidé obracejí s problémy a občas to vede i k teologickým rozpravám.
9. Spolupráci se do budoucna nebráníme, nyní ale žádná neprobíhá.
10. V rámci ekumeny (komunikační kanál mezi křesťanskými církvemi), která ve městě funguje docela dobře funguje, se scházíme několikrát do roka i s katolickými církvemi a plánujeme společné akce, například na modlitebních týdnech a aliančních výměnách. Pořádáme i modlitební setkání probíhající na bázi toho, že pronajmeme místnost, kam

může kdokoliv přijít a sám se modlit, meditovat, přemýšlet. Přípravu obstarávají členové z každé jedné křesťanské církve. Pokud se nejedná o křesťanskou církev, tak ji nepovažujeme za církev. Jde o jiné náboženství, proto si nemůžeme rozumět. Vymezujeme se však proti sektám, i těm křesťanským.

11. Do budoucna se chceme víc zapojit a více se prezentovat ve městě.

13.4.1 ZÚČASTNĚNÉ POZOROVÁNÍ

Bohoslužby Evangelické církve metodistické na Kladně se vyznačují velkou osobitostí spojenou s osobností kazatele Tomáše Trávníčka. Ten sám hraje a zpívá na kytaru a nebojí se ve svých kázáních oslovovat známé tváře. Mezi věřícími je větší skupina vozičkářů, kteří se vyznačují specifickým smyslem pro humor. Liturgie má svá přesná pravidla, kromě písní obsahuje introit (pozdrav + biblické slovo), chvalozpěv, modlitbu kazatele, čtení z Písma, kázání, osobní modlitby, svědectví a oznámení, sbírku, slovo na cestu a požehnání a závěrečný chvalozpěv. Kázání je vedeno citlivě a dotýká se spíše životních pravd, které můžeme v Písmu najít. Je velmi pozitivní. Věřící mlčí, osobní modlitby říkají přes sebe a brzy po bohoslužbě se loučí. Posezení nebývá pravidlem, a když, tak spíše pro farářovu rodinu, která se bohoslužeb jak ve Slaném, tak na Kladně vždy účastní.

13.5 ČÁSTEČNÝ PŘEPIS ROZHOVORU S PASTOREM Kladenského sboru Apoštolské církve STANISLAVEM BUBNIKEM

1. Požádáte ústně o členství, to znamená, že mi řeknete, že chcete být členem sboru. My máme takové jednoduché přihlášky, kde vyplníte jméno, příjmení a nějaké kontakty. Podle ústavy Apoštolské církve žadatel o členství musí být znovuzrozený křesťan. To je termín evangelikálních církví. Vychází to z jedné části Bible a znamená to, že člověk vydá svůj život Ježíši. Řekne, že chce žít s Ježíšem, že mu dává právo na svůj život a spojí s ním život. Nepřijali bychom někoho, kdo je úplně nevěřící, popírá víru v Boha nebo nechce žít podle toho. Takže vy podáte přihlášku a my se k tomu nějak vyjadřujeme. Zatím jsem se nesetkal s tím, že bychom museli žádost zamítnout.
2. Členů je 8, nejvíc se nás tady schází 16, ale to jsou lidé z okolí. Přímo Kladeňáků je 4 nebo 5, pak je rodina v Unhošti a dvě rodiny v Berouně.
3. Pravidelné bohoslužby se účastní 8 až 15 lidí.
4. Konají se 1. a 3. neděli odpoledne, od roku 2012 zde budeme už každou neděli od pěti.
5. Nejsme liturgická církev, to znamená že nemáme žádnou speciální liturgii pro Vánoce nebo Velikonoce, ale samozřejmě slavíme Vánoce i Velikonoce, nejsme jako Svědkové Jehovovi, kteří to odmítají. Na našich bohoslužbách si svátek připomínáme, máme na to čtení z Bible, i kázání jsou nějak připravená, máme i speciální písně.
6. Jednou za 14 dní pořádáme posezení u kávy a čaje a pouštíme si filmy s náboženskou tematikou.
7. Nesnažíme se agitovat pro církev, ale tím, že jsme ve spojení se spoustou lidí prostřednictvím klubů a dalších aktivit, tak přirozeně někteří, kteří mají zájem, se ptají dál. Odpovídáme na otázky a nějakým způsobem se to šíří dál.
8. V současné době tady na Kladně děláme 3 aktivity: večer Zadáno pro dámy, což je takový večer pro ženy, kde je důraz na setkávání a posezení. Většina účastnic je nevěřících. Přihlášených je vždy padesát lidí, schází se jich kolem 40, protože někdo třeba nemůže. Potom děláme výtvarku pro děti, což byl nápad maminek, které sem chodí, protože moje paní učí výtvarku. Takže každý týden je tady asi deset dětí školního věku. Pak ještě jeden z našich členů se věnuje outdooru, takže jednou měsíčně dělá venkovní

výpravy. Vychází to vždy z potřeb a aktivity lidí, takže pokud budeme mít víc členů, nabídka se bude rozšiřovat. Tak je to třeba v Praze, kde je mnoho aktivit jak pro křesťany, tedy zaměřených na duchovno, tak pro širokou veřejnost.

9. Zatím nemáme dostatek energie na to, abychom to dělali. O Velikonocích jsme se účastnili slavností, které tady proběhly na Hlavní třídě. Měli jsme tam stánek, rozdávali jsme knihy a hrála tam církevní kapela z Prahy. Do budoucna určitě chceme tyto věci více dělat, ale tím, že jsme malinkatým sborečkem a nechceme naše dobrovolníky/věřící přehltit, tak se víc soustředíme na ty kluby. Přijde nám, že to má větší efekt, že o to mají lidé větší zájem.

Církev je financována z našich darů od členů, kteří jsou registrováni, takže to málo, co máme, chceme dávat na věci, které mají v tuto chvíli větší smysl. Samozřejmě jako státem registrovaná církev dostávám já jako pastor plat nějakých 8 nebo 9 tisíc, ale ten zbytek, i třeba pronájmy, platíme z našich sbírek a darů. V jiných městech také píšeme granty zvláště pro sociální projekty, tady se to ještě nepodařilo.

10. Určitě spolupracujeme, církev Křesťanské společenství se schází ve stejných prostorách před námi, takže jim tady to centrum půjčujeme, známe se s Církví bratrskou a dalšími křesťanskými církvemi. Nevymezujeme se vůči nikomu, ale osobně nemám rád takové to schůzování pro schůzování, pro mě to musí mít nějaký význam a smysl. Raději půjdu s pěti kamarády na pivo povídat si, než poslouchat faráře a povídat si o ničem.
11. Rádi bychom šli víc naproti zájmům členů církve. Rád bych navázal na započatý kurz angličtiny a také založil klub Royal Rangers, což je obdoba skautu založená na křesťanských hodnotách. Zatím však stále sháníme zájemce.

13.5.1 ZÚČASTNĚNÉ POZOROVÁNÍ – APOŠTOLSKÁ CÍRKEV:

Bohoslužby probíhají kvůli malému počtu věřících pouze jednou za 14 dní, kdy přijede kazatel z Prahy, a to v neděli odpoledne. Věřících dochází kolem pěti až deseti. Kazatelé se nedrží přísné liturgie, obvykle však začíná bohoslužba písněmi s kytarou, osobními modlitbami, které oproti jiným křesťanským společenstvím odřikávají věřící polohlasně a přes sebe, opět se zpívají náboženské písně, následuje svědectví, která se hodně věnují tématice oslovování nevěřících a jejich reakcím na sdělené. Kázání je potom volným vyprávěním na určité téma z Bible. Samozřejmě záleží na kazateli, které téma vybere. Kázání je hodně protkáno příběhy a odkazuje na současný životní styl. Často se také mluví o zázracích, neboť členové Apoštolské církve na zázraky silně věří. Tak můžeme slyšet o lidech, kteří vstali ze svých zdravotních vozíků, o nevidomých, kteří uviděli, o hluchých, kteří uslyšeli a dokonce i o mrtvých, kteří byli vzkříšeni. To vše kazatel zažil na vlastní kůži a vypráví o tom jako o téměř normálních událostech, které může každý, kdo uvěří v Boha, zažít. Následuje čtení z Bible, písně a výklad na další téma.

Neděle, ve kterých neprobíhá bohoslužba, jsou příležitostí k povídání nad kávou či čajem, čtení a pouštění filmů s náboženskou tematikou.

Zadáno pro ženy

Rodinné centrum za kostelem Nanebevzetí panny Marie nevypadá zvenku příliš živě, ale po vstupu do nevelké místnosti, útulně zařízené dřevěným nábytkem, se návštěvník dostane mezi zhruba 40 žen, které mezi řečí pilně pracují na svých výtvorech.

Přijme mě paní Bubniková, nabízí mi občerstvení a za poplatek 70 korun mi dává vše potřebné pro výrobu adventního věnce. Zjišťuji, že beznadějně plná místnost soustřeďuje pouze ženy, které nepatří do sboru, ačkoli tyto večery navštěvují pravidelně. V následujících třech hodinách se nenajde prostor pro povídání o víře, ostatně k tomu ani večery nejsou určené. Pokud by cokoli někoho zajímalo, je manželka kazatele připravena odpovědět. Občas je dokonce přítomen i sám kazatel. V místnosti je knihovna s náboženskou literaturou, na čtení si však nikdo čas nenajde. Přítomné ženy vědí, jaká církev večery organizuje, stát se členkami ale nemají v plánu. Berou to jako příjemné zpestření a dochází hlavně kvůli tomu, aby se něco nového přiučily a v neposlední řadě i kvůli příjemné atmosféře, která na Zadáno pro ženy bezesporu je.

13.6 ČÁSTEČNÝ PŘEPIS ROZHOVORU S PASTOREM Kladenského sboru Křesťanského společenství Zdeňkem Šindelářem

1. Tím, že člověk nějakou dobu navštěvuje církev a pak cítí, že by chtěl být její součástí. Provedeme s ním rozhovor, sdílení, abychom si promluvili o víře, ptám se na základní věci z Písma a potom se provede křest, což však automaticky neznamená, že se stane členem.
2. Asi 15 členů.
3. Na bohoslužby chodí něco kolem dvanácti věřících.
4. V neděli od dvou hodin v Rodinném centru Apoštolské církve.
5. Slavíme Vánoce a Velikonoce, bez svatých - nebudeme se klanět žádným lidským modlům, ale budeme uctívat jenom Boha - to je psané v Bibli. Sami sebe řadíme spíše k protestantům, kdyby muselo dojít ke srovnávání. Nemáme prostředníka v podobě faráře, můžeme komunikovat rovnou s Bohem. Jen Bůh nám dá rozhřešení a odpuštění.
6. Kromě nedělních bohoslužeb se schází skupinky po domech během týdne, kde více probíhá sdílení a povídání o tom, co zažíváme. Je to velmi neformální.
7. Je to spíš na aktivitě ostatních. Kdo se zajímá o křesťanskou víru, toho přijmeme. Myslím, že tím, že pořádáme různé akce, tak by o nás veřejnost povědomí mít mohla. Ale asi to nerozlišují od jiných církví.
8. To jsme dělali spíše dříve, momentální aktivita ve městě moc není. Letos o Velikonocích jsme měli koncert na Hlavní třídě s naší kapelou. Pozvali jsme i další církve, přišla ještě Církev Bratrská, Husité a Apoštolská církev, která měla na trzích stánek. Podobnou věc chceme uspořádat i příští rok. Společně alespoň s jednou církví chceme na veřejnosti číst z Bible a odpovídat na případné otázky. Věnujeme se i službě v azylovém domě, momentálně ale tato aktivita neprobíhá.

V roce 2010 jsme si půjčili od Husitské církve kostel a dělali jsme půlnoční mši pro veřejnost. Bylo zcela plno. Hráli jsme připravené písně a pastor Apoštolské církve měl slovo, protože nám jde i o spolupráci.

Naše kapela měla v tomto roce koncert v Oáze (nákupní centrum). Každé dva měsíce jsme potom pronajímali Kladenské divadélko, ve kterém kapela zpívala pro veřejnost.

9. Impuls k velikonoční akci dalo město, které chtělo, aby na slavnostech bylo zastoupení církví a aby církve udělaly nějaký program, takže jsme se toho chopili. Různé církve tam měly prezentace, zpívaly se písničky, rozdávaly se Bible, byly tam různé stánky. Jednalo se o takovou větší akci na celý den. Máme s radnicí dobré zkušenosti, vyšli nám vstříc. Třeba podium o Velikonocích nám dala radnice úplně zdarma.
10. Spolupráce v této době zas taková není, dřív to bývalo více. Vůči nikomu se nevymezujeme, kromě sekt.
11. Rádi bychom opakovali akci o Velikonocích. Cílem je i jít více sloužit ven, víc do ulic, ale samozřejmě záleží i na penězích a organizaci. Církev by se neměla schovávat, měla by být vidět, o což se určitě budeme snažit. Tím, že máme kapelu, máme určitou výhodu. Lidé se zastaví, aby poslouchali muziku a my je pak už můžeme lépe oslovit, což jsme zažili právě na Velikonočních slavnostech.

13.6.1 ZÚČASTNĚNÉ POZOROVÁNÍ

Bohoslužby probíhající v Rodinném centru mají zcela jiný charakter než bohoslužby v kostelech. Centrum je vlastně rodinný dům, ve kterém jsou v přízemí dvě útulně zařízené místnosti a kuchyňka. Před samotným zahájením se věřící sejdou, aby největší místnost připravili k bohoslužbě. To znamená, že židle se dají do řady a uprostřed místnosti vznikne něco jako oltář umístěním notového stojanu. Farář po krátkém uvítání a modlitbě vyzve ke zpěvu křesťanských písní, které doprovází členka sboru na kytaru. Jde o popové libivé songy, které přítomní zpívají ve stoje se zavřenýma očima a zpívaná slova o Bohu myslí zcela upřímně. Pastor přitom hraje na dřívka a atmosféra je téměř táborákově uvolněná.

Následují osobní modlitby všech členů sboru a další písně.

Pastor poté započne samotné kázání. Čtení z knihy Izajáš o prorockví se rychle změní na současný smysl života, kdy lidé chtějí mít stále víc, ale radost z toho nemají. Radost a smysl totiž může doopravdy dát jen Bůh a víra v něj. Kázání pokračuje tématem o těžkostech víry.

Zřejmě i proto, že jsem přítomna já, je připomínána nutnost změnit svůj život a vzdát se určitých věcí. Ostatní přikyvují, ale posléze mi u kávy vysvětlují, že ačkoli se člověk vzdá určité svobody, je víra to nejlepší, co může jednotlivce na tomto světě potkat. Důkaz o existenci Boha je zcela jasně daný osobou Ježíše Krista, a tak přítomní nevidí žádný důvod, proč v Boha neuvěřit, proč se připravit o možnost věčného života a spasení.

Kázání i bezprostřední debata na ně navazující je vedena v neformálním a přátelském duchu. Napojení a nasycení nevěřící výzkumnice je samozřejmě stejně jako hledání upřímných odpovědí na všechny otázky.

Křesťanské společenství je velmi otevřenou skupinou, o které ovšem málokdo ví.

13.7 ČÁSTEČNÝ PŘEPIS ROZHOVORU S PASTOREM BIBLICKÉHO SBOR KŘEŠŤANŮ Kladno MARCUSEM DENNYM

1. Křestem, ale nejdříve musíme toho člověka poznat, aby souhlasil s naší vírou. Křtíme ponořením a teď v zimě je s tím trochu problém, protože to nemáme kde udělat.
2. Máme deset členů, když nepočítám naši rodinu.
3. Na bohoslužby chodí všichni.
4. Konají se v naší kanceláři v kulturním domě na Kladně v neděli dopoledne.
5. Slavíme Vánoce a Velikonoce.
6. Děláme ve středu biblické hodiny tady u nás doma. Na nich si čteme z Bible a studujeme ji, jsou to modlitební setkání. V pátek se tady také scházíme, společně jíme a povídáme si, modlíme se potom asi hodinu. Jsme velmi otevření a díky malému počtu členů jsme všichni jako rodina. Můžou sem přijít kdykoliv.
7. Pořádáme English camp a dříve také English club. Na English campu máme jedinečnou příležitost bavit se o náboženství, sdělit lidem, kdo to byl Ježíš Kristus. Spousta z nich o tom nikdy neslyšela a jsou zvědaví. Je to příležitost sloužit lidem. Také rozdáváme letáčky, měli jsme reklamy v MHD na English camp i na English club. Naše členka Eva je z English campu, kde byla se svými kamarády. Ale náš hlavní přístup je přes přirozené

přátelské vztahy. Předchozí pastor Peter třeba mluvil s naším sousedem Danielem, který se stal velmi aktivním věřícím a já už teď vím, že mu to tady budu moci předat a založit nový sbor jinde.

8. English club teď nefunguje, protože toho máme se ženou hodně. Musíme se naučit dobře česky a tak jsem to zatím pozastavil. V létě pořádáme English camp, který se pořádá na hradě Nečtiny. Po dobu třech týdnů, když jsou tady naši američtí bratři, pořádáme tady na zahradě barbecue a různá setkání s našimi přáteli a sousedy.

Eva s Danielem četli pasáže z Bible o Velikonocích, jinak nic neděláme.

9. S městem nespolupracujeme.

10. Máme stejný přístup jako Církev bratrská, se kterou jsme v kontaktu, hlavně s pastorem. Moje žena k nim chodí. Jinak jsem tady ještě krátkou dobu, a hlavně se musíme učit češtinu. Ale jsme velmi otevření a bavíme se se všemi.

11. Rád bych, když nám dal Bůh někoho, kdo je schopný sbor vést, tedy Daniela, založil nový sbor jinde. Cílem je, aby tohle byl český sbor, my jsme jen misionáři, kteří mají za úkol založit co nejvíce sborů ve městech, kde je to potřeba. Jsem tady dočasně.

13.7.1 ZÚČASTNĚNÉ POZOROVÁNÍ

Na biblické hodiny se členové sboru scházejí v novém rodinném domku v Lidicích, který je pronajímán již od dob prvního misionářského pastora Petera Smithe. Nyní v něm žije Marcus Denny se svojí rodinou.

Biblické hodiny se odehrávají v neformálním duchu, jsou lemovány modlitbami a středobodem zájmu je studium Nového zákona, na který se společenství zaměřuje především. Postupuje se od kapitoly ke kapitole, všichni živě diskutují a odpovídají na otázky. Duchovní prožitek narušuje pouze neposedné štěně, které se ochomýτά kolem členů, rve jim ponožky a ničí gauč. I díky tomu je atmosféra méně vážná, přestože se jedná o vážná témata. Marcus přechází z angličtiny do češtiny, nástupce pastora Daniel pro ostatní překládá, ačkoli zřejmě všichni přítomní, počtem tři, angličtině rozumí.

Setkání začíná v půl osmé a často se protáhne až do půlnoci. Živá diskuze nad Bibli je pro věřící velkou výzvou a nechtějí odejít, aniž by kapitola nebyla uzavřena.

Jde o velmi příjemný večer, který členy sboru viditelně stmeluje.

13.8 ČÁSTEČNÝ PŘEPIS ROZHOVOR S KAZATELEM SBORU ADVENTISTŮ 7. DNE NA KLDNĚ PETREM HARASTEJEM

1. Křtíme dospělé, děti pouze po pohovoru s rodiči a ne mladší 12 let. Záleží na tom, zda je žadatel ateista nebo třeba katolík, každopádně s ním na několika sezeních mluvím o našem pojetí víry a když ho přijme, můžeme přejít ke křestu. Křest ponořením provádíme v jiné místnosti než jsou bohoslužby, většinou v pátek.
2. Sbor má 50 členů.
3. Na bohoslužby, pokud se nestane nějaká závažná událost, docházejí všichni členové.
4. Bohoslužby konáme v sobotu dopoledne, po nich následuje přednáška a odpoledne ještě tzv. Sobotní škola, kde se bavíme o Bibli a naší víře.
5. Žádné svátky neslavíme, ani Velikonoce a Vánoce.

6. Pro věřící děláme modlitební týdny s tematikou - pro mládež, pro rodiny - vždy asi dvakrát do roka. Máme ještě klub pro děti, taková obdoba Junáka, což je celosvětově organizováno. Hodně se zapojujeme do charitativní činnosti a spolupracujeme s Adrou.
7. V jiných městech jsme aktivní ve školách, kde pořádáme různé semináře, třeba o vztazích nebo o sexualitě, ale je to vždy limitováno učiteli nebo řediteli škol, kteří většinou nic náboženského na svých školách nechtějí. Tady nic podobného zatím neděláme.
8. Žádné aktivity pro veřejnost nepořádáme, kromě charitativní činnosti – navštěvujeme dětský domov, věznici a nemocnice.
9. Zapojili jsme se do velikonoční akce na Hlavní třídě, kde jsme se střídali ve čtení Bible, ale byla to spíše samostatná aktivita některých našich členů. Jinak já s městem osobně zkušenosti nemám, ale vím, že třeba ve Zlíně je starosta církvím velmi nakloněn, zve si představitele k sobě na schůze a ptá se jich, jak jim může pomoci. Tady nic takového není. Město podpoří maximálně nějaký koncert, protože to je součástí kultury, ale nic duchovního. Na Moravě nám dokonce odmítli pronajmout sál knihovny, kde jsme chtěli udělat přednášku pro veřejnost s duchovní tematikou.
10. Nevymezujeme se sami o sobě, ale určité věci jsou samozřejmě dané – ostatní světi neděli a na tom se prostě neshodneme. Poslední dobou ale není chuť mluvit o rozdílech, spíš naopak.
11. Rád bych se seznámil s ostatními církvemi ve městě a zkusil nějak spolupracovat. Také bych rád šel na radnici požádat o spolupráci.

13.8.1 ZÚČASTNĚNÉ POZOROVÁNÍ

Adventistické bohoslužby jsou velmi moderně pojaté a návštěvník se na nich cítí trochu jako na popovém koncertě. Moderátor do mikrofonu, který vzhledem k malému prostoru působí mírně komickým dojmem, odříkává formulky, které mají dav “rozhicovat.” Po úvodní modlitbě následuje píseň z kancionálu Zpívej Hospodinu, který mají všichni k dispozici. Než dojde na samotné kázání, ptá se moderátor, kdože splnil úkol a připravil si výklad. Výchozím textem je brožurka vydávaná adventistickým vydavatelstvím, podle které členové studují, a následně diskutují, podobně jako ve škole. Po necelé hodině a patnáctiminutové pauze je na

programu modlitba, písně a kázání, které trvá přibližně 45 minut. Hlavní kazatel sboru pan Harastej je při svých kázáních expresivnější, zatímco druhý kazatel je spíše vtipný, méně se zabývá tématy Posledního soudu a zkázy světa. Na konci, po konečné modlitbě, následují opět písně a také vystoupení pěveckého sboru.

Sobotní přednášky, konající se v odpoledních hodinách, jsou opět lemovány písněmi. Jistými exhibicionistickými sklony trpí zřejmě mnoho lidí ze sboru, a tak se prostřídávají před mikrofonem, zpívají duety a srdceryvné melodie a z podkladu pouštěného z kláves se ozývají stále další a další písně.

Po takovém úvodu, během něhož jsou přítomným rozdány lístečky s možností psát na ně dotazy, začíná samotná přednáška. Tentokrát jí vede kazatel sboru pan Harastej, který začne zobrazením rovnou na dřevě problému, tedy na plán vykoupení, na důkazy o 150 let trvajícím počátku Posledního soudu (přírodní katastrofy, špatné mezilidské vztahy, války, diferencovanost křesťanských církví apod.). Přibližně 30 přítomných vydatně pokyvuje hlavou, občas se ozve i hlasité „Ano!“, které zní ještě hrozivěji než samotný obsah přednášky.

Věřící jsou ale na takové věci zvyklí, kromě mě se nad neutěšeným stavem nikdo nepozastavuje, snad proto, že všichni tito lidé budou zcela jistě spaseni, a tudíž se Posledního soudu nemusí bát. Naopak – těší se na něj. Přednáška vychází z knihy Daniel 7-8, odkaz je také na Matouše 24 a 32. Prostor na dotazy nikdo nevyužije. S přáním, že se možná sejdem i příště, pokud už nenastane slibovaný konec, se kazatel loučí.

Po přednášce je připravené občerstvení a téměř všichni členové zůstávají v budově, jen se přesunou do jiné místnosti. Adventisté jsou, paradoxně k jejich víře, velmi přátelští lidé, a ve sboru panuje rodinná a pozitivní atmosféra. Domlouvají se společné výlety a Silvestr, muži se galantně starají o dámy, kterým nosí chlebičky a džus a mladí lidé, mnozí čerství členové sboru, se druží.

Mladých lidí kolem dvaceti let je ostatně u Advenstistů nejvíce ze všech ostatních kladenských církví.

13.9 ČÁSTEČNÝ PŘEPIS ROZHOVORU S FARÁŘEM Kladenského sboru Církve československé husitské PHANUELEM OSWETO

1. Jsou tři možnosti. První možností je křest. Než je člověk pokřtěn, uvedeme ho do křesťanského života, aby věděl, co znamená být věřící. Jakmile se nechá pokřtít, automaticky se stane členem sboru. Za druhé je to biřmování. To znamená, že dotyčný byl předtím členem jiné církve, ale rozhodl se patřit do našeho sboru. Nemusí se tedy příliš obsáhle seznamovat s křesťanskou vírou, ale spíše s našimi zásadami. Zatřetí to je člověk, který má zájem, protože sem chodí už s přítelem nebo rodinným příslušníkem. Takový člověk ani nemusí být pokřtěn a může mezi nás chodit. Pokud chce, časem se může sám rozhodnout, zda se nechat pokřtít.
2. Kolem tří set.
3. Průměrně třicet pět.
4. V neděli se začíná v 8.15 modlitební skupinkou u oltáře a od 9 hodin začíná normální bohoslužba se školkou pro děti. Po ní následuje občasný dýchánek u nápoje a občerstvení.
5. Slavíme v podstatě jen Vánoce a Velikonoce, další svátky si jen připomínáme, stejně jako upálení Mistra Jana Husa nebo příchod Cyrila a Metoděje.
6. Těch máme mnoho. V pondělí máme Setkání nad Biblí v domově pro seniory a ženskou a mužskou skupinku, v úterý je zde ženská skupinka sdílení, ve středu je otevřený kostel pro veřejnost spolu s Křesťanskou poradnou, večer jsou sdílení a modlitby a biblická hodina a v pátek od rána funguje Mimiškolka s péčí o předškolní děti.
7. Zatím jsem to dělal jen v Praze, na Kladně to ale mám v úmyslu zkusit také. Nepředstavuji si, že bych běhal v ulicích, ale chtěl bych dát lidem najevo, že nás můžou navštívit – asi při nějaké akci.
8. Kromě otevřeného kostela a Křesťanské poradny, která je vlastně otevřená pro veřejnost s možností odpovědi na jakoukoli náboženskou otázku, ještě mimo jiné vedu projekt, který podporuje konkrétní centra pro děti v Keni. Dále pořádáme koncerty.
9. Zapojili jsme se na Velikonoce, kdy se tady pořádaly trhy. Pokud město něco organizuje, vždy tam jdeme.

10. Určitě spolupracujeme, každý měsíc tady máme ekumenická setkání s ostatními křesťanskými církvemi.
11. Chtěl bych od příštího roku založit anglický klub, protože já a moje žena mluvíme dobře anglicky. Cítíme o podobnou službu zájem. Představuji si, že by kurzy byly zadarmo, nejdříve pro naše děti a potom uvidíme, jestli budeme pokračovat i s veřejností.

13.9.1 ZÚČASTNĚNÉ POZOROVÁNÍ

Na nedělní bohoslužbu stačí dorazit na devátou hodinu ranní, přesto se asi dvanáct členů schází již ve čtvrt na devět na tzv. modlitební skupinku. Ta probíhá před oltářem v kruhu, kde stojící členové společně s farářem odříkávají osobní modlitby za své blízké, nemocné nebo za spásu světa. Modlitby jsou neformální, přesto mají určitý řád. Jsou odříkávány potichu, ale důrazně, a na konci je všichni přítomní posvěť hlasitým „Amen“.

Před devátou hodinou začínají přicházet první věřící na pravidelnou bohoslužbu. Někteří se již zastavili v klubovně, kde pastorační asistentka vaří čaj. Po krátkém přivítání odcházejí děti společně se dvěma členkami sboru do klubovny a ostatní pokračují v programu. Následuje čtení z Bible, kázání a písně, které se střídají se svědectvími a osobními modlitbami přítomných. Jedna modlitba se vztahuje také ke mně a k mé práci. Kázání je vždy zaměřené na určité téma podle kalendářního období.

Po bohoslužbě se nikdo nemá příliš k odchodu, je vidět, že se věřící chtějí pozdravit a promluvit si. Většina z nich také záhy odchází do prostoru klubovny pod synagogou, kde je již připravené občerstvení. Mluví se o všem. Je cítit tradiční pospolitost a výlučná jednota členů této církve, kterou jsem zažila nejen v kladenském sboru.

13.10 ČÁSTEČNÝ PŘEPIS ROZHOVORU S FARÁŘKOU Kladenského sboru Českobratrské církve evangelické DANIELOU BRODSKOU

1. Než se lidé stanou členem církve, musí docházet na tzv. katechezi, to je vyučování, které zaměřuji hlavně na to, abych zjistila, co ti lidé vlastně mají za představu. Co čekají od toho, že půjdou do církve. Druhá etapa je, že se věnuji tomu, aby věděli, do které církve jdou. Vždy jim říkám, aby nechodili k evangelíkům. Máme tak jednotvárné kostely, katolíci mají nádherné zdobené kostely a je jich víc, mají úžasné programy a podporuje je město, takže proč nechcete jít tam, proč chcete jít k nám? Dělán takového advokáta, abych se přesvědčila, že opravdu vědí, co chtějí a strefili. Poté se zaměřuji na znalost Bible a na křesťanské postoje ve světě. Až když adept tím vším projde a řekne „ano, já chci být pokřtěn“, je při bohoslužbě pokřtěn.
2. Kladensko-rakovnický sbor, který teď již nefunguje, neboť na Rakovnicku vymřeli lidé a zbylí se přepsali do kladenského sboru, měl podle statistiky z roku 2010 233 členů.
3. Bohoslužeb se podle statistiky z roku 2010 účastní průměrně 38 lidí.
4. Konají se v neděli dopoledne, součástí jsou i bohoslužby pro děti a výsluha Večeře Páně.
5. Jakožto evangelíci nectíme svaté, takže slavíme jen nejdůležitější křesťanské svátky – Vánoce, Velikonoce a svátek Svatého Ducha.
6. Pořádáme biblické hodiny jednou za týden, ale je to aktivita, která je těžce na ústupu, protože lidé nemají čas a v současné době chodí na tyto hodiny pouze senioři. Dále tu jsou nedělní školy pro děti, aby se dospělí mohli v klidu věnovat bohoslužbě, a týdenní hodiny náboženství rozdělené do pěti skupinek. Vše se řídí podle potřeb lidí ve sboru. Až bude potřeba, určitě obnovíme mateřské centrum.
7. Naše webové stránky jsou navštěvované, a také se prezentujeme službou veřejnosti. Pořádáme sbírky pro kojenecký ústav nebo jsme sloužili v azylovém domě. Jak si toho město a veřejnost všimne, nebo jak to ocení, tím se nezabývám. Pro mě je prioritní služba, aby lidé věděli, že se sloužit má a že se nemá čekat ani odměna, ani chvála.
8. Pro veřejnost v podstatě děláme jenom koncerty přímo v kostele. Omezujeme se na adventní koncerty, jiné totiž nejsou navštěvované. Zapojili jsme se také do Noci kostelů.

9. Na Kladně toho je relativně dost, ale ne v podobě, kterou by město nějak zvlášť podporovalo. Já třeba mám zkušenosti z jiných měst, kde vedení města bylo k církvím mnohem vstřícnější. I když my si stěžovat nemůžeme, my jsme dostali na opravu fasády od města 250 tisíc Kč, ale nebylo to jednoduché. Já jsem pochopila, že od města se nemá moc chtít a tak po něm moc nechci. Naopak sdělovací prostředky jsou k nám vstřícné. Mediální rozhovor zde proběhl asi desetkrát za třináct let, co jsem tady.
10. Od začátku, co jsem tady, svolávám s tradičními církvemi a některými novými schůze jako duchovenstvo, přibližně dvakrát, třikrát do roka. Většinou se domlouváme na Týdnech modliteb a dalších společných akcích. Sekty a církve založené na jiné víře v podstatě ignoruji.
11. Přišla jsem do zdecimovaného sboru a jako první bod v programu jsem si dala budování sboru. Takže se spíše zaměřuji na práci s rodinami a dětmi, které do sboru přicházejí a také na pomoc starým lidem tady ve sboru. Snažím se, aby byla církev pořád lidem nablízku a dávala naději. Větší cíle do budoucnosti nemám.

13.9.1 ZÚČASTNĚNÉ POZOROVÁNÍ

Sbor na svých bohoslužbách působí velice živým dojmem. Pobíhající děti jsou brzy odvedeny do vedlejší místnosti, aby mohla začít bohoslužba. Ta je zaměřena na určité téma ze života, na které můžeme najít odpověď v Bibli. Farářka Daniela Brodská umí své věřící zaujmout, všechny je až mateřsky zná a občas je během kázání dokonce osloví jménem.

Biblické hodiny, které se konají v úterý dopoledne, navštěvuje okolo šesti věřících převážně důchodového věku. Začíná se biblickým úvodem, přesněji Markovým evangeliem z přepisu holandského teologa Lindena. Všichni pozorně sedí, někteří si zapisují jakési poznámky či dotazy na později. V druhé části se zvedá jedna z věřících, která se chce podělit o článek z časopisu Vesmír, který pojednává o sedmi smrtelných hříších a dává je do souvislosti s ekonomikou. Příspěvek strhne lavinu diskuzí, je dokonce přečten podruhé.

Po hodině se však začínají někteří zvedat na autobus a do půl hodiny jsme na biblické hodině s farářkou samy. Dědečkové a babičky jsou prý v těchto případech přesní jako

hodinky, a jen neradi jezdí jinými spoji než těmi, které mají vyzkoušené. Z hodiny si ale zcela jistě odnášejí dobrý pocit a nové otázky k zamyšlení.

13.11 ZÚČASTNĚNÉ POZOROVÁNÍ BOHOSLUŽBY SVĚDKŮ JEHOVOVÝCH:

Budova Svědků Jehovových stojí na okraji panelového sídliště. Nápis na ní je několikrát viditelně přetřený. Stavba už pamatuje mnohé – bývala tu prodejna Jednota, obchod s koberci a herna. Od roku 1998 patří právě Svědkům Jehovovým, kteří ji zrekonstruovali a otevřeli 6. prosince 1999 rovnou svatebním obřadem.

Bohoslužby se konají v neděli dvakrát, dopoledne a odpoledne, to kvůli vysokému počtu věřících.

Samotná bohoslužba probíhá v duchu přednášky či školení – je zde moderátor, který do mikrofону vyzývá členy k různým aktivitám a vede diskuzi. Do té se zapojují téměř všichni přítomní. Hluboké otázky víry se tu probírají jakoby omylem.

Za mantru slouží věřícím měsíčník Strážná věž, který všichni drží v rukách. Není to však stejná verze, která se rozdává na ulicích.

Samotné kázání potom probíhá tak, že jeden z členů postupně předčítá na podiu pasáže z časopisu, které obsahují odkazy na Bibli. Ostatní si verš nalistují a moderátor vyvolá někoho, kdo jej přečte. Následují kontrolní otázky, na které se členové způsobně hlásí.

Po hodině následuje zpěv písní a přednáška, při které už všichni poslouchají, zapisují si poznámky a následně opět diskutují.

Kazatelem jsem jako výzkumnice odmítnuta, jelikož prý nechce více poškozovat jméno kladenského sboru, který minulý rok svou reportáží pošpinili novináři. Jedná se mnou velice mile, ale nekompromisně. Rozhodla jsem se tedy v této práci rozhovor s knězem Svědků Jehovových neuvádět.

14. INTERPRETACE VÝSLEDKŮ I.

Z rozhovorů i zúčastněného pozorování jasně vyplývá, že církve se projevují jako subkultury. Žijí svým vlastním vnitřním životem, obracejí se dovnitř, ke svým věřícím, pro něž také pořádají téměř veškeré aktivity. Komunikují hlavně mezi sebou, v rámci města nejsou neobvyklá setkání a aktivity pořádané více církvemi najednou.

Na veřejnosti se prezentují hlavně charitativní činnostmi a koncerty, na které ale většinou chodí samotní věřící s přáteli. Výjimkou je pár, aktivními sbory jsou Apoštolská církev, Církev československá husitská nebo Křesťanské společenství. Na úrovni mezinárodních aktivit přispívají ke kulturnímu životu také Bibličtí křesťané a Metodisté. Široká veřejnost však nemá příliš šancí se o aktivitách dozvědět.

S městem kromě Křesťanského společenství mají církve buď žádnou, nebo špatnou zkušenost. Městská radnice náboženský život ve městě nepodporuje. Výjimkou byla již mnohokrát popisovaná aktivita církví společně s městskou radnicí o Velikonocích 2011, kterou si ale ne všechny církve pochvalovaly. Noc kostelů oproti tomu byla příjemnou změnou, spíše proto, že nešlo o duchovní aktivitu.

Církve se prezentují jako otevřené. Do budoucna chtějí více spolupracovat a také více komunikovat s městskou radnicí. Současný stav berou jako handicap, se kterým by se rádi určitým způsobem vypořádaly. Konkrétní plány ale většinou nemají.

Zdá se, že sekularizace zastihla církve nepřipravené. Místo aby se soustředily na veřejný život, oslovování pomocí modernizace nebo se zajímaly o současné problémy, stáhly se do sebe. Tento stav jim úplně nevyhovuje, ale bránit se zatím nemají čím – chybějí nápady.

15. VÝSLEDKY EMPIRICKÉHO ŠETŘENÍ II.

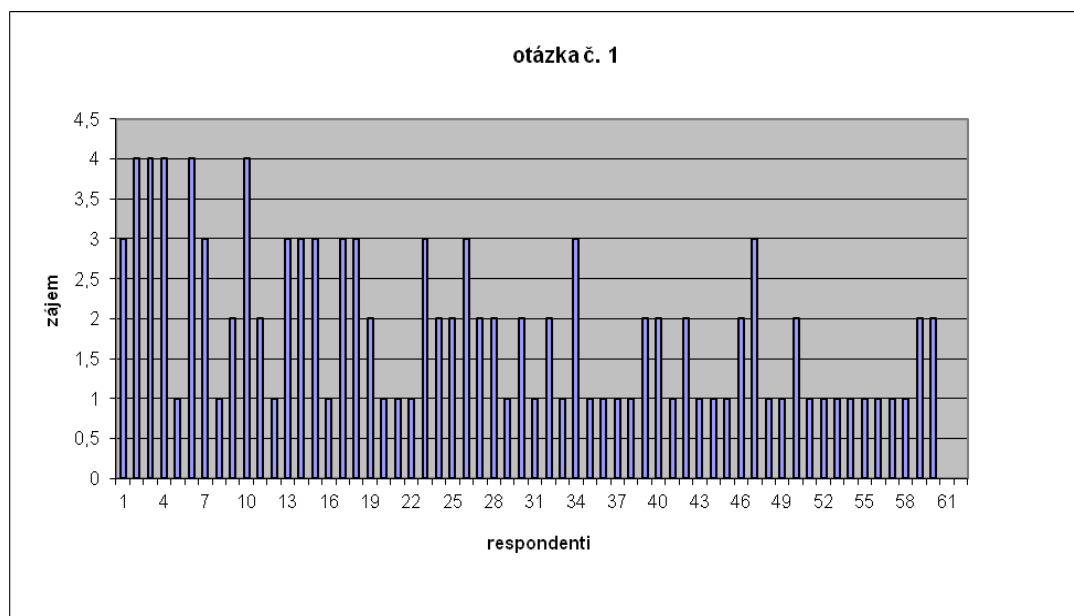
Zdrojem je vlastní empirické šetření, prováděné ve městě Kladně v roce 2011. Počet respondentů $n = 60$. Metodologie a konstrukce dotazníku je popsána v kapitole věnované pouze metodologii práce, dotazník včetně kódů je k dispozici v Příloze 1.

Použité grafy jsou vyhodnocením programu SAS.

1. Zajímáte se o náboženství a náboženský život?

Kódy:

1	Ne
2	Spíše ne
3	Spíše ano
4	Ano

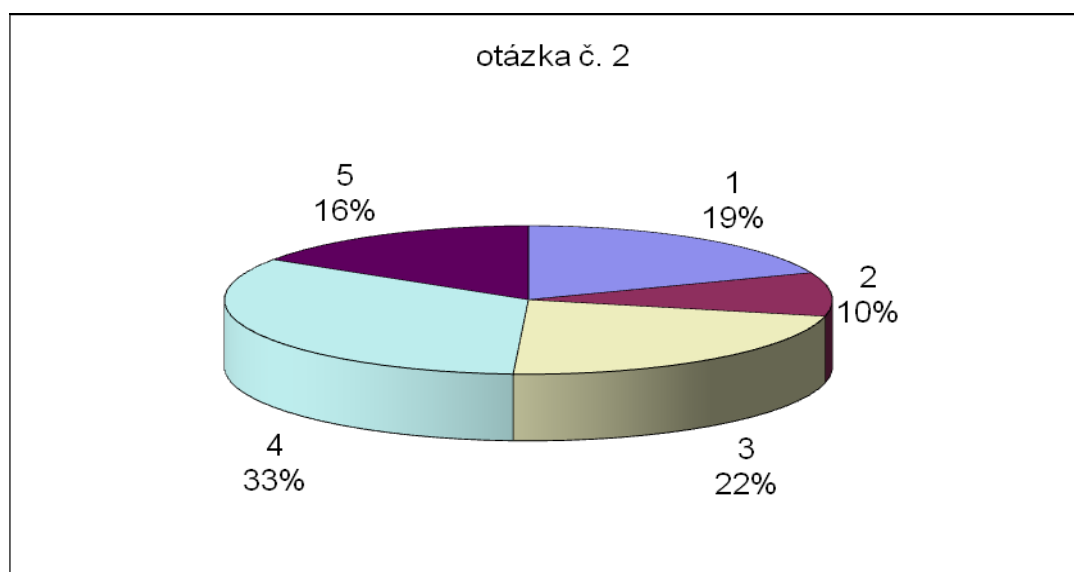

Na tomto grafu je dobře vidět agregování odpovědí *Ne* a *Spíše ne*. Hodnoty 1 a 2 tvoří celkově 70 %, z toho *Ne* téměř 50 %, zatímco *Spíše Ano* a *Ano* tvoří celkově 30 %, z toho *Ano* jen 10 %. Tři oblasti grafu $n = 1-41$, $n = 42-50$ a $n = 51-60$ sledují věkové rozlišení, první oblast 18-64 let, druhá oblast do 14 let, třetí oblast 65 a více let.

2. Máte ve své a) jádrové, b) širší rodině nebo a) širším, b) užším kolektivu člena nějaké církve?

Kódy:

1	Jádrová rodina
2	Širší rodina
3	Širší kolektiv
4	Užší kolektiv

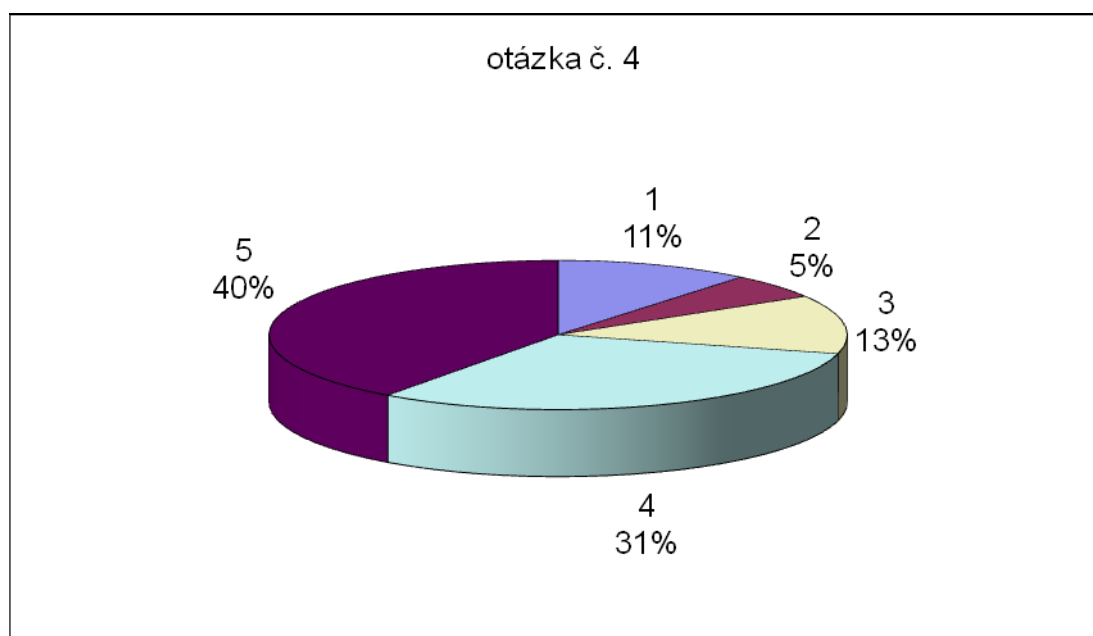

Kategorie 1 a 2 je jádrová a širší rodina, 3 širší kolektiv a 4 užší kolektiv známých a přátel. Kategorie 5 značí odpověď *Ne*. Je vidět, že věřící se rekrutují z rodin ateistů v přibližně čtvrtině respondentů, tři čtvrtiny znají mimo svoji rodinu.

4. Navštěvujete/navštěvovali jste někdy náboženská setkání či bohoslužby?

Kódy:

1	Ano, pravidelně
2	Ano, pravidelně o svátcích
3	Ano, nepravidelně
4	Velmi zřídka
5	Ne, nikdy

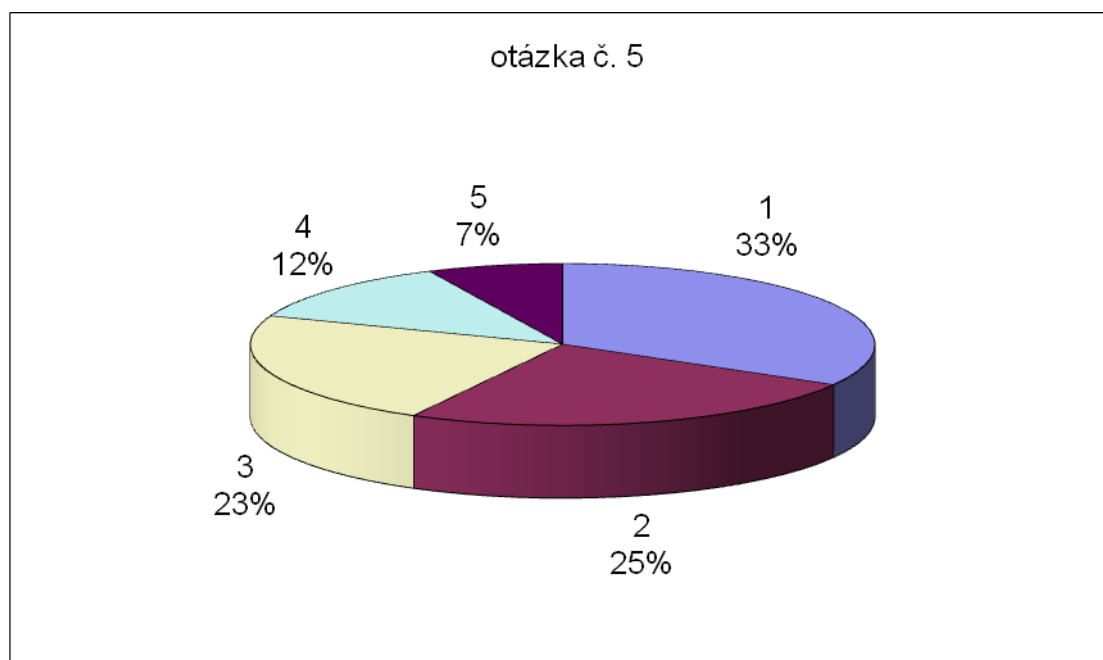

Kategorie 1 a 2 je zajímavá tím, že se u ateistů, jak se sami proklamují, vůbec vyskytuje. 13 % občas zaznamenaná především Vánoce a Velikonoce nebo těžké životní situace, přes 70 % návštěvu církevní institucí nepotřebuje, z toho 40 % nikdy, oněch 31 % navštěvuje zřídka, většinou z kulturních důvodů, jak vyplynulo z rozhovorů.

5. Máte povědomí o církevních aktivitách, které se konají ve městě?

Kódy:

1	Ne
2	Spíše ne
3	Vůbec se o tyto věci nezajímám
4	Spíše ano
5	Ano

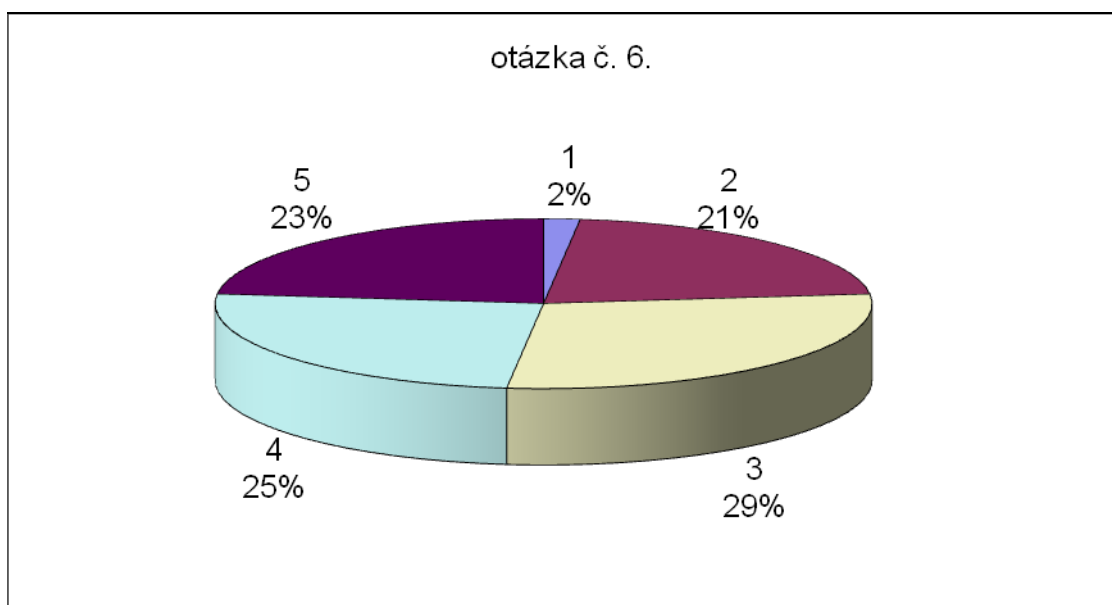

Přes 80 % nemá povědomí o aktivitách náboženských církví a skupin na Kladně, nebo se o ně vůbec nezajímá (23 %), necelých 20 % povědomí má, z toho 7 % odpovídá s jistotou.

6. Považujete za správný současný ateistický stav české společnosti, kdy se k církvím hlásí 14 % obyvatel?

Kódy:

1	Ne
2	Spíše ne
3	Nevím
4	Spíše ano
5	Ano

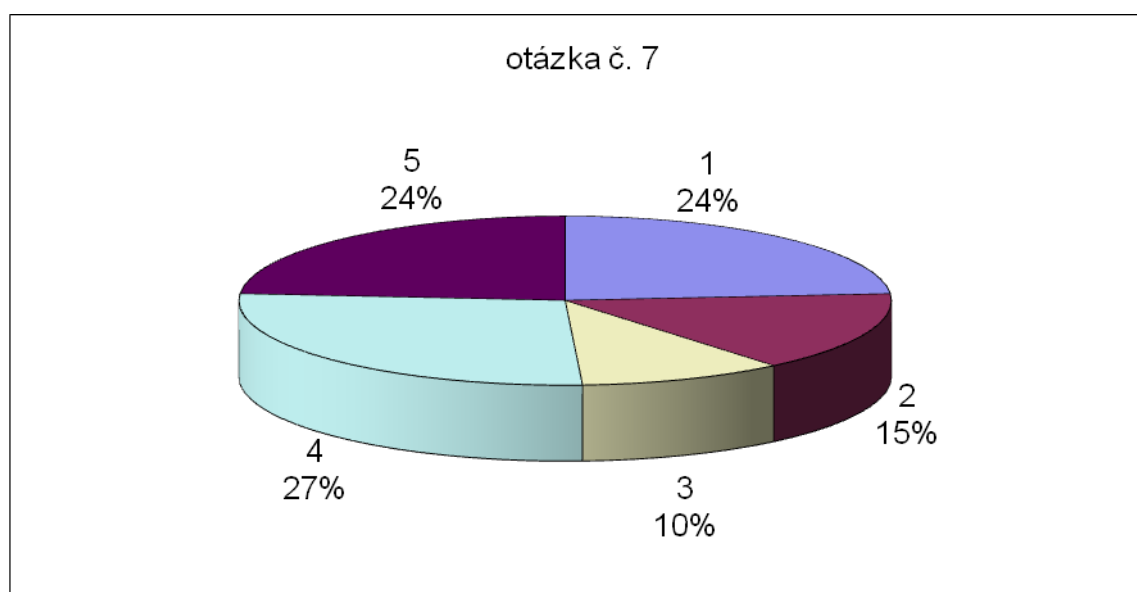

Pouze 2 % považují "stav ateismu" v ČR za problematický, 50 % souhlasí. Zajímavé je velké procento nerozhodných (kategorie 3, 29 %).

7. Myslíte si, že má v dnešní společnosti víra v Boha smysl, bez ohledu na příslušnost k církevním institucím?

Kódy:

1	Ne
2	Spíše ne
3	Nevím
4	Spíše ano
5	Ano

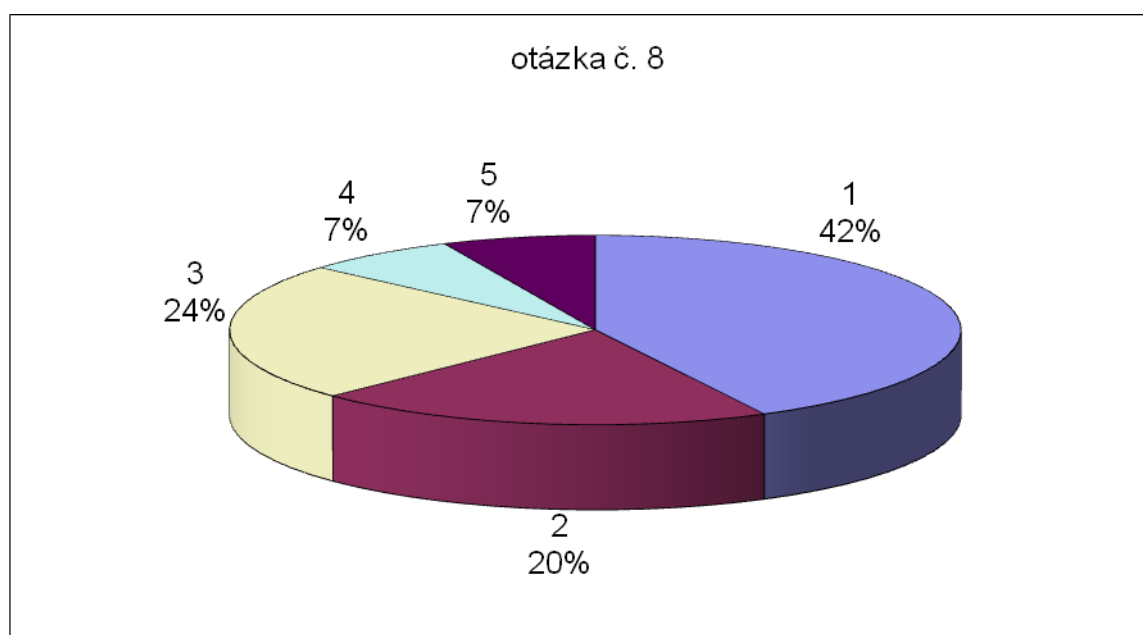

Tyto odpovědi považuji za zajímavé z hlediska "něcistů" tedy lidí, kteří v "něco" věří, aniž by k tomu potřebovali instituci církve či náboženského hnutí. Jen kolem čtvrtiny ateistických respondentů se domnívá, že víra v Boha nemá smysl, nerozhodných je poměrně málo - 10 % a k odpovědi *Ano*, víra v Boha má smysl se přiklání na Kladně přes 50 % těchto respondentů.

8. Uvítali byste větší angažovanost církví ve Vašem městě?

Kódy:

1	Ne
2	Spíše ne
3	Nevím
4	Spíše ano
5	Ano

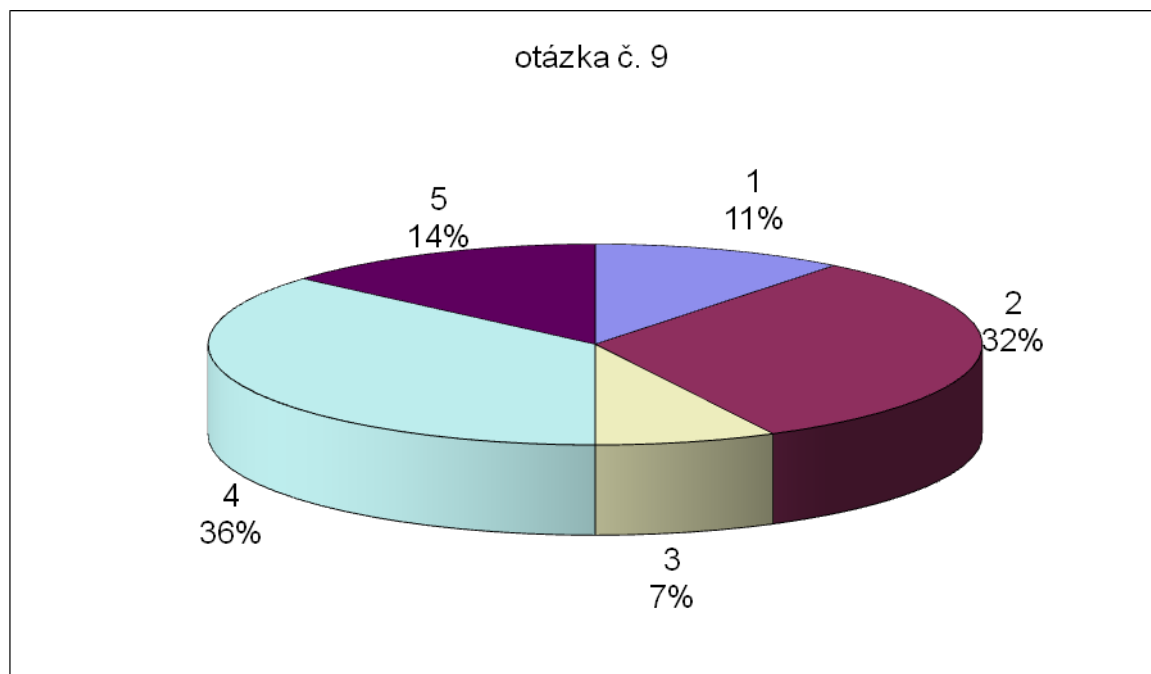

Větší angažovanost církví na Kladně by uvítalo jen 5 % respondentů. Odmítání je zřetelné, odpovědi *Ne* tvoří přes 60 %, nerozhodných - kategorie 3 - je téměř čtvrtina.

9. Propagace náboženských skupin ve městě mě:

Kódy:

1	Určitě vadí
2	Spíše vadí
3	Nemám názor
4	Spíše nevadí
5	Určitě nevadí

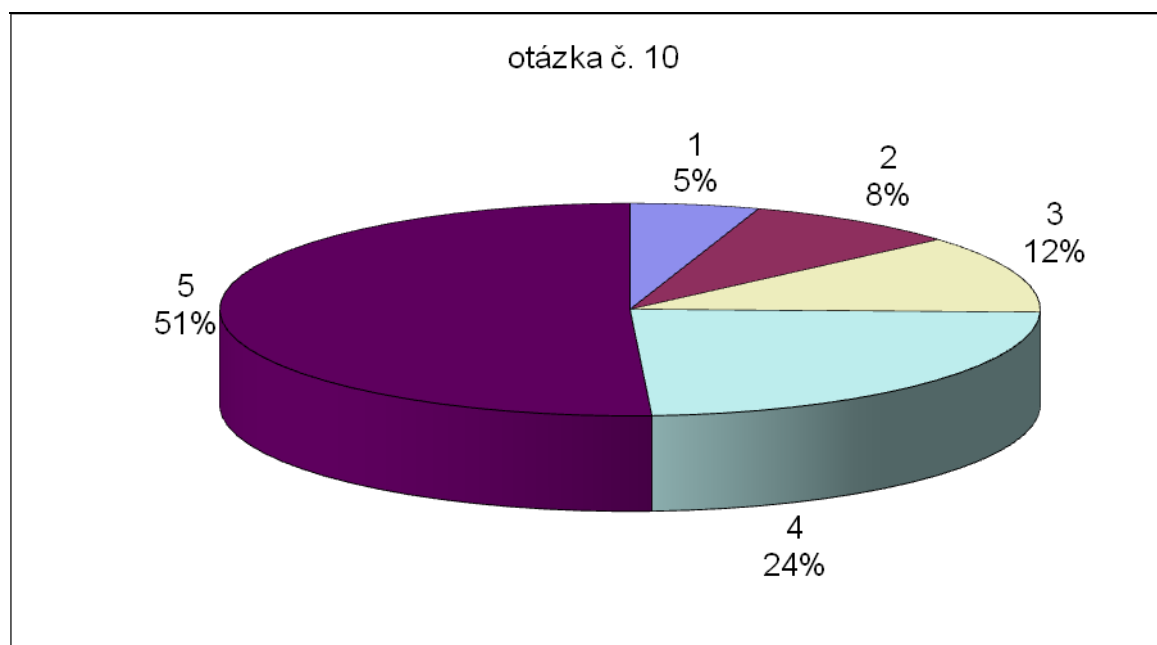

Určitě vadí propagace církví na Kladně 11 % respondentů, celková negace je 43 %. Tolerantních je téměř 50 %, 8 % je nerozhodných. V souvislosti s předcházející otázkou vidíme jistou toleranci. V 60 % nechtějí větší angažovanost, ale vadí jim přibližně ve 40 %.

10. Souhlasíte s tvrzením, že náboženství je soukromá věc každého občana a nepotřebuje k tomu církevní instituce?

Kódy:

1	Ne
2	Spíše ne
3	Nevím
4	Spíše ano
5	Ano

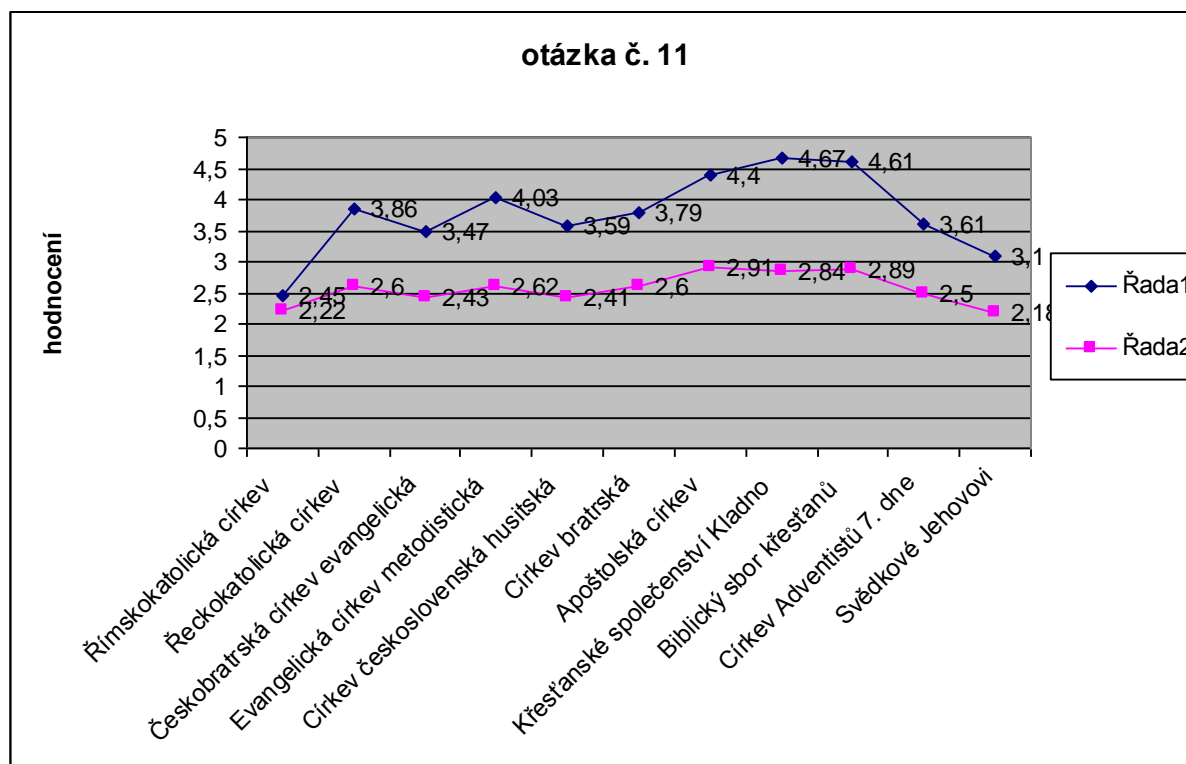
Tato otázka, kontrolující otázku č. 7, je podle očekávání agregována do tří čtvrtin odpovědí, že není třeba k náboženství a víře církevních institucí. Dokonce i procentuálně odpovídá situaci popsané v otázce 7, kdy se tři čtvrtina respondentů domnívá, že víra v Boha má smysl, nebo neví.

11. Tabulka: Povědomí a vnímání církví na Kladně

Církev	Povědomí	Vnímání
Římskokatolická	2,45	2,22
Řeckokatolická	3,86	2,6
Česko-bratrská evangelická	3,47	2,43
Evangelická metodistická	4,03	2,62
Československá husitská	3,59	2,41
Církev bratrská	3,79	2,6
Apoštolská církev	4,4	2,91
Křesťanské společenství Kladno	4,67	2,84
Biblický sbor křesťanů	4,61	2,89
Adventisté 7. dne	3,61	2,5
Svědkové Jehovovi	3,1	2,18

Poznámka: čísla označují dosaženou průměrnou hodnotu (počítáno jako aritmetický průměr) z pětibodové stupnice povědomí (Povědomí: 1=velmi velké, 2=velké, 3=tak trochu, 4=minimální, 5=vůbec žádné) a tříbodové stupnice vnímání (Vnímání: 1=pozitivní, 2=negativní, 3=neutrální).

Graf: Povědomí a vnímání církví na Kladně

Řada 1 označuje povědomí (1=velmi velké, 2=velké, 3=tak trochu, 4=minimální, 5=vůbec žádné), řada 2 vnímání (1=pozitivní, 2=negativní, 3=neutrální). Čím blíže je v řadě 1 k hodnotě 2, tím více negativně je daná církev vnímána respondenty. To se projevuje u Svědků Jehovových, následuje (dosti překvapivě) Římskokatolická církev. Neutrálního hodnocení dosahuje Křesťanské společenství Kladno a Biblický sbor křesťanů. Pozitivní hodnocení, projevující se blízkostí k hodnotě 1, nebo alespoň prolamující hodnotu pod 2, 0, se mezi respondenty neprojevuje.

V řadě 2 velkého povědomí dosahuje Římskokatolická církev a Svědkové Jehovovi, Křesťanské společenství Kladno a Biblický sbor křesťanů stejně jako Apoštolská církev nedosahují téměř žádného povědomí. Při porovnání s řadou 2 dosahují také velké neutrality ve vnímání.

15. INTERPRETACE VÝSLEDKŮ II.

Z grafů vyplývá, že kladenská ateistická veřejnost se o náboženský život nezajímá. Takovou hodnotu uvedlo 70 % respondentů. S věřícími se ale většinou setkávají, nejčastěji v kolektivu blízkých přátel, známých a sousedů (55 %), o něco méně v rodinách (29 %). Poněti o tom, do jaké církve věřící v jejich okolí patří, většinou nemají, nebo je údaj velmi povrchní (*katolíci, evangelíci*). Znalí jsou respondenti, kteří uvedli, že mají věřící v rodinách. Ti většinou zapsali velmi přesnou odpověď (např. *Římskokatolická církev, Církev bratrská* apod.).

Na bohoslužby nebo náboženská setkání respondenti nechodí (71 %). Pokud ano, tak hlavně o svátcích a nejčastěji do Římskokatolické církve. Nemají povědomí o náboženských aktivitách ve městě (58 %), nebo se o ně nezajímají (23 %). S tím souvisí také odpovědi na otázku, zda by respondenti uvítali větší angažovanost církví. 62% odpovídá *Ne* či *Spíše ne*.

Ačkoli tvrdí, že nemají povědomí o aktivitách církví ve městě, propagace náboženských skupin vadí 43 % dotázaných. To zřejmě souvisí s obecně negativním vnímáním církví vyplývající z tabulky č. 11. Bez ohledu na povědomí o církvích, hodnoty vnímání jsou nejbližší negativní hodnotě. Tomu odpovídají i odpovědi na otevřenou otázku č. 7.:

„Je to lež.“

„Kdyby byl pánbůh, tak to nedopustí.“

„Bůh nám nepomůže.“

„Je to zastaralé a překonané.“

„Nevidím v tom smysl.“

„Domnívám se, že víra v Boha ničemu neprospívá.“

„Zbytečné.“

„Jako nevěřící v tom nevidím smysl, ale neodsuzuji to.“

„Člověk by měl mít morální hodnoty nezávisle na víře v Boha.“

Vysoký sekularizační stav společnosti považuje za správný plných 50 % respondentů, jen 2 % vyloženě vadí. S tím se však neshodují odpovědi na otázku, zda má víra v Boha smysl. 51 % ateistické veřejnosti si myslí, že víra smysl má. Na „vině“ jsou nejspíše tzv. „něcisté“, tedy lidé, kteří věří v „něco“.

“V něco věřit by bylo dobré či prospěšné.”

„Má smysl, když ji člověk potřebuje, ale věřím v jiné věci.”

“Věcí každého v co (koho) věří.”

„Myslím si, že každý by měl v něco věřit.”

„Některým lidem pomáhá v něco věřit, když je to něco pozitivního, lidé se mohou snažit být lepšími.”

„Lidé by měli věřit, je jedno, jestli se tomu říká Bůh, nebo si to každý nazve podle svého, ale víra je základ života.”

„Je důležité věřit v něco, ať už tomu říkáme jakkoliv. Dodává to energii, pohled na svět, pomáhá to k vysvětlení určitých jevů atd.”

„Domnívám se, že víra je základní pilíř lidské duše. Když už nic nezbyvá, je to to jediné, o co se člověk může opřít. Nehledě na to, že člověk někam patří, je socializován, může si rozšířit obzory, obohatit se, vzdělat, a většinou se snaží dodržovat a dbát na morální zásady, protože je nutné, aby se z hříchů zpovídal.”

„V současném velmi uspěchaném světě lidé potřebují utéct někam do soukromí, poreferovat si o svých problémech a starostech se sebou (s Bohem).”

„Věra skýtá některé jistoty i v dnešní nejisté společnosti.”

„Věra v cokoli má smysl, člověku dodává naději a sílu.”

„Věra v něco umožňuje lidem snáze přečkat životní nesnáze a snáze se vyrovnat třeba se ztrátou milované osoby.”

Tomu by odpovídal i údaj vyplývající z otázky č. 10, zda si respondenti myslí, že náboženství je soukromá věc každého občana a nepotřebuje k tomu církevní instituce. *Ano* nebo *Spíše ano* odpovědělo 75 % dotázaných.

Z otevřených otázek se můžeme dočíst, proč mají respondenti tak negativní vztah k církevním institucím.

“Protože instituce není zprostředkovatelem víry, ale komunity. Víra může být i bez instituce.”

„Moderní společnost se snaží udělat z víry věc soukromou, ale podle mě by to měla být věc veřejná. Už jen proto, že ve formulářích sčítání lidu se vyplňuje kolonka o náboženství. Souhlasím však s tím, že k víře nepotřebujeme církev (ačkoli společenství je důležité). Je to pohled na svět, na jeho vznik a vývoj, plus základ morálky, kterou by se měli lidé řídit.“

16. CÍRKEVNÍ RESTITUCE V ČESKÉ REPUBLICE

Církevní restitucí se rozumí přidělení majetku církvím a náboženským společnostem, který byl v dřívější době státem zabaven (znárodněn). Majetek je vzat zpět do vlastnictví těm právním subjektům, kterým byl zabaven, nebo jinému právnímu subjektu téže církve nebo jiným církvím či náboženským společnostem. Celkově se jedná asi o 2 500 budov, 175 tisíc hektarů lesa a 25 tisíc hektarů orné půdy (Vývodová, 2012).

Historicky vzato byl majetek církvím na území Československa odejímán ve třech velkých vlnách:

1. Za josefínských reforem
2. Za pozemkové reformy první Československé republiky
3. Po komunistickém převratu v únoru 1948.

Ve starověku a středověku bylo zcela běžné, že panovníci, šlechtici a města na svých pozemcích stavěli kostely a fary, přičemž budovy patřily majiteli pozemku. Aby nebyla církev závislá na světských feudálech, bylo v roce 1139 na Druhém lateránském koncilu přijato tzv. patronátní právo. To v praxi znamenalo, že dosavadní majitelé církevních staveb právně uznali, že se vlastníkem těchto staveb stává církev a oni přebírají povinnost přispívat nadále na jejich údržbu, čímž si ponechali vliv na jmenování duchovních správců. Převod se bezezbytku podařil a od doby, kdy byl za vlády Přemysla Otakara II. zaveden zápis pozemkového vlastnictví v zemských deskách, nalézáme doklady o tom, že vlastníkem byla církev. Nejčastěji byla jako vlastník uváděna místní církev (obvykle v podobě kostela, záduší, obročí apod.) Toto praktické středověké opatření umožňovalo oddělit osobní majetek duchovních správců od majetku církve a zajistit tak jeho předávání na další generace.

Financování církví probíhalo prostřednictvím darů od zámožných věřících a sbírek. Velmi časté byly i dědické odkazy bezdětných zámožných věřících. K nemovitostem se církev dostávala právě prostřednictvím těchto darů, ovšem také kvůli církevnímu právu, které žádalo, aby bylo církevní jmění pokud možno uloženo v nemovitostech. V Čechách byl dalším zdrojem financí například i trvalý příjem ze státní pokladny jako odškodnění za nevrácení církevního majetku po bitvě na Bílé hoře (formou podílu ze cla z dovozu soli). Tehdy neobvyklé finanční řešení přijal panovník proto, aby se nemusela řešit složitá restituce

církevního majetku, ztraceného za husitských válek, pro neochotu nových majitelů církvi ho vrátit (Kalný, Batrla & Vlk, 1995).

O tom, že církev byla právoplatným vlastníkem svého majetku, nepochyboval československý stát při provádění pozemkové reformy v r. 1919. Patronátní práva během staletí postupně zanikala, ale mnoho jich existovalo ještě v době únorového převratu v roce 1948. Zákonem č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností na sebe převzaly československé státní orgány všechny dosud existující patronáty, a ustanovením § 11 zmiňovaného zákona veškerý soukromý a veřejný patronát církví přešel na stát (Kalný, Batrla & Vlk, 1995).

Po roce 1989 se začalo jednat o navrácení majetku církvím, a tak byl 1. srpna 1991 federálním shromážděním ČSFR přijat tzv. výčtový zákon, kterým se restituovaly majetky církví a náboženských skupin. Navráceno bylo okolo 200 budov, hlavně klášterů a řeholních domů. Místo zákonu o úplných restitucích se stát zákonně zavázal hradit platy, sociální zabezpečení a penze duchovních a kněží některých církví, náklady na provoz a údržbu znárodněného majetku církví, a to ze zdrojů státního rozpočtu. K úplné odluce státu a církve v Česku došlo až 8. listopadu 2012, kdy byl schválen zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, vládou předložený Poslanecké sněmovně 18. ledna 2012 a nabývající platnosti 1. 1. 2013. K navrácení majetku však dochází postupně, a to i vzhledem k ekonomicky krizovému období.

Ve stručnosti uvedu výtah ze zákona 428/2012 Sb. v několika bodech:

- Církvím má být vrácen tzv. původní majetek, který církvím, náboženským společnostem a církevním právníckým osobám dříve patřil a o který v důsledku majetkových křivd v období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990 přišly.
- Povinnými subjekty, jež mají především zemědělský majetek vydávat, jsou Pozemkový fond České republiky, Lesy České republiky a příslušné státní organizace, pokud daný původní majetek spravují. Majetek ve vlastnictví soukromých osob být navrácen nemůže, stejně jako majetek ve vlastnictví státu, který však byl mezitím zastavěn, který je na území vojenských újezdů, národních parků a národních přírodních rezervací nebo který např. slouží k plnění úkolů bezpečnostních sborů či je potřebný pro dopravní či technickou infrastrukturu. Zákon se též nevztahuje na katedrálu sv. Víta na Pražském hradě.

- Navracení má probíhat na základě výzvy k vrácení konkrétní věci (především nemovitě, ale i movité) vůči povinnému subjektu, doložením dřívějšího vlastnictví ze strany žadatele, stejně jako doložení majetkové křivdy, díky níž o danou věc přišel. V takovém případě pak má o vrácení povinný subjekt uzavřít s žadatelem dohodu, v případě zemědělských nemovitostí podmíněnou souhlasem pozemkového úřadu. Pokud by k dohodě nedošlo, může se žadatel obrátit na soud. Výzvu k vrácení je možné uplatnit nejpozději do jednoho roku od nabytí účinnosti předloženého zákona, jinak nárok na vrácení zanikne.
- Kromě vrácení konkrétních věcí má navíc dojít na základě tzv. smluv o vypořádání mezi státem a jednotlivými církvemi či náboženskými společnostmi k pravidelnému, třicetiletému vyplácení finančních náhrad. Nejvyšší náhrady jsou u Římskokatolické církve ve výši celkem 47,2 miliard Kč, u Církve československé husitské ve výši 3,1 miliardy Kč a u Českobratrské církve evangelické ve výši 2,3 miliardy Kč. Díky těmto smlouvám pak dojde k úplnému vypořádání všech nároků na původní církevní majetek.
- Kromě toho má být také postupně snižován státní příspěvek na provoz církví a náboženských společností, až po 17 letech přestane stát provoz církví financovat úplně a tím dojde k definitivní odluce církve od státu. (Sbírka zákonů č. 428/2012 Sb., s. 5474- 5486).

Ze zprávy Ministerstva kultury ČR o ocenění církevního majetku vyplývá, že církvím by mělo být vráceno 56 % jejich bývalého majetku. Celková hodnota původního církevního majetku byla stanovena na 134 mld. Kč. Z toho 75 mld. může být maximálně vydáno naturálně, finanční náhrada představuje 59 mld. Kč (Ministerstvo kultury ČR, 2012).

Tabulka předpokládaných rozdělení částky 59 miliard korun mezi církve je potom následující (zaokrouhlené na nejbližší vyšší desetinné číslo):

Vyznání	Církev	Předpokládané nároky	Celkem
Katolické	Římskokatolická	47,2 miliard Kč	48,97 miliardy Kč
	Pravoslavná církev v českých zemích ³⁰	1,2 miliardy Kč	
	Řeckokatolická	0,30 miliardy Kč	
	Starokatolická	0,27 miliardy Kč	
Evangelické	Církev československá husitská	3,1 miliardy Kč	9, 37 miliardy Kč
	Českobratrská církev evangelická	2,3 miliardy Kč	
	Apoštolská církev	1,1 miliardy Kč	
	Církev bratrská	0,76 miliardy	
	Slezská církev evangelická augsburského vyznání	0,65 miliardy Kč	
	Jednota bratrská	0,60 miliardy Kč	
	Evangelická církev metodistická	0,37 miliardy Kč	
	Bratrská jednota baptistů	0,23 miliardy Kč	
	Evangelická církev augsburského vyznání v České republice	0,12 miliardy Kč	
	Luterská evangelická církev a.v.v České republice	0,11 miliardy Kč	
Židovské	Federace židovských obcí v České republice	0,27 miliardy Kč	0, 27 miliardy Kč
Ostatní	Církev adventistů sedmého dne	0,52 miliardy Kč	0, 56 miliardy Kč
	Náboženská společnost českých unitářů	0,04 miliardy Kč	

³⁰ Pravoslavná církev se v širším smyslu slova řadí mezi katolické církve, ačkoli se odlišují v kulturních rozdílech i v zásadních otázkách věrouky, jako je papežský primát a rozdílného užívání Nicejsko – Konstantinopolského vyznání víry. Rozdíly mezi východní a západní katolickou církví existovaly od počátku. Ačkoli se církve snaží o vzájemný dialog, zatím se v tomto směru nepodařilo najít shodu.

Tabulka obsahuje údaje ze schváleného zákona č. 428/2012 Sb. a je autorsky zpracovaná. Obsahuje rozdělení církví podle vyznání, přičemž se díky tomu ukáže výsledná částka, která poputuje ke katolickým církvím, evangelickým církvím, židovským obcím a ostatním (nezařazeným) církvím. Rozřazení církví je obecné.

16.1 CÍRKEVNÍ RESTITUCE: POKRAČOVÁNÍ NEDŮVĚRY OBČANŮ V CÍRKVE?

V souvislosti s navracením majetku církvím a náboženským společnostem se již v průběhu roku 2011 začala objevovat v médiích kritika spojená s nejasnostmi a spekulacemi ohledně církevních restitucí. Nečitelnost celé situace způsobovala obavy o právní čistotu restitucí, ale také zpochybňování morálního práva církví na majetek. K tomu přispívaly v médiích šířené spekulace a dohady, kterých se dopouštěla stále častěji také odborná veřejnost. Je možné vysledovat několik témat, kolem kterých se kritika církevních restitucí shlukuje:

- **Samotná existence nároků církví na majetek.** Z hlediska právního může spočívat zejména ve skutečnosti, že podle některých výkladů nejde právně o církevní majetek, ale o majetek, který i v minulosti měl patřit státu. Avšak podle rakouského zákona z roku 1874 byl církevní majetek pouze pod státní ochranou a jeho zcizování nebo zatěžování podléhalo kromě státního souhlasu i souhlasu papežské kurie (Vývodová, 2012).
- **Možnost restituování majetku i církvím, které na navrácení nemají nárok.** V této souvislosti bylo zmíněno např. o Českobratrské církvi evangelické, která má třetí nejvyšší nárok na odškodnění za znárodnování v průběhu komunistických vlád v Československu, a údajně o takové vrácení ani nežádá. Tomu ovšem má být předejito jasným paragrafem zákona o církevních restitucích, který nařizuje, že vlastnická práva v období mezi 25. 2. 1948 a 1. 1. 1990 musí žadatelé prokazovat. Tento paragraf se ale týká jen žádostí o navrácení majetku. Finanční náhrada církvím je stanovena v zákoně bez ohledu na konkrétní žádosti o navrácení majetku (Vývodová, 2012).

- **Relativně velké množství peněz a majetku, který má být církvím navrácen.**

U některých církví by mohlo dojít až k absurdně vysokým náhradám, jako jsou desítky tisíc Kč na každého člena církve. Takovým případem by údajně mohla být Náboženská společnost českých unitářů, kde kritikové odhadují restituční nárok 232 tisíc Kč na člena (Janýr, 2012).

- **Poukazování na to, že některé náboženské spolky restituce napadají a protestují proti nim.** Církev nezastávaly shodný a jednotný názor a nevystupovaly v médiích s konkrétním vysvětlením.

Pro pochopení takových reakcí mi poslouží výsledky dlouhodobého výzkumu „*Důvěra některým institucím veřejného života*“, projekt Naše společnost, který je součástí projektu Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR:

Důvěra církvím ve vybraných šetřeních (v %):

	Únor 2002	Březen 2012	Září 2012
Rozhodně důvěřuje	8	7	4
Spíše důvěřuje	26	22	16
Spíše nedůvěřuje	28	25	24
Rozhodně nedůvěřuje	23	26	37
Neví	15	17	9

Z tabulky vyplývá, že nedůvěra v církev je v české společnosti zakořeněná a má stoupající tendenci. Je zřejmé, že negativní vnímání církevních institucí uvnitř společnosti ovlivnil fakt projednávání církevních restitucí.

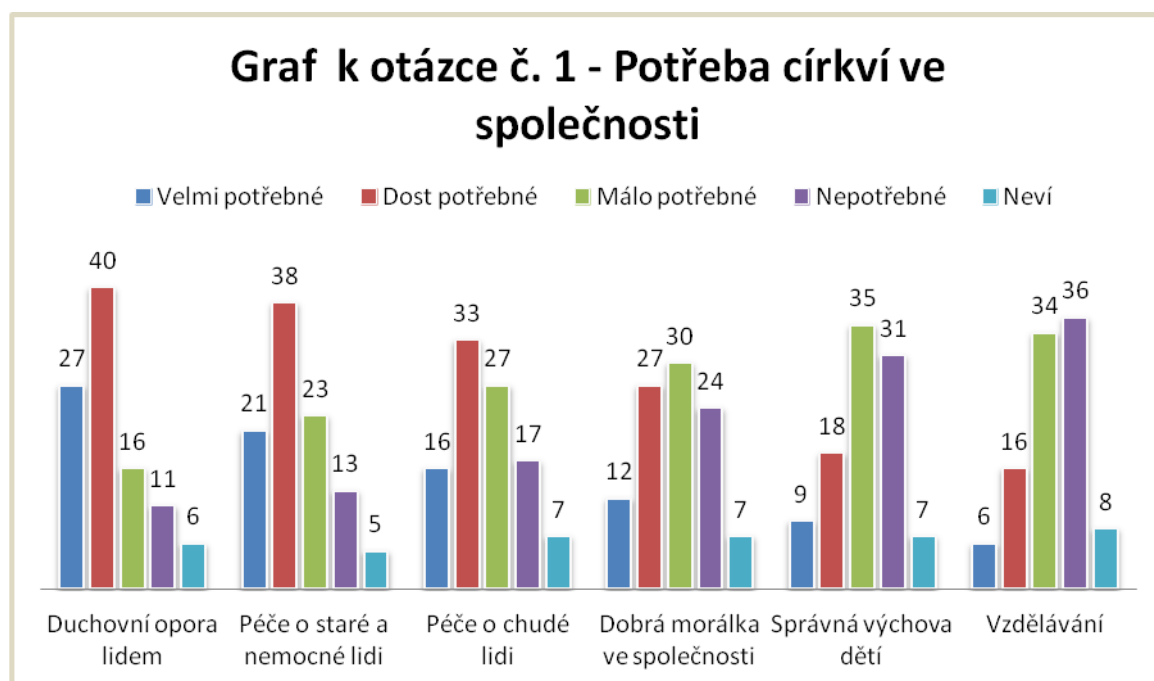
17. INTERPRETACE VÝSLEDKŮ III.

Jak jsem již uvedla a zdůvodnila v kapitole Analytické vymezení předmětu, v interpretaci výsledků III. a při ověřování hypotéz 4 – 6 se budu řídit podle výsledků projektu CVVM Naše společnost 2012, v 12-09, výzkum Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i. (viz Příloha č. 3).

Výzkum obsahuje celkem 6 témat. Jsou to otázky po potřebnosti církví ve společnosti, zájem občanů o problematiku navrácení církevního majetku, jejich souhlas či nesouhlas se současným návrhem na vyrovnání majetku, názor na rozsah majetkového vyrovnání státu s církvemi a názory na různé aspekty otázky navrácení církevního majetku. Některé otázky bych zde chtěla rozebrat a poté je interpretovat v souladu s mými hypotézami, jejichž potvrzením či vyvrácením se budu zabývat v závěru práce.

Úplné znění otázky č. 1: „*Nakolik jsou podle Vás církve potřebné nebo nepotřebné a) pro péči o chudé lidi, b) pro dobrou morálku ve společnosti, c) pro správnou výchovu dětí, d) pro péči o staré a nemocné lidi, e) pro duchovní oporu lidem, f) vzdělávání.*“

Škála odpovědí: velmi potřebné, dost potřebné, málo potřebné, nepotřebné, nevím.

Vlastní grafické ztvárnění podle zdroje CVVM Naše společnost 2012, v 12-09, výzkum Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.

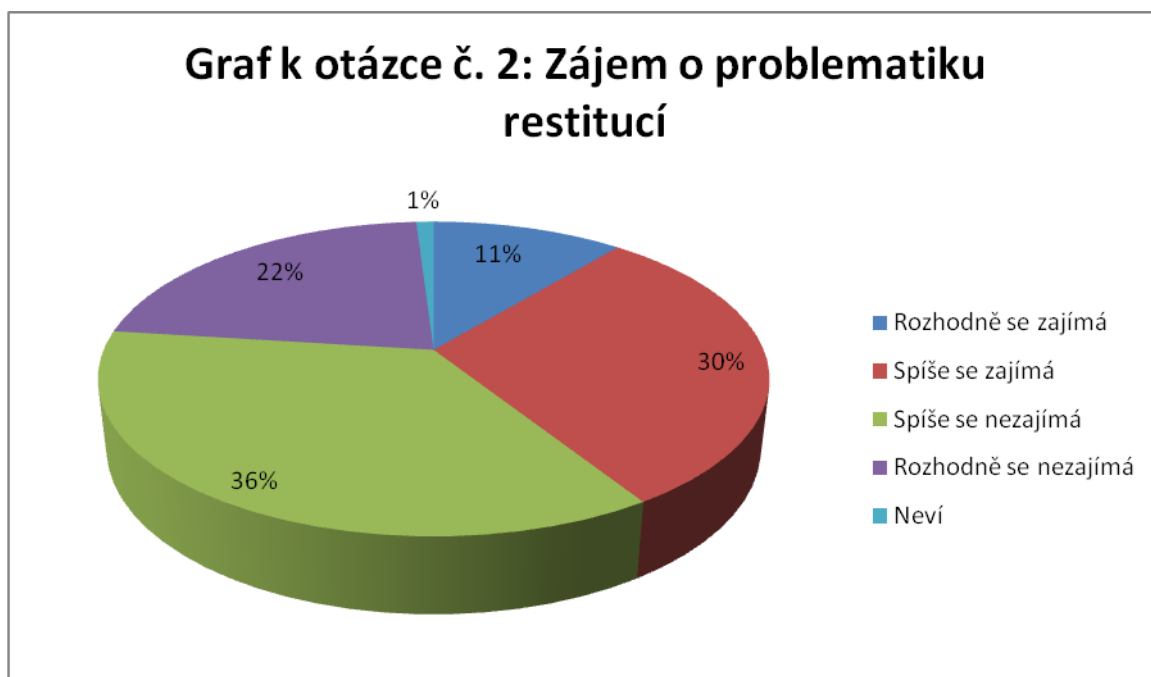
Popis: Přibližně dvě třetiny respondentů (67 % odpovědí velmi a dost potřebné) pokládají za potřebné zajištění duchovní opory lidem. Důležitý úkol církví pro asi 59 % spočívá také v péči o staré a nemocné a pro zhruba polovinu Čechů (49 %) v péči o chudé. Asi dvě pětiny populace (39 %) mají za to, že církve jsou potřebné pro dobrou morálku ve společnosti. Pouze 27 % si myslí, že církve jsou potřebné pro správnou výchovu dětí nebo pro jejich vzdělávání (22 %), zatímco přibližně jedna třetina populace v obou případech působení církví odmítá jako nepotřebné.

Vlastní interpretace: Z výsledků je viditelně jasný posun ve vnímání církví jakožto institucí mající za úkol pozitivně zasahovat do všech uvedených aspektů. Církve před rokem 1948 plnily úkoly, jako jsou výchova dětí a vzdělávání, což z dnešního pohledu zjevně není žádoucí, respektive se to od nich neočekává. Péče o staré a nemocné a péče o chudé se naproti tomu veřejnosti zdá jako potřebný úkol, nicméně je otázkou, nakolik se jednotlivé církevní instituce problémem zabývají. Z výsledků mého průzkumu, konkrétně zúčastněného pozorování, vyplývá, že se takovou podporou zabývají hlavně menší křesťanské spolky, které navštěvují kladenský domov důchodců. V péči o chudé jsem ve sledované oblasti žádnou činnost nezaznamenala.

Jako nejvíce potřebná je ve výzkumu CVVM uváděna duchovní opora lidem. Z výsledků CVVM nevyplývá, nakolik jde o potřebu kontinuální, tedy zda by společnost chtěla mít k dispozici duchovní podporu od církví v běžném každodenním životě (řeč je samozřejmě o ateistické veřejnosti), nebo jestli se tento názor odráží spíše v obecném vnímání církví a potřeba duchovní podpory je něco, co by církve *měly dělat*.

Úplné znění otázky č. 2: „Zajímáte nebo nezajímáte se o navrácení majetku církvím?“

Škála odpovědí: rozhodně se zajímáte, spíše se zajímáte, spíše se nezajímáte, rozhodně se nezajímáte, nevím.

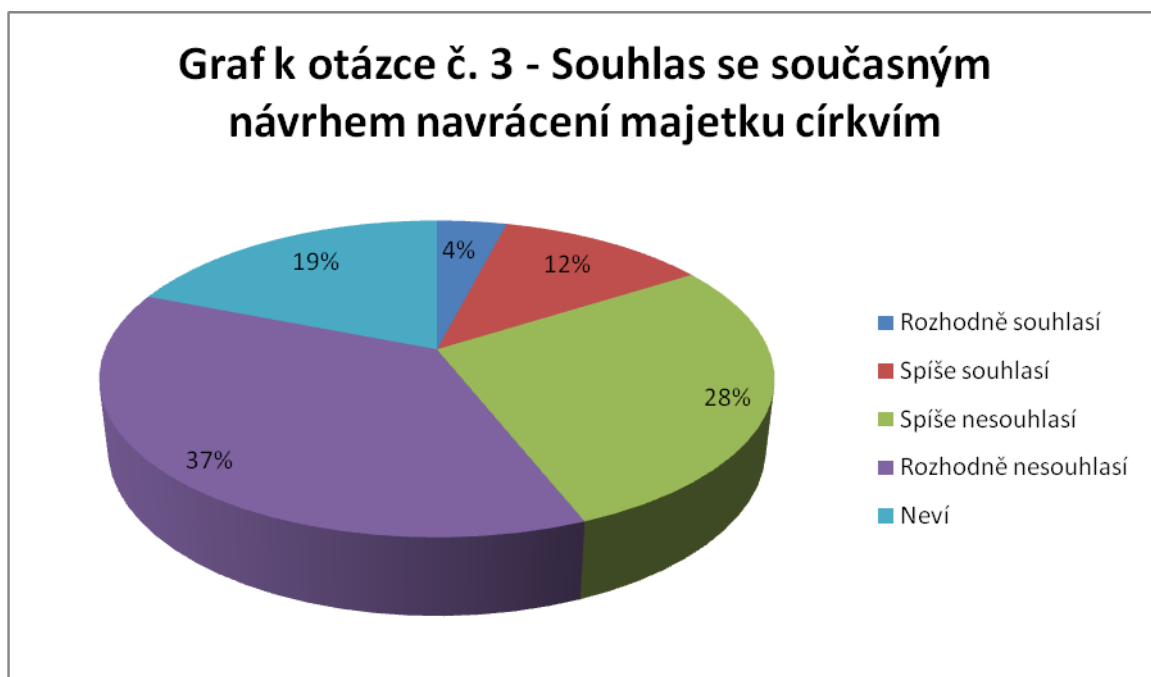

Vlastní grafické ztvárnění podle zdroje CVVM Naše společnost 2012, v 12-09, výzkum Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.

Popis: Graf ukazuje, že o problematiku navrácení církevního majetku se v ČR zajímá 41 % občanů, zatímco 58 % vyjádřilo nezájem.

Úplné znění otázky č. 3: „Souhlasíte nebo nesouhlasíte s přijetím právě projednávaného zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi?“

Škála odpovědí: rozhodně souhlasíte, spíše souhlasíte, spíše nesouhlasíte, rozhodně nesouhlasíte, nevím.

Vlastní grafické ztvárnění podle zdroje CVVM Naše společnost 2012, v 12-09, výzkum Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.

Popis: Na otázku, zda souhlasí s navrženým zákonem o majetkovém vyrovnání s církvemi, odpovědělo kladně 16 % dotázaných, zatímco 65 % dotázaných vyjádřilo nesouhlas. Zbývajících 19 % na otázku nedokázalo odpovědět.

Vlastní interpretace: Dvě pětiny respondentů projevuje zájem o problematiku restitucí, což v souvislosti s další otázkou značí spíše negativní povědomí a názory (65 % respondentů nesouhlasí s přijetím zákona o církevních restitucích). Nakolik se tento fakt dá vztáhnout na veřejná média a přijímání jejich informací? Pravda je taková, že při projednávání zákona o církevních restitucích se z tištěných a internetových médií ozývaly veskrze neutrální až negativní hlasy na zmíněný zákon. Negace probíhala hlavně v souvislosti s kritikou tehdejší vlády a cíleně vedené antikampaně církevních restitucí vládní opozicí – tím pádem se problém definoval víceméně pouze na politické úrovni, do té duchovní a historické téměř nezabrousil.

Na podporu svého tvrzení zde uvedu výsledky průzkumu některých médií. Z důvodu placených rešerší internetových médií bohužel nemohu přinést relevantní výsledky všech hlavních českých deníků³¹. Sama jsem rešerši podrobila pouze servery www.idnes.cz, internetovou mutaci Mladé Fronty Dnes, a www.pravo.cz, internetovou mutaci deníku Právo. Oba deníky jsem vybrala proto, že splňují podmínky celostátního vydání, jsou opačně orientované (levicové Právo vs. pravicová MF Dnes³²) a v jejich archivech se dají dohledat všechny články související s daným tématem.

Články na téma církevní restituce:

Mladá Fronta Dnes (idnes.cz), 1. 1. 2012 – 10. 1. 2013				
Počet článků	Pozitivní	Negativní	Neutrální	Z toho vyjádření církví
48	9	14	25	4
Právo (pravo.cz), 1. 1. 2012 – 10. 1. 2013				
Počet článků	Pozitivní	Negativní	Neutrální	Z toho vyjádření církví
50	2	17	31	1

Popis: Pozitivní – bráno pouze vyloženě pozitivní vyznění, nebo vysvětlování s pozitivním závěrem. V rubrikách Názory, Glosy, Komentáře, Rozhovory.

Negativní – bráno pouze vyloženě negativní vyznění, nebo kritika zákona jako takového. Většinou v rubrikách Názory, Glosy, Komentáře, Rozhovory, Publicistika, Zpravodajství.

Neutrální – články, které mají informativní charakter, monitorují situaci kolem schvalování zákona.

³¹ Oslovené deníky: Lidové noviny, Právo, Mladá Fronta Dnes, Hospodářské noviny a týdeníky Reflex, Respekt, Týden, Instinkt. Rešerše se pohybují v řádu tisíců Kč.

³² MF Dnes nepatří mezi typicky pravicově orientované deníky, prohlašuje se za tzv. politicky neutrální. Přesto má výrazně pravicové nebo konzervativní zaměření.

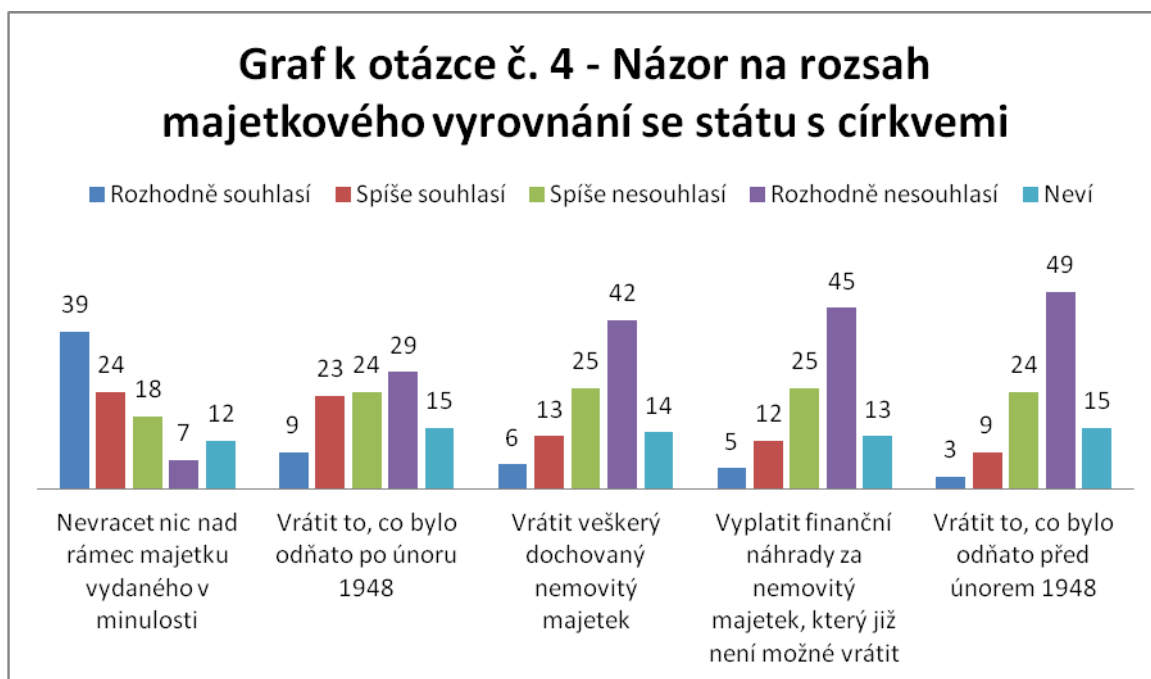
Vlastní interpretace: Levicově orientované Právo se více věnovalo argumentům opoziční ČSSD, která na antikampani církevních restitucí založila svoji volební kampaň. Ačkoli mnoho faktů nebylo pravdivých (jak se ukázalo později), deník nepřinášel opačné názory nebo vysvětlení. Prostor měli představitelé ČSSD v rozhovorech i v komentářích. Rozhovor s církevním představitelem přineslo Právo pouze jednou, a to s prof. PhDr. Tomášem Halíkem, ThD.

Naproti tomu spíše pravicově orientovaná MF Dnes přinesla více pozitivních komentářů, což souvisí také s tím, že dala více prostoru rozhovorům a vyjádřením církevních představitelů, konkrétně PhDr. Miloslavovi kardinálovi Vlkovi (1x) a Dominikovi kardinálovi Dukovi (3x). Zároveň přinesla negativní informace přímo od církví, a to v článcích věnující se akci *Křesťané proti zákonu o církevním majetku* v rámci *Iniciativy za církev sociálnějši*, jehož protestů se účastnila i Církev československá husitská a Českobratrská církev evangelická, a které přispěly k ještě větším zmatkům týkající se správnosti připravovaného zákona.

U obou deníků jsem hodnotila zprávy o průzkumu STEM jako neutrální, jelikož šlo o informativní charakter zpráv, ačkoli podporují negativní smýšlení o církevních restitucích (souhlas s církevními restitucemi uvedlo 29 % respondentů).

Úplné znění otázky č. 4: „Souhlasíte nebo nesouhlasíte s tím, aby český stát při majtkovém vyrovnání církvím: a) již nic nevracel nad rámec majetku vydaného v minulosti, b) vrátil to, co bylo odňato po únoru 1948, c) vrátil to, co bylo odňato před únorem 1948, d) vrátil veškerý dochovaný nemovitý majetek, e) vyplatil finanční náhrady za nemovitý majetek, který již není možné vrátit?“

Škála odpovědí: rozhodně souhlasí, spíše souhlasí, spíše nesouhlasí, rozhodně nesouhlasí, nevím.

Vlastní grafické ztvárnění podle zdroje CVVM Naše společnost 2012, v 12-09, výzkum Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.

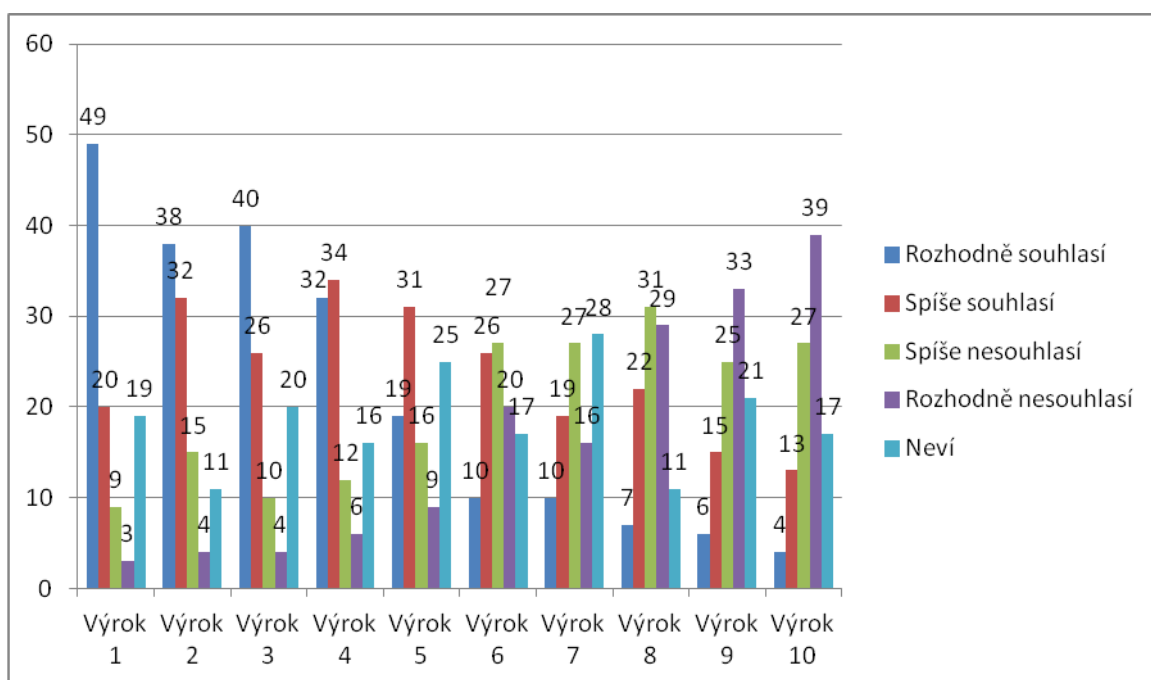
Popis: Největší souhlas vyvolává tvrzení, že církvím se nemá vracet nic nad rámec majetku vydaného v minulosti (63 %). O tom, že církvím je třeba vrátit to, co bylo odňato po únoru 1948, je přesvědčeno pouze 32 % občanů. To, co bylo odňato před únorem 1948, nechce navracet plných 73 % dotázaných.

Vlastní interpretace: Zde je podle mého názoru viditelný rozpor ve vnímání historických souvislostí a důležitosti navrácení majetku církevním institucím. 73 % respondentů nesouhlasí s navrácením majetku církvím, který byl odňat před rokem 1948, ačkoli z historického hlediska by církve měly právo i na tento majetek. Nesouhlas 70 %

respondentů s finančními náhradami a souhlas pouze 32 % respondentů s vrácením majetku odňatým po roce 1948 jen potvrzuje negativní vnímání veřejnosti ohledně církevních restitucí.

Úplné znění otázky č. 5: „*Ve společnosti existují různé názory na navrácení majetku církvím. Přečtu Vám některé a Vy mi prosím řekněte, zda s nimi souhlasíte, nebo nesouhlasíte.*“ (Viz seznam výroků uvedený v tabulce).

Škály odpovědí: rozhodně souhlasí, spíše souhlasí, spíše nesouhlasí, rozhodně nesouhlasí, nevím.

Vlastní grafické ztvárnění podle zdroje CVVM Naše společnost 2012, v 12-09, výzkum Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.

Výrok 1	Finanční náhrady, které předpokládá současný návrh zákona o majetkovém vyrovnání, jsou příliš vysoké.
Výrok 2	Církev si mají peníze na vlastní činnost obstarávat samy bez účasti státu.
Výrok 3	Zákon o majetkovém vyrovnání neoprávněně zvýhodňuje církev oproti ostatním restituentům.
Výrok 4	Je sporné, zda církev v minulosti vlastnila majetek, který jim má být navrácen či nahrazen.
Výrok 5	Nevyjasněné majetkové vypořádání s církvemi vážně komplikuje rozvoj obcí.
Výrok 6	Otázka navrácení církevního majetku je nejzásadnějším předvolebním tématem.

Výrok 7	Zabavení majetku církvím po roce 1948 bylo spravedlivé.
Výrok 8	Navrácení církevního majetku je morální povinností české společnosti.
Výrok 9	Duchovní by měli mít postavení státních zaměstnanců placených ze státního rozpočtu.
Výrok 10	Navrácení církevního majetku zlepší vnímání církví českou společností.

Popis: Co se týče názorů na navrácení majetku církvím, má 69 % dotazovaných pocit, že vrácené náhrady jsou příliš vysoké. 70 % dotazovaných zastává názor, že by si církve měly finance na vlastní činnost obstarávat samy bez účasti státu a 66 % má pocit, že je sporné, zda církve v minulosti vlastnily majetek, který jim má být nyní navrácen.

Vlastní interpretace: V této otázce se interpretací nebudu zabývat všemi výroky, ale pouze těmi, které poslouží k potvrzení či vyvrácení hypotéz 4 – 6. Církve jsou vnímány jako instituce, které by neměly být závislé na financích od státu (viz výrok č. 2 – 70 % souhlasí s tím, aby si církve obstarávaly finance na svou činnost samy), s tím souvisí výrok č. 9, že duchovní by neměli být placeni jako státní zaměstnanci (58 %). Zároveň nemají respondenti pocit, že by navrácení majetku církvím mělo být morální povinností státu (výrok č. 8 a 66 % nesouhlasí) a 39 % dokonce rozhodně nesouhlasí s výrokem č. 10, že navrácení církevního majetku zlepší vnímání církví českou společností.

Jaké je tedy místo ve společnosti pro církevní instituce a náboženské spolky? Jak vyplynulo z výše uvedených výsledků, veřejnost by církvím ráda přisoudila charitativní povinnosti jako péči o chudé, staré a nemocné, zároveň by za tuto službu nechtěla nic platit. Majetek církvím podle uvedených výzkumů není třeba vracet. Restituce jsou nepochopené, a tudíž sporné (nezapomeňme na mnoho odpovědí „nevím“), více než polovina respondentů necítí morální povinnost po navrácení církevního majetku, dokonce mají pocit, že je sporné, zda vůbec církve nějaký majetek reálně vlastnily (66 %) a 28 % nedokáže odpovědět na otázku, zda bylo zabavení majetku církvím po roce 1948 spravedlivé! (Pomiňme, že 29 % si myslí, že ano). V odpovědích je tedy zřetelný velký paradox mezi obecným vnímáním církví jako charitativních institucí a institucí pečující o duchovní hodnoty, zároveň je zde neřešená otázka, kde na takovou službu církve vezmou finance.

18. ZÁVĚR

Z komplexní korelační tabulky SPSS (Příloha č. 2) vyplývá několik údajů:

- pokud se respondenti zajímají o náboženství, navštěvují také náboženská setkání či bohoslužby
- čím více se zajímají o náboženský život, tím méně považují za správný současný stav české společnosti vzhledem k ateismu
- čím méně navštěvují setkání či bohoslužby, tím více považují za správný současný stav ateismu v České republice
- čím méně navštěvují setkání či bohoslužby, tím méně by uvítali větší angažovanost církvi ve městě
- čím méně navštěvují náboženská setkání a bohoslužby, tím více souhlasí s tvrzením, že náboženství je soukromá věc každého občana a nepotřebuje k tomu církevní instituce.

Kategorii „něcistů“ nám opět ukazuje i korelační tabulka:

- čím více se respondenti zajímají o náboženský život, tím více si myslí, že víra má smysl bez ohledu na církevní instituce

95 % korelace je potom u kategorie věku:

- čím nižší věk, tím více považují za správný současný ateistický stav společnosti, kdy se k církvím hlásí pouze 14% obyvatel.

Také u pohlaví:

- muži jsou méně tolerantní k propagaci náboženských skupin ve městě.

Další jsou již logické korelace, jako:

- čím vyšší vzdělání, tím vyšší je zájem o náboženský život.

Co se týče hypotéz, k potvrzení došlo u hypotézy 3a. (*Kladenská ateistická veřejnost si ve své většině není vědoma aktivit náboženských skupin*) a 3b. (*Pokud má povědomí o těchto skupinách, nechová k nim pozitivní postoj*).

U hypotézy 2a. (*Náboženské skupiny na Kladně se snaží aktivně oslovovat nové členy pomocí aktivit a akcí pro veřejnost, které nemají apriorně náboženský charakter*) je potvrzení pouze částečné. U některých církví to platí zcela (Evangelická církev metodistická, Apoštolská církev, Křesťanské společenství), u některých částečně (Biblický sbor křesťanů Kladno), u některých vůbec (Řeckokatolická církev, Českobratrská církev evangelická). Hypotézu 2b. (*Z toho vyplývá, že náboženské skupiny na Kladně zasahují do života městské komunity a aktivně s ní spolupracují*) můžeme zařadit jako nepotvrzenou, ačkoli určitá snaha je vidět z obou stran.

U hypotézy 1a. (*Víra je často předávána v jádrových rodinách, aktivními věřícími jsou často celé rodiny*) a 1b. (*Z toho vyplývá, že z ateistických rodin se věřící většinou nerekrutují*) můžeme v kapitole Výsledky empirického šetření II. zřetelně vidět určitou tendenci, která naznačuje, že věřící se opravdu rekrutují z neateistického prostředí, především z prostředí rodinného. Ze zúčastněného pozorování ovšem vyplynulo, že věřící jsou mnohdy jednotlivci pocházející z ateistického prostředí, a to především v církvích s menší tradicí, jako je Křesťanské společenství, Biblický sbor křesťanů Kladno a také u církví jako jsou Adventisté 7. dne a sekta Svědkové Jehovovi, které zakládají svá společenství na velmi úzkých vztazích.

Jaký je tedy závěr sondy do náboženského života v České republice, potažmo na Kladně?

Církev a náboženské skupiny se jen velmi pomalu zapojují do nové situace posledního desetiletí. Po roce 1989 mnohé tradiční církve očekávaly velký přísun věřících. Rodily se církve nové, na našem území většinou založené podle křesťanských zásad. Nyní však balancují na hranici přežití, často jen se stovkami členů v celé České republice.

Lidé ale neztratili zájem o duchovní hodnoty života, jak by se mohlo zdát. Mnozí tíhnou k východním formám náboženství, jako je buddhismus, nebo k náboženským transformacím různých směrů. Tradiční církve zůstávají na okraji zájmu. Jen málo věřících přichází samo od sebe, většinou spíše přes rodinu nebo známé. K církvím jako k institucím panuje nedůvěra. Lidé se podle trendů posledních let snaží být nezávislí a individualizovaní, což jim církev neumožňuje. Zároveň stále hledají jistou duchovní rovnováhu a morální hodnoty.

Křesťanství je chápáno oslovenými respondenty na Kladně jako omezující. Není jednoduché stát se pravým křesťanem. Nemám na mysli víru v jednoho Stvořitele - to je naopak pro většinu lidí velmi jednoduché přijmout. Co není jednoduché, je dodržovat zásady, které se zdají být až v rozporu s dnešním životním stylem. Kariéra, tvrdý byznys, práce od rána do večera a ekonomická nejistota nutí člověka k dravému sebevědomí a rychlým rozhodnutím. Žít podle života Ježíše Krista se zdá být nemožné. Je kvůli tomu křesťanství překonané? To si rozhodně nemyslím. Je však nutné jej přiblížit současné době, modernizovat, více otevřít nové společnosti. Nelze všechno svádět na brzký konec světa jen proto, že doba se změnila.

Kulturní život v České republice žije svým vlastním životem a církve většinou nejsou jeho součástí. (Tento závěr vychází samozřejmě pouze z provedeného empirického šetření.) Pokud církve nemají podporu města, jen velmi těžko se prosazují. Jako subkultury jsou obrácené do sebe, do svého vnitřního života, ačkoli tvrdí opak. Na druhou stranu, nezájem a nepochopení veřejnosti jsou značné a demotivující.

Ze zúčastněných rozhovorů jsem zformulovala hypotézu, která by potřebovala další empirické ověření a která by mohla vysvětlovat důvody negativního hodnocení církevních institucí. Na vině by mohl být vzdělávací systém, který se zaměřuje na dějinná fakta katolicismu, jehož historie je protkána řadou záporných událostí. Fakta jsou to správná, ale nevypovídají nic o hodnotě náboženství, o důvodech, proč je náboženství a starost o duchovní stránku člověka důležitá. Průměrný středoškolák tak vyjde do života s přesvědčením, že církev, potažmo katolická církev, je velmi špatná.

Jaké jsou možnosti perspektivy náboženského života v současné české společnosti?

Z průzkumů prováděných v západní Evropě vyplývá, že společnost se pomalu obrací zpět k tradičním náboženstvím (Jackson, Miedema & Weisse, 2007). V České republice je religiozita zatím znatelná na úrovni spirituality, počínaje četbou horoskopů nebo vírou ve schopnosti léčitelů, a konče zájmem o různé meditační techniky, jógu, východní medicínu, homeopatii nebo New Age. Tento typ religiozity je v české společnosti značně rozšířený i ve srovnání s dalšími evropskými společnostmi (Hamplová, 2000).

Z výzkumu CVVM věnující se problematice církevních restitucí můžeme s určitostí říci, že potvrzení se projevilo u hypotéz 5 a 6.

Hypotéza 5a. (*Církevní restituce jsou ateistickou veřejností brány převážně jako neoprávněné*) našla jasné potvrzení hned v několika výsledcích výzkumu CVVM. Hypotézu 5b. (*Z toho důvodu se zvyšuje negativní postoj k církvím*) lze zcela jasně potvrdit nejen uvedeným výzkumem, ale přímo citací z něj: „Zjištěný nárůst nedůvěry církvím lze vysvětlovat tím, že v průběhu léta byl v médiích a ve veřejném prostoru široce diskutován návrh zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi, který byl následně odmítnut Senátem. Zdá se, že tato medializace tématu církevních restitucí vnímání církví v očích veřejnosti spíše poškodila. Zároveň mohla ovlivnit rovněž menší četnost odpovědí „neví“, jelikož otázka církví krátkodobě pronikla i do povědomí těch, kdo se o ní jinak nezajímají“ (Důvěra některým institucím veřejného života – září 2012, projekt Naše společnost, v12-09, realizátor: Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.).

Hypotéza 6a. (*Církev nedokázala adekvátně a včas reagovat na situaci kolem restitučního řízení*) a 6b. (*Jejich mediální obraz není v převážné většině reprezentován církevními představiteli*) je potvrzena tabulkou mediálních rešerší, ačkoli z důvodu její neúplnosti nelze výsledek zobecnit na tištěná média celostátních deníků. Přesto ukazují přinejmenším u dvou významných deníků, Mladé Fronty Dnes a Práva, celkový trend redakce v průběhu projednávání církevních restitucí během roku 2012, a proto tuto hypotézu řadím mezi částečně potvrzené.

U hypotézy 4a. (*Role církví ve společnosti není jednoznačně určená*) se příkláním ke statutu nepotvrzené, a to z důvodu převažujících odpovědí po potřebě role duchovního pečovatele (to znamená, že lidé jim takovou roli přidělují) a malého množství informací, které by mohly hypotézu potvrdit. U hypotézy 4b. (*Z toho vyplývá, že lidé nevědí, jakou funkci církvím ve společnosti přidělit*) konstatuji částečné potvrzení, ačkoli konkrétně se žádný výzkum podobnou otázkou nezabývá. Přesto si myslím, že z obou zde uvedených výzkumů toto tvrzení vyplývá.

Zásadní otázka po smyslu církevních restitucí, která mimo jiné vrací pozornost společnosti k církvím, zůstala nezodpovězena, a to těmi, kteří jsou v celé kauze nejdůležitější – totiž samotnými církvemi. Místo, aby větší zájem o sebe církve využily, nechaly otázku církevních restitucí téměř nepovšimnutou, a tak vynikla její jasná podoba politická, ale její duchovní stránka zůstala neuchopena. Výsledkem je měřitelný odliv důvěry v církve a pokračující ateismus. Důvody, proč církev zůstala v pozadí, jsou podle mého názoru takové, že církev

nedokáže pružně reagovat na současnou společenskou situaci, nedokáže správně využít komunikační možnosti moderní doby, a tudíž nemůže nabízet odpovědi, které od ní veřejnost očekává.

Potvrzuje to moji tezi o institucionálně ateistické společnosti, ve které není potřeba církve jako instituce, protože víra se stále více stává individuální otázkou jedince. Věří se v hodnoty, ale ne v instituce. Institucím se nepřikládá význam, proto by se jim neměly vyplácet finance nebo vracet majetek. Česká společnost církevní instituci, zdá se, nepotřebuje – protože neví, co si s ní počít.

Zda ví samotné církve, co se svojí institucí dělat, je otázka, na kterou v této práci nemohu dát odpověď. Faktem je, že na navrácení majetku církve nedokázaly vhodně reagovat a proces restitucí obhájit. Na naléhavé otázky církve mlčely. Nyní se musí potýkat nejen s upadající důvěrou, ale také s otázkou svého dalšího směřování. To, že téměř upustily od některých služeb veřejnosti, je pouze jedním z mnoha faktorů, kvůli kterým je pokračující ateismus v klasickém měřitelném smyslu slova, v podobě příklonu lidí k církevním institucím v české společnosti, všudypřítomnou realitou.

Náboženství je důležité, je jednou z konstant kulturního života. Ne však ve smyslu instituce, ale ve smyslu stálého hledání duchovních hodnot. Pro církve se otevírá velká šance - ovšem již v novém, pro ně zatím neznámém prostředí a s novými, pro ně zatím neznámými nebo málo využívanými komunikačními prostředky.

19. SEZNAM LITERATURY

Apoštolská církev (n. d.): *Historie*. [Electronic version]. Retrieved December 11, 2001 from <http://apostolskacirkev.cz/o-nas/historie>

Apoštolská církev (n. d.): *Společnosti*. [Electronic version]. Retrieved December 10, 2011 from <http://apostolskacirkev.cz/o-nas/spolecnosti>

Apoštolská církev (n. d.): *Věrouka*. [Electronic version]. Retrieved December 10, 2011 from <http://apostolskacirkev.cz/cemu-verime/verouka>

Berger, P. L. (1969): *Sacred Canopy: Elements of a Sociological Theory of Religion*. New York: Anchor Books

Bowie, F. (1978): *Antropologie náboženství*. Praha: Portál.

Duka, D. (1998): *Úvod do teologie Krystal OP*. [Electronic version]. Retrieved November 14, 2011 from <http://krystal.op.cz/pub/ut.htm>

Durkheim, É. (2002): *Elementární formy náboženského života*. Praha: Oikúmené. (Original work published 1976).

Ďurovič, M. (2012): *Názor veřejnosti na roli církví ve společnosti a na navrácení církevního majetku – září 201*. In *Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., výzkum Naše společnost 2012, v12-09*. [Electronic version].

Retrieved October 23, 2012 from

http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a6901/f3/pi121023.pdf

Eliade, M. (1995): *Dějiny náboženského myšlení*. Praha: OIKOYMENH.

Filipi, P. (2001): *Křesťanstvo. Historie, statistika, charakteristika křesťanských církví*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Frazer, J. G. (2007): *Zlatá ratolest*. Praha: Aleš Čeněk.

Freud, S. (2007): *Spisy z let 1925-1931*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství J. Kocourek.

Fromm, E. (1950): *Psychoanalýza a náboženství*. Praha: Aurora.

Geertz, C. (2000): *Interpretace kultur*. 2000, Praha: Sociologické nakladatelství.

Girard, R. (2004): *O původu kultury*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Halík, T. (2011): *Smířená různost*. Praha: Portál.

Halík, T. (2007): *Vzdáleným nablízku. Vášeň a trpělivost v setkání víry s nevírou*. Praha: Nakladatelství Lidových novin.

Hamplová, D. (2000): *Náboženství*. Sociologický časopis, Vol. 36, No. 4, p. 431-440.

Hloušek, J. & Bínová, J. (1978): *Kladno: Dějiny*. Edice krajské knihovny v Kladně: Metodické listy - Svazek 100.

Hrabal, F. R. a kol. (1998): *Lexikon náboženských hnutí, sekt a duchovních společností*. Bratislava: CAD Press.

Jackson, T., Miedema, R. & Weisse, S. (Eds.). (2007): *Náboženství a vzdělávání v Evropě: Vývoj, kontexty a debaty*. Münster: W. & Willaime.

Janýr, P. (2012): *Církevní restituce*. [Electronic version]. Retrieved December 19, 2012 from <http://www.blisty.cz/art/66590.html>

Kalný, M., Batrla, L. & Vlk, M. (1995): *Církevní majetek a restituce*. Praha: Občanský institut.

Kandert, J. (2010): *Náboženské systémy. Člověk náboženský a jak mu porozumět*. Praha: Grada Publishing.

Kladno, (n.d.): *Dům hostů (Poldihaus) v Kladně*. [Fotografie]. Retrieved November 28, 2011 from <http://www.kladno.cz/download.php?sekce=3>

Krumpolc, J. (n. d.): *Religionistika*. Nепublikovaná práce. Olomouc: Univerzita Palackého. [Electronic version]. Retrieved n. d. from upol.own.cz/1/Religionistika_krumpolc.pdf

Kubalík, J. (1988): *Dějiny náboženství*. Praha: Česká katolická Charita.

Lapková, E. (2011): *Náboženská mapa Kladna*. [Fotografie]. Osobní sbírka.

Lužný, D. & Navrátilová, J. (2001): *Religion and Secularization in the Czech Republic*. *Czech Sociological Review*, Vol. 9, No. 1, p. 85-98.

Ministerstvo kultury (2012): *Parametry majetkového vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi schválené Komisí pro narovnání vztahu mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi a Církevní komisí*. [Electronic version]. Retrieved December 2012 from <http://www.mkcr.cz/cirkve-a-nabozenske-spolecnosti/majetkove-narovnani/default.htm>

Murphy, R. F. (2006): *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Nešpor, Z. & Lužný, D. (2008): *Náboženství v menšině. Religiozita a spiritualita v současné české společnosti*. Praha: Publishers.

Nešpor, Z. (2004): *Religion Processes in Contemporary Czech Society*. *Czech Sociological Review*, Vol. 40, No. 3, p. 277-295.

Patočka, J. (1992): *Co jsou Češi? Malý přehled fakt a pokus o vysvětlení*. Praha: Panorama.

Pekař J. (1999): *O smyslu českých dějin*. Praha: Academia.

Plavecký, R. (2001): *Rozdělov*. [Fotografie] Retrieved December 11, 2011 from <http://www.pravo.novinky.cz/kultura.php2?11>

Profous, A.: (1949): *Místní jména v Čechách: jejich vznik, původní význam a změny*. (1. vyd., díl CH-L), Praha: Česká akademie věd a umění.

Příbyl, V. a kol. (1999): *Círky na Kladensku a Slánsku*. Kladno: Referát kultury Okresního úřadu Kladno.

Rovnaník, M.: (n. d.): *Bible online*. [Electronic version]. Retrieved November 15, 2011 from <http://www.etf.cuni.cz/~rovnanim/bible/bible.html>

Zákon č. 428/ 2012 Sb. o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi) ze dne 8. listopadu 2011. 2012, částka 155/2012, s. 5474- 5486. In: Sbírka zákonů České republiky.

Sokol, J. (2004): *Člověk a náboženství*. Praha: Portál.

Soukup, V. (2005): *Dějiny antropologie*. Praha, Karolinum.

Spousta, J. (Ed.). (1999): *České církve očima sociologických výzkumů*. In: *Náboženství v době společenských změn*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Strojpolďi, (n. d.): *Areál Poldi Kladno*. [Fotografie]. Retrieved August 8, 2011 from <http://www.strojpolďi.cz/index.php?str=364>

Vývodová, M. (2012): *Církve a stát: Desatero mýtů a fakta*. ČBK, Ekumenická rada církví, Federace židovských obcí. [Electronic version]. Retrieved August 28, 2012 from <http://www.cirkevnimajetek.cz>

Vyznání víry Biblického sboru křesťanů Kladno, (n. d.). [Electronic version]. Retrieved August 10, 2011 from <http://www.bskk.cz/clanky/vyznani-viry-bskk.html>

Základní dokument církve Křesťanská společnost, (n. d.). [Electronic version]. Retrieved August 9, 2011 from http://www.kaes.cz/_download/ZD%202011.pdf

20. PŘÍLOHY

Příloha č. 1 - Dotazník

Věk:

Pohlaví:

Vzdělání:

Rodinný stav:

1. Zajímáte se o náboženství a náboženský život?

ne – spíše ne – spíše ano – ano

2. Máte přímo ve své a) jádrové – b) širší rodině nebo a) širším – b) užším kolektivu³³ člena nějaké církve? (označte správné)

Pokud ano, konkretizujte prosím, jaké církve je členem:

3. Znáte nějaké náboženské skupiny působící na Kladně? Napište prosím, jaké:

4. Navštěvujete/navštěvovali jste někdy náboženská setkání či bohoslužby?

ano, pravidelně – ano, pravidelně o svátcích – ano, nepravidelně - velmi zřídka – ne, nikdy

Pokud ano, uveďte prosím v jaké církvi:

5. Máte povědomí o církevních aktivitách, které se konají ve městě?

ne – spíše ne – vůbec se o tyto věci nezajímám - spíše ano – ano

6. Považujete za správný současný ateistický stav české společnosti, kdy se k církvím hlásí 14 % obyvatel?

ne – spíše ne – nevím - spíše ano – ano

³³ širší=spolupracovníci, sousedé, známí

užší=blízcí přátelé, partneři

7. Myslíte si, že má v dnešní společnosti víra v Boha smysl, bez ohledu na příslušnost k církevním institucím?

ne – spíše ne – nevím - spíše ano - ano

Uveďte prosím, proč:

8. Uvítali byste větší angažovanost církvi ve Vašem městě?

ne – spíše ne – nevím - spíše ano - ano

9. Propagace náboženských skupin ve městě mě:

určitě vadí - spíše vadí – nemám názor – spíše nevadí – určitě nevadí

10. Souhlasíte s tvrzením, že náboženství je soukromá věc každého občana a nepotřebuje k tomu církevní instituce?

ne – spíše ne – nevím - spíše ano – ano

11. Vyplňte prosím následující tabulku podle uvedeného kódu:

Povědomí: 1=velmi velké, 2=velké, 3=tak trochu, 4=minimální, 5=vůbec žádné

Vnímání: 1=pozitivní, 2=negativní, 3=neutrální

	Církev	Povědomí	Vnímání
1.	Římskokatolická církev		
2.	Řeckokatolická církev		
3.	Českobratrská církev evangelická		
4.	Evangelická církev metodistická		
5.	Církev československá husitská		
6.	Církev bratrská		
7.	Apoštolská církev		
8.	Křesťanské společenství Kladno		
9.	Biblický sbor křesťanů		
10.	Církev Adventistů 7. dne		
11.	Svědkové Jehovovi		

KÓDY:

Otázka č. 1:

1	Ne
2	Spíše ne
3	Spíše ano
4	ano

Otázka č. 2:

1	Jádrová rodina
2	Širší rodina
3	Širší kolektiv
4	Užší kolektiv

Otázka č. 4:

1	Ano, pravidelně
2	Ano, pravidelně o svátcích
3	Ano, nepravidelně
4	Velmi zřídka
5	Ne, nikdy

Otázka č. 5:

1	Ne
2	Spíše ne
3	Vůbec se o tyto věci nezajímám
4	Spíše ano
5	Ano

Otázka č. 6, 7, 8, a 10:

1	Ne
2	Spíše ne
3	Nevím
4	Spíše ano
5	ano

Otázka č. 9:

1	Určitě vadí
2	Spíše vadí
3	Nemám názor
4	Spíše nevadí
5	Určitě nevadí

Příloha č. 2

Tabulka korelací SPSS

		Věk	Pohlaví	Vzdělání	Zajímáte se o náboženství a náboženský život?	Navštěvujete/ navštěvovali jste někdy náboženská setkání či bohoslužby?	Máte povědomí o církevních aktivitách, které se konají ve městě?	Považujete za správný současný ateistický stav české společnosti, když se k církvím hlásí 14 % obyvatel?	Myslíte si, že má v dnešní společnosti víra v Boha smysl, bez ohledu na příslušnost k církevním institucím?	Uvítali byste větší angažovanost církví ve Vašem městě?	Propagace náboženských skupin ve městě mě:	Souhlasíte s tvrzením, že náboženství je soukromá věc každého občana a nepotřebuje k tomu církevní instituce?
Věk	Pearson	1	,092	-,259	-,127	,247	,118	,269	-,200	-,055	-,168	,223
	Sig. (2-tailed)		,483	,066	,334	,057	,371	,038	,125	,677	,200	,087
	N	60	60	51	60	60	60	60	60	60	60	60
Pohlaví	Pearson	,092	1	-,032	-,094	,184	-,094	,119	-,132	-,232	-,261	,110
	Sig. (2-tailed)	,483		,824	,474	,160	,474	,364	,314	,075	,044	,402
	N	60	60	51	60	60	60	60	60	60	60	60
Vzdělání	Pearson	-,259	-,032	1	,340	-,054	-,110	-,042	,139	-,079	-,240	,011
	Sig. (2-tailed)	,066	,824		,015	,706	,444	,771	,329	,580	,089	,936
	N	51	51	51	51	51	51	51	51	51	51	51
Zajímáte se o náboženství a náboženský život?	Pearson	-,127	-,094	,340	1	-,587	,247	-,507	,626	,508	,025	-,400
	Sig. (2-tailed)	,334	,474	,015		,000	,057	,000	,000	,000	,847	,002
	N	60	60	51	60	60	60	60	60	60	60	60
Navštěvujete/navštěvovali jste někdy náboženská setkání či bohoslužby?	Pearson	,247	,184	-,054	-,587	1	-,200	,466	-,409	-,523	-,214	,371
	Sig. (2-tailed)	,057	,160	,706	,000		,125	,000	,001	,000	,100	,004
	N	60	60	51	60	60	60	60	60	60	60	60
Máte povědomí o církevních aktivitách, které se konají ve městě?	Pearson	,118	-,094	-,110	,247	-,200	1	-,021	,077	,105	,114	-,153
	Sig. (2-tailed)	,371	,474	,444	,057	,125		,874	,557	,424	,384	,243
	N	60	60	51	60	60	60	60	60	60	60	60
Považujete za správný současný ateistický stav české společnosti, když se k církvím hlásí 14 % obyvatel?	Pearson	,269	,119	-,042	-,507	,466	-,021	1	-,412	-,576	-,251	,333
	Sig. (2-tailed)	,038	,364	,771	,000	,000	,874		,001	,000	,053	,009
	N	60	60	51	60	60	60	60	60	60	60	60
Myslíte si, že má v dnešní společnosti víra v Boha smysl, bez ohledu na příslušnost k církevním institucím?	Pearson	-,200	-,132	,139	,626	-,409	,077	-,412	1	,523	,202	-,266
	Sig. (2-tailed)	,125	,314	,329	,000	,001	,557	,001		,000	,122	,040
	N	60	60	51	60	60	60	60	60	60	60	60
Uvítali byste větší angažovanost církví ve Vašem městě?	Pearson	-,055	-,232	-,079	,508	-,523	,105	-,576	,523	1	,455	-,353
	Sig. (2-tailed)	,677	,075	,580	,000	,000	,424	,000	,000		,000	,006
	N	60	60	51	60	60	60	60	60	60	60	60
Propagace náboženských skupin ve městě mě:	Pearson	-,168	-,261	-,240	,025	-,214	,114	-,251	,202	,455	1	-,168
	Sig. (2-tailed)	,200	,044	,089	,847	,100	,384	,053	,122	,000		,201
	N	60	60	51	60	60	60	60	60	60	60	60
Souhlasíte s tvrzením, že náboženství je soukromá věc každého občana a nepotřebuje k tomu církevní instituce?	Pearson	,223	,110	,011	-,400	,371	-,153	,333	-,266	-,353	-,168	1
	Sig. (2-tailed)	,087	,402	,936	,002	,004	,243	,009	,040	,006	,201	
	N	60	60	51	60	60	60	60	60	60	60	60

*, Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed). **, Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Příloha č. 3

Technické parametry výzkumu „Názor veřejnosti na roli církví ve společnosti a na navrácení církevního majetku – září 2012“:

Výzkum:	Naše společnost 2012, v12-09
Realizátor:	Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
Projekt:	Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.
Termín terénního šetření:	3. – 10. 9. 2012
Výběr respondentů:	Kvótní výběr
Kvóty:	Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání
Zdroj dat pro kvótní výběr:	Český statistický úřad
Reprezentativita:	Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let
Počet dotázaných:	1036
Metoda sběru dat:	Osobní rozhovor tazatele s respondentem
Výzkumný nástroj:	Standardizovaný dotazník
Otázky:	PI.70, PI.71, PI.72, PI.73, PI.74
Zveřejněno dne:	23. října 2012
Zpracoval:	Martin Durdovič

